

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Första kammaren.

Nr 46.

Lördagen den 11 juni f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

Herr t a l m a n n e n yttrade: Mina herrar! Då det ju är synnerligen önskvärt att vidtaga alla åtgärder, som kunna befrämja riksdagens snara avslutande, ber jag till undvikande av allt missförstånd att få för herrarna tillkännagiva, att för så vitt på mig beror komma hädanefter samtliga ärenden att företagas till behandling efter endast en bordläggning.

Föredrogs sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fonder av rusdrycksmedel m. m.

Utskottets hemställan bifölls, och den i slutet av utlåtandet gjorda anmälan lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 21, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av Åkers styckebruk hittills tillkommande rätt att begagna vissa mot rekognition upplåtna allmänningsskogar i Södermanlands län.

Om upphävande av Åkers styckebruks rätt till viss rekognitionsskog.

Med föranledning av en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Uppmälby väckt motion, nr 123, hade nämnda kammare på hemställan av sitt fjärde tillfälliga utskott för sin del beslutit, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning med förslag om upp-

Om upphävande av den rätt, som Åkers styckebruk hittills ägt till begagnande av den mot rekognition anslagna skogen i Åkers, Österrekarne, Daga och Selebo härad av Södermanlands län.

Detta beslut hade delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott, vilket i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Reservation hade avgivits av herrar *Almkvist*, *Malmberg* och *Julin*, vilka likväl ej antytt sin mening.

Herr *Malmberg*: För ett par veckor sedan förelåg en motion i denna kammare, åsyftande ett återvinnande till kronan av rekognitionsskogarna. Det huvudskäl, som restes mot den motionen, var, att innehavarna av rekognitionsskogarna hade förvärvat äganderätt till desamma, och då äganderätt under fullt juridiska former en gång förvärvats, måste den respekteras, sak samma på vilket sätt och med vilka medel det skett. Jag tillät mig då göra den invändningen, att icke alla innehavare av rekognitionsskogar hade äganderätt till desamma, och anförde såsom ett exempel därpå Åkers styckebruk, som var föremål för en motion i andra kammaren, med anledning av vilken motion andra kammaren då nyss hade fattat beslut.

Det är detta ärende, som nu föreligger här. Enligt en utredning, som verkställdes för tjugufem år sedan av kommerskollegium och domänstyrelsen, uppbyggdes Åkers styckebruk av kronan för några hundra år sedan. Rörelsen drevs till en början såsom kronobruk, och det var just i denna egenskap, som bruket erhöll privilegium på nyttjanderätt till vissa kronoskogar. Detta privilegium lär vara meddelat i ett kungl. brev, som icke längre finnes till utan endast finnes omnämnt i en handling, som hittats i brukets arkiv. Sedermera såldes egendomen, och nämnda privilegium ingick då i köpet. Privilegiet har emellertid sedermera utvidgats, dock mot vissa skyldigheter från brukets sida. Det synes hava varit på det sättet, att kronan hade svårt att anskaffa den krigsmateriel, som behövdes, och därför överenskom kronan med bruket om leverans av ett visst kvantum kanoner och ammunition.

Nu har kronan icke längre något behov av brukets tjänster, och det är naturligtvis denna omständighet, som motionären har tagit fasta på, då han nu hemställt, att detta privilegium skall avskaffas. Andra kammaren har för sin del ändrat motionärens hemställan så till vida, att en utredning skall föregå upphävandet av nyttjanderätten till dessa rekognitionsskogar. Motionären såväl som andrakammarutskottet hava gjort gällande, att det icke råder något tvivel om att kronan är rätter ägare till de nu ifrågavarande skogarna. Förstakammarutskottet har emellertid dragit detta i tvivelsmål och påstått, att den saken icke är så alldeles klar. För att belysa saken ber jag att få anföra några fakta.

Bruket begärde på sin tid av kronan att få skatteköpa skogarna. Ve-

derbörande myndighet avstyrkte emellertid denna ansökan, och den blev av Kungl. Maj:t avslagen. Nu är det väl knappast troligt, att bruket skulle hava gjort denna anhållan om att få skatteköpa skogarna, såvida det icke varit klart, att kronan var ägare till dem. Och i det avstyrkande respektive avslag, som följde på framställningen, nämnes ingenting om att icke kronan skulle vara ägare till dem. Vidare uppbär kronan alltjämt rekognitionsskatt för dessa skogar, vilket väl knappast skulle vara fallet, ifall icke kronan ägde dem.

Om upphävande av Åkers styckebruks rätt till viss rekognitionsskog.
(Forts.)

Redan dessa omständigheter synas mig vara tillräckliga bevis för att några tvivel om var äganderätten är till finnandes icke kunna råda. Men ännu mera! För en femtio år sedan erbjöd kronan bruket att få skatteköpa dessa skogar. Nu kan man väl knappast tänka sig, att en regering utbjuder till salu åt andra egendomar, som samma regering utger för att vara kronans men i verkligheten icke äro det. Detta förhållande synes mig böra definitivt avfärda alla funderingar över att kronan icke skulle vara rätter ägare till dessa skogar.

Som jag förut nämnt, grundar sig brukets privilegium på ett kungl. brev, som icke längre finnes till och om vars tidigare existens inga andra bevis finnas än någon anteckning i en handling, som man funnit i brukets arkiv. Sedermera har genom överenskommelse mellan bruket och kronan detta privilegium utvidgats. Emellertid har kronan nu icke längre något behov eller någon nytta av bruket, men fördelarna för bruket finnas dock fortfarande kvar. En omständighet, som också härvid bör beaktas, är, att den rekognitionsskatt, som ursprungligen bestämts till 40 riksdaler 20 skillingar banko årligen för de 14,500 tunnland skog det här är fråga om, alltjämt utgår med samma belopp, oaktat penningvärdet sedan den tiden sjunkit väl tusendefalt, kan man säga, och det reala värdet av den nyttjanderätt, som bruket innehar, ökats lika kraftigt.

Nu föreligga icke några ömmande omständigheter för att bruket skall få behålla rekognitionsskogarna, ty utom dessa äger bruket självt 15,000 à 16,000 tunnland skog.

Det skäl, som utskottet anförde vid den motion, som jag i början av mitt anförande omnämnde, nämligen att civillag icke bör erhålla retroaktiv verkan, då det gäller äganderätt, anföres även nu av utskottet, då det gäller nyttjanderätt. Det vill synas, som om utskottet på den punkten skulle hava ställt nyttjanderätten i paritet med äganderätten och ansett, att den ena är lika helig som den andra. Av den utredning, som förebragts, kan jag verkligen icke finna, att det talas om några lagar alls. Det talas om ett privilegium och en överenskommelse, som träffades mellan kronan och bruket o. s. v., men om dessa överenskommelser verkligen hava civillags natur, kan jag naturligtvis icke yttra mig om. Det förefaller mig dock märkvärdigt, om dylika överenskommelser verkligen skulle gälla i all evighet, så att inga ändringar få företagas i desamma, huru tokiga de än äro, och att de skola fortfarande att gälla även sedan de omständigheter och förhållanden, som föranledde överenskommelsen,

Om upphävande av Åkers styckebruks rätt till viss rekognitionsskog. (Forts.)

icke längre äro för handen. För övrigt kan det frågas: ha aldrig några privilegier blivit upphävida här i landet? Ja, detta är något, varom jag som sagt icke gärna kan yttra mig, då jag icke är mycket hemmastadd i dessa ting, men allt detta synes mig dock tala för att en utredning här är i hög grad påkallad, och jag ber därför, herr talman, att få yrka, att första kammaren måtte biträda andra kammarens beslut i denna fråga.

Herr von Hofsten: Det skulle visserligen kunna vara av stort intresse att här fördjupa sig i denna frågas historiska utveckling, men vid denna tid på riksdagen torde det vara lämpligt att fatta sig så kort som möjligt, och jag skall be att få handla därefter.

Om man granskar det avtal, som uti ifrågavarande avseende föreligger mellan brukets ägare och kronan, framgår, att det i korthet grundar sig på följande förhållanden. Genom en kungl. resolution år 1801 har Kungl. Maj:t förklarad, "att Åkers bruks ägares rättighet till kol och annat skogsfång å allmänningarne är genom det med Kungl. Maj:t ingångna köp samt äldre och senare författningar behörigen befästad". Genom en senare resolution den 7 maj 1802 bestämde därefter Kungl. Maj:t, att en areal av 14,500 tunnland skulle "bruket anvisas", därvid återstående cirka 50,000 tunnland skulle såsom häradsallmänningar kvarstå. I sammanhang härmed angavs brukets skyldighet att när så påfordrades lämna 1,500 skeppund kanoner och ammunition till kronan. Mellan kronan och bruket föreligger alltså ett under för båda parterna bindande former ingånget avtal, varigenom kronan till bruket upplåtit rätt till utsyning å ifrågavarande skog med förpliktelse att när så påfordras till kronan leverera viss kvantitet varor.

Det föreföll av den förre talarens anförande, som om han haft den uppfattning, att dessa leveranser från brukets sida till kronan skulle hava upphört. Så är dock ingalunda förhållandet. Jag har här en förteckning över de varor, huvudsakligen ammunition, som under senare tjugotal år levererats från bruket till kronan. Jag skall endast taga några siffror. År 1900 skedde leveranser för en summa av något över 38,000 kronor, 1901 för 104,000 kronor, 1903 för 48,000 kronor, 1909 för 47,000 kronor etc. För tidsperioden 1900—1919 levererades 1,375,000 kilogram för en summa av 1,026,398 kronor. I dessa dagar pågå just förhandlingar mellan bruket och kronan angående en betydande leverans. Det synes mig sålunda vara fullständigt felaktigt att säga, att brukets leveransplikt och leveransförhållande till kronan upphört, utan brukets ägare hava alltid fullgjort dem åliggande skyldighet i förevarande hänseende, när så påfordrats. Enligt vanliga rättsregler brukar ett i laga former ingånget avtal, när parterna å ömse sidor hålla förpliktelserna, anses vara gällande.

Nu har andra kammaren för sin del beslutat en utredning. Jag vill dock påpeka, att det, såsom den föregående ärade talaren även framhöll, föreligger en utredning, verkställd av kommerskollegium och domänstyrelsen så sent som för cirka tjugufem år sedan, varigenom frågan

blivit fullständigt kameralt utredd. Den förra ärade talaren åberopade även andra kammarens tillfälliga utskotts påstående, att, som det heter i utlåtandet, "kronans äganderätt till skogen måste anses obestridlig och heller icke av någon blivit bestridd". Detta är icke förhållandet. Detta kan man bland annat finna av den nämnda resolutionen den 7 maj 1802, däruti det bestämdes, att som *häradsallmänningar* skulle "kvarstå" återstående del av det skogsområde, som då icke tilldelades bruket. *Om upphävande av Åkers stycke-bruks rätt till viss rekognitionsskog.* (Forts.)

Den förra ärade talaren yttrade, att det synes, som om numera en nyttjanderätt skulle vara lika helig som en äganderätt. Ja, jag vill säga, att om en nyttjanderätt är under laga, för staten bindande former upplåten, så förmenar jag, att även en nyttjanderätt är lika helig och medför lika stor förpliktelse för staten att respektera densamma som ett vanligt avtal för en enskild person. Det är nog så, att lika säkert som att bruksdriften icke skulle kunna hållas i gång med enbart rekognitionsskogarna, lika säkert är, att deras fränhändande från bruket skulle innebära en dödsstöt åt den där drivna bergshanteringen, och bruket skulle troligen vid en sådan eventualitet efter några år av tynande verksamhet komma att nedläggas.

Då bruket i fråga aldrig gjort sig skyldigt till någon förseelse mot de förpliktelser, som ålegat detsamma, och då brukets rätt till dess rekognitionsskogar under tidernas lopp varit erkänd och genom upprepade kungl. brev och resolutioner befastad, så torde desamma icke kunna fränhändas bruket utan efter laga domstols prövning och beslut. Jag förmenar således, att det förhållande, som här föreligger, icke kan klarläggas genom en utredning, som redan är verkställd, utan att det blir en domstolsfråga. På den vägen må rättsförhållandet prövas.

Säkert är, att om detta område fränhändes bruket, skulle dess drift nedläggas och en betydande arbetarestyrka, för närvarande cirka 500 man, bliva arbetslös.

På grund av vad jag sålunda anført och då en sådan utredning som begäres redan föreligger, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag skall emellertid tillåta mig att beröra även en annan formell synpunkt utan att därmed på något sätt våga göra en anmärkning mot andra kammarens utskott. Men det förefaller underligt, då denna motion blivit väckt i laga tid och då såvitt man kan se någon mera omfattande utredning icke tarvats, att den blivit remitterad till första kammaren först de sista dagarna i maj. Det är för oss, som arbeta i de tillfälliga utskotten i riksdagens första kammare, ganska betänkligt att, när arbetet så hopat sig som nu är fallet, få kastat över oss från andra kammaren det ena ärendet efter det andra i riksdagens sista timma.

Herr Lindhagen: Det inträffar också, att det från första kammarens tillfälliga utskott i sista ögonblicket kastas frågor till andra kammaren, så att i det avseendet äro kamrarna ungefär på samma bog, och det är inte värt, att den ena förebrår den andra något.

Om upphä-
vande av
Åkers stycke-
bruks rätt till
viss rekogni-
tionsskog.

(Forts.)

Vad själva saken beträffar, är det ju utrett, att kronan har kvar äganderätten till dessa skogar, och det är, såvitt jag förstår, också utrett, att de villkor, under vilka skogarnas avkastning förr uppläts, nu ha upphört. Det är icke vidare fråga om att binda dessa bolag vid någon viss leverans och allra minst kanontillverkning, som det var fråga om, då detta anslag gavs. Kronan äger således marken, och villkoren äro i det väsentliga upphävida, men ändå skall kronan icke få begagna sin äganderätt. Så ställa åtminstone aldrig enskilda för sig. Nu kan man ju säga, att kronan bör vara generösare än enskilda. Men jag är övertygad om att, ifall den siste talaren hade en enskild äganderätt till skogen under samma villkor, han också skulle göra äganderätten gällande. Och varför skall icke även kronan, då den så väl behöver sina inkomster, begagna sin äganderätt i sådana här fall? Det förstår jag icke.

Nu är det särskilt en passus i utskottets betänkande, som jag vill särskilt peka på, då jag tycker det är särdeles vanskligt för första kammaren att binda sig vid ett sådant generellt och, såvitt jag förstår, fullkomligt ohållbart påstående. Utskottet säger, att ett sådant beslut, som andra kammarens tillfälliga utskott föreslagit, skulle innefatta "ett frångående av den, såvitt känt, i alla kulturländer i lagstiftningen hitills uppehållna grundsats, att civillag icke bör givas tillbakaverkande kraft, en grundsats som utskottet finner vara av fundamental betydelse för samhällslivet." Jo, jag tackar, jag — det låter något det där! Men den grundsats, som här är uttalad, är den grundsats, som all reaktion i världen fört fram för att radikalt upprätthålla bestående missförhållanden. Och det kan väl icke vara möjligt, att första kammaren kan gå med på en så oförsiktigt uttalad sats och skapa detta prejudikat att åberopa i kommande tider. En civillag får för resten redan nu ofta tillbakaverkande kraft, ehuru enligt min uppfattning icke tillräckligt ofta. Numera är det vidare också på det sättet, att civillag mer och mer får ett socialt innehåll, och den sociala lagstiftningen har just till uppgift att avhjälpa bestående missförhållanden. Och ändå skulle den åberopade grundsatsen vara en av samhällets grundvalar enligt detta utskotts uppfattning! Men har man då alldeles glömt hela vår kristidslagstiftning! Det var ju bara ett ofantligt upphävande av sagda grundsats på alla möjliga områden och en tillbakaverkande kraft i civillagstiftningen, som vi aldrig sett maken till. Och ändå är man en kort stund efteråt beredd att uttala en sådan fullständig öoverlagd, reaktionär dogm.

Jag ber att få yrka att första kammaren biträder andra kammarens beslut.

Herr M a l m b e r g: Utskottets ärade ordförande yttrade, att jag skulle hava sagt, att brukets leveransskyldighet upphört. Det har jag emellertid icke påstått, utan jag sade, att kronan icke längre har något intresse av bruket, ty det är klart, att kronan numera kan få sitt behov av krigsmaterial tillgodosett på andra håll. Att Åkers styckebruk

fortfarande levererar krigsmaterial, inverkar ju icke på saken, ty jag tar för givet, att kronan får betala samma priser till bruket som till andra oaktat de fördelar, som Åkers styckebruk har och som andra bruk sakna.

Utskottets ärade ordförande nämnde också, att staten måste anses bunden av sina avtal lika mycket som en enskild person. Det är alldeles klart, men frågan är, huruvida dylika avtal skola räcka i evighet och huruvida de icke kunna uppsägas, såsom fallet vanligen är med andra avtal. Det är detta frågan gäller.

Vidare sade herr von Hofsten, att det skulle giva en dödsstöt åt bruket, ifall man toge ifrån det dessa rekognitionsskogar. Jag tror mig redan hava påvisat, att så icke är förhållandet, genom omnämmandet av de ofantliga skogsvidder bruket äger dessutom. Det kan frågas, varför icke detta bruk kan reda sig utan rekognitionsskogar liksom många andra bruk få göra. Jag anser, att det gjorda påståendet åtminstone icke är bevisat utan att bruket mycket väl kan klara sig utan dessa subsidier från statens sida.

Herr Alexander son: Herr talman! Den talare, som nyss hade ordet, sade i sitt första anförande, att det väl dock är skillnad på äganderätt och nyttjanderätt. Nyttjanderätten kunde — menade han — väl icke hava samma helgd som äganderätten! Det förhåller sig väl dock så, att all rätt, av vad slag den vara må, i och för sig, så långt den gäller, har lika stark helgd. Det beror väl således här på, huruvida den besittningsrätt, som Åkers styckebruk har till ifrågavarande skog, är en i vederbörlig ordning tillförsäkrad ständig besittningsrätt eller icke. Är den bara en besittningsrätt tillsviðare, grundad på ett avtal, som från kronans sida kan uppsägas, då är det naturligtvis ingenting, som talar emot att kronan begagnar denna sin uppsägningsrätt. Men onekligen är det icke precis i den ordningen, som detta ärende har upptagits, icke heller är det den väg man skulle vänta, att man i så fall skulle gå, som blivit anlitad, och den kläm, som andra kammaren godtagit, pekar icke heller på något sådant.

Saken ligger heller icke så. Som jag haft tillfälle framhålla, då det tidigare varit fråga om de skatteköpta rekognitionsskogarna, inneburo de skatteköp av dylika, som ägt rum, icke, att en helt och hållet ny rätt tillförsäkrades köparna, utan att den sedan mycket lång tid tillbaka tillförsäkrade ständiga besittningsrätten omändrades till en äganderätt, därvid ofta en begränsning ägde rum beträffande det område, som rättigheten skulle omfatta. Nu ligger beträffande denna skog saken så, att några få år innan 1810 års författning och 1811 års skatteköpsordning tillkommo en undersökning skedde på grund av tvister mellan rekognitionsskogbruket och häradsallmänningsborna om huru långt brukets rättighet skäligen borde sträcka sig. Den resulterade i en utbrytning av rättigheten, ehuru med bibehållande av den ständiga besittningsrättens form, beträffande detta bruk, och därför har det icke kommit med i de senare

Om upphävande av Åkers styckebruks rätt till viss rekognitionsskog.

(Forts.)

Om upphävande av Åkers styckebruks rätt till viss rekognitionsskog. (Forts.)

skatteköpen. Det har av reservanterna åberopats, att bruket befunnits icke äga rätt att skatteköpa det anvisade skogsområdet på sätt från bruksägarens sida vid en viss tidpunkt påyrkats. Det är riktigt. Men den besittningsrätt, bruket förvärvat genom de av herr von Hofsten citerade handlingarna, från 1800-talets första år, har prövats i den utredning, som från kronans sida för något mera än tjugu år sedan har varit igångsatt, där domänstyrelsen och kommerskollegium, som efterträtt det gamla bergskollegium i överuppsikten över dessa rekognitionsskogar, granskat fall efter fall och beträffande denna skog, såvitt jag kan förstå, påvisat, att bruksägarnas besittningsrätt, i allt fall så länge där fortfarande drives verk, vid vilka kronan, om den så önskar, kan beställa viss materiel, fortfarande existerar. Vid sådant förhållande förefaller det så mycket mindre lämpligt, att första kammaren biträder andra kammarens beslut, som går ut på, *icke* en utredning, hur det med denna skog rätteligen förhåller sig, utan på att av regeringen begära utredning "*med förslag om upphävande*" av den rätt, som Åkers styckebruk hittills ägt. Ehuru den redan åstadkomna utredningen från statens sida tyckes kraftigt bestyrka, att Åkers styckebruk verkligen har en fortfarande rätt till skogen, skulle man här begära av Kungl. Maj: t ett framläggande av förslag om upphävande av denna rätt!

Det må vara hur det vill med principen om civillags tillbakaverkande kraft, och jag kan giva herr Lindhagen alldeles rätt i att den principen icke bör hava en så alldeles ovillkorlig giltighet, som man kanske från vissa håll vill göra gällande. Men här skulle det bliva fråga om att riksdagen utpekar en viss enskild den honom tillkommande rätt och säger: den där draga vi in! Det är väl dock en form av "lagstiftning", som icke gärna bör ifrågakomma. Det längsta riksdagen borde kunna komma till vore att begära förnyad utredning om hur det med denna skog rätteligen förhåller sig. Som saken föreligger, tror jag icke ens, att det finnes anledning till ett sådant steg, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslår kammaren utskottets hemställan och biträder andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Om upphävande av Akers styckebruks rätt till viss rekognitionsskog.

(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 40.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en lagstiftning om rätt för staten att för nödvändiga statsändamål taga tvångslån av kapitalet.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner om ändringar i lagen den 26 mars 1920 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 82 i första kammaren av herr *Lindhagen*, nr 124 i andra kammaren av herr *Lövgren* i Nyborg och nr 212 i andra kammaren av herr *Ericsson* i Arboga.

I herr *Lindhagens* motion hade hemställts, att riksdagen ville uttala sig för en effektiv jordreform för frigörelse av de hundratusenden jordbruks- och bostadslägenheterna (hemmen) med egna hus å annans grund samt tryggande tillika av framtida egnahemsbildningars åtkomst till erforderlig mark, ävensom i sådant syfte för sin del besluta ändringar och tillägg till de hitintills antagna två i det stora hela verkninglösa, obstruktiva och mot varandra stridande lagstiftningarna.

Herr *Lindhagen* yrkade fördensull, att riksdagen ville:

A. *Beträffande lagen "den 28 juni 1908" (ensittarlagen):*

- 1) besluta viss ändrad lydelse av 1 §;
- 2) besluta viss ändrad lydelse av 2 §;
- 3) besluta viss ändrad lydelse av 3 §;
- 4) besluta att till 12 § tillägga ett tredje stycke så lydande:

"Förrättningsmännen äga ock avgiva utlåtande och meddela erforderliga föreskrifter med anledning av de i 3 § omnämnda förhållanden;"

5) besluta, att vad i 12 §, liksom i 5 §, sades därom att viss ersättning ej finge överstiga den för arbetets utförande nödiga kostnad skulle utgå;

6) besluta, att till 12 § andra stycket skulle läggas följande punkt:
"Vidare skall avdrag göras med hälften av den stegring i jordens värde, som anses utan jordägarens åtgörande uppkommit under den tid lägenhetsinnehavaren eller föregående nyttjanderättshavare, vilkas rätt övergått å den förre, varit i besittning av jordområdet, dock att denna tid ej må räknas längre tillbaka än tio år;"

7) besluta följande ändrade lydelse av 21 §:

"Vad i denna lag stadgas, äge ej tillämpning beträffande område, som tillhör kronan;"

8) besluta tillägg av en 22 § så lydande:

"Vad nyttjanderättshavare enligt denna lag äger iakttaga för inlösen av det jordområde, varå hans byggnader äro uppförda, kan, där han det begär, övertagas och fullgöras av kronan, kommun eller municipalsamhälle, såsom målsman för honom i berörda avseende. Konungen äger meddela närmare föreskrifter för denna verksamhet."

B. Beträffande expropriationslagen den 12 maj 1917 (1 § 7 mom. och 99—101 §§):

1) besluta följande ändrade lydelse av 1 § 7 mom.:

"för att åstadkomma tryggade bostadsförhållanden";

2) besluta följande ändrade lydelse av 99 § första stycket:

— — — om den skall utövas av kronan, *som ock äger påkalla expropriation för varje fall, — — —;*

3) besluta följande ändrade lydelse å 99 § andra stycket:

"Sådan expropriation må avse såväl område, som är bebyggt med boningshus, tillhöriga annan än markens ägare, som ock annan för samhällets utvidgning och enskildes behov erforderlig tomtmark;"

4) besluta följande tillägg till 100 §:

"Vid sådan uppskattning får hänsyn eller icke tagas till mer än hälften av den stegring i jordens värde, som anses utan jordägarens åtgörande uppkommit under den tid lägenhetsinnehavaren eller föregående nyttjanderättshavare, vilkas rätt övergått å den förre, varit i besittning av jordområdet; dock att denna tid ej må räknas längre tillbaka än tio år."

C. Beträffande båda lagarna:

besluta de jämkningar, förändringar och tillägg i de olika paragraferna, som kunde föranledas av förenämnda ändringsförslag och kunde av lagutskottet föreslås efter eventuellt samarbete med justitiedepartementet och jordkommissionen.

D. Beträffande det allmännas målsmanskap för effektivt genomförande av ifrågavarande jordreform:

besluta hos regeringen anhålla att, med stöd av det i expropriationslagen redan givna och i ensittarlagen nu jämväl enligt riksdagens beslut erhållna bemyndigande, måtte ej mindre omedelbart skridas till verket för organiserandet och inspekterandet av ifrågavarande jordreform utan även, på det sätt, som i motiven ifrågasatts, bringas till intresserades i orterna kännedom en berättelse med praktiska anvisningar om ifrågavarande lagstiftning och dess tillämpning.

I herr *Lövgrens* i Nyborg motion hade hemställts, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av § 1 i Lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättsinnehavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område:

Har en för viss tid till brukande upplåten del av en fastighet över tjugu år i följd innehafts av annan än ägaren och har området så bebyggt, att därå — — — bostadslägenhet.

samt att i lagen måtte inarbetas en bestämmelse, som tillerkände nyttjanderättsinnehavaren lösningsrätten även om området låge på ett kortare avstånd än 200 meter från huvudfastighetens boningshus, tomtplats eller trädgård, när detta kunde ske utan olägenhet för huvudfastigheten.

Slutligen hade i herr *Ericssons* i Arboga motion hemställts,

att riksdagen måtte besluta, att lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättsinnehavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område "den 28 juni 1918" skulle bli gällande även beträffande de områden inom Arboga stads jurisdiction, vilka för närvarande vore uppdelade på nämnda stads tomter, dock med de jämkningar i denna lag, att befattning med dithörande frågor, vilken tillkomme Konungens befallningshavande i länet, måtte i stället överflyttas på magistraten i Arboga såsom överexekutor i staden; ävensom att erforderliga förrättningar skulle verkställas av stadens mättningsman i överensstämmelse med stadgandena i författningarna om fastighetsbildning i stad;

dels ock att ingå till Kungl. Maj:t med underdånig framställning därom, att inom Arboga stads område belägen jord, vilken nu vore uppdelad på och förenad med stadens tomter, skulle kunna under äganderätt förvärfvas utan sammanhang med överlåtelse av äganderätt till tomt i staden, varmed jorden nu vore förenad.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt:

1) att yrkandet under A 1) i motionen I: 82 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

2) att yrkandet under A 2) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

- 3) att yrkandet under A 3) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 4) att yrkandet under A 4) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 5) att yrkandet under A 5) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 6) att yrkandet under A 6) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 7) att yrkandet under A 7) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 8) att yrkandet under A 8) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 9) att yrkandet under B 1) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 10) att yrkandet under B 2) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 11) att yrkandet under B 3) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 12) att yrkandet under B 4) i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 13) att yrkandet under C i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 14) att yrkandet under D i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda;
- 15) att motionen II: 124 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda; samt
- 16) att motionen II: 212 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda.

I fråga om sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr von Sneider n: I avseende på föredragningen hemställer jag, att andra lagutskottets utlåtande nr 36 måtte företagas till behandling på det sätt, att först föredragas i ett sammanhang punkterna 1—8 och 15, vidare i ett sammanhang punkterna 9—12 samt därefter de övriga punkterna var för sig.

Denna hemställan bifölls.

Om ändringar i den s. k. ensittarlagen.

Punkterna 1—8 och punkten 15.

Vid utlåtandet hade reservationer avgivits, dels av herrar *Linder, Julin, Hagman, Hage* och *Holmström*, vilka likväl ej antytt sin mening, dels ock av herr *Lindhagen*, vilkens reservation, för den händelse definitiva lagändringar icke nu kunde åvägabringas, innefattade en alternativ hemställan, att riksdagen ville med anledning av ifrågavarande motioner och jordkommissionens i ämnet avgivna utlåtande åtminstone:

A) beträffande *ensittarlagen*:

- 1) i skrivelse hos regeringen anhålla om ett förslag till nästa riksdag för avhjälpande av nämnda lags brister;
- 2) i avvaktan på denna lagstiftning besluta följande provisoriska lydelse av första stycket i lagens 1 §:

Har en för viss tid till brukande upplåten del av en fastighet över 20 år i följd innehafts av annan än ägaren och har området — — — stadgas.

B) beträffande *expropriationslagen*:

i skrivelse hos regeringen anhålla om ett förslag till nästa riksdag för avhjälpande även av nämnda lags brister i de delar av lagens tillämplighetsområde, om vilka nu vore fråga.

C) beträffande *det allmännas målsmanskap för effektivt genomförande av ifrågavarande jordreform*:

i skrivelse hos regeringen anhålla om ett omedelbart skridande till verket för organiserandet och inspekterandet av den jordreform, som man velat inleda genom förenämnda två lagstiftningar.

Herr Lindhagen: I förevarande betänkande behandlas en av de grundläggande jordfrågorna i vårt land, som för närvarande stå på dagordningen och hava aktuell betydelse. Här gäller det nämligen frigörandet av de hundratusen ägarna av hus på annans grund genom att bereda dem möjlighet att i skäliga fall åtminstone och då de själva vilja det kunna förvärva själva marken till sitt hem.

I motionen nr 82 har nu väckts ett utförligt förslag med hemställen om ändringar av åtskilliga paragrafer i den s. k. ensittarlagen, men på samma gång också åtskilliga ändringar i expropriationslagen, som i vissa punkter även söker lösa denna fråga, såvitt det rör orter med sammanträngd befolkning. Ensittarlagen lägger lösningen i den enskildes initiativ, expropriationslagen lägger den i det allmännas initiativ. Nu har utskottet mycket lojalt mot motionären för övrigt gjort hemställen om avslag på de särskilda ändringsförslagen, så att motionären skall bli i tillfälle att göra yrkanden på de olika punkterna. Såsom frågan emellertid nu ligger, är jag icke i tillfälle och anser det icke heller vara lämpligt att fullfölja ett sådant yrkande, och då är jag naturligtvis också mycket nöjd med den nya föredragning, som har föreslagits av utskottets ordförande efter samråd med talmannen. Enligt denna skall kammaren först yttra sig om yrkandena rörande ensittarlagen, sedan om yrkandena rörande expropriationslagen och slutligen om några yrkanden, som beröra bägge dessa lagar.

Nu föreligger således frågan om ändringarna i den s. k. ensittarlagen. Herrarna se ju av detta vidlyftiga betänkande, att jordkommissionen blivit satt i tillfälle att avgiva ett utlåtande. Jordkommissionen har i de väsentliga punkterna biträtt motionärens förslag, dock med några avvikelser. Därför skulle motionären mycket väl, vilket som jag hört också varit en önskan inom jordkommissionen, kunnat här yrka bifall till

Om ändringar i den s. k. ensittarlagen.
(Forts.)

Om ändringar i den s. k. ensittarlagen. (Forts.) jordkommissionens förslag, då detta förslag icke går utöver motionens ram utan helt och hållet faller inom densamma, så att det icke möter något hinder för en sådan hemställan. Men då nu ärendet kommit så sent fram och det ju är så vidlyftigt, att man icke kan begära, att riksdagens medlemmar skola vara beredda att fatta beslut i en så omfattande fråga, har jag också funnit, att man för närvarande måste inskränka sig till det allra nödvändigaste.

Det förefaller nu av själva utskottets kläm, sådan den blivit uppläst, som om denna sak av utskottet skulle lämnats helt och hållet utan avseende. Så är dock icke förhållandet, utan jag måste till min glädje erkänna, att utskottet, såvitt jag kan se, enhälligt i huvudsak är enigt med motionären. Detta arbete har nämligen resulterat däruti, att utskottet i sina motiver förklara, att *"även enligt utskottets uppfattning förefinnas hos denna lag brister, vilkas avhjälpande i en snar framtid är önskvärt"*. Utskottet har emellertid hänvisat till att jag också ingivit en petition i ämnet till Kungl. Maj:t och att i anledning av denna petition jordkommissionen till Kungl. Maj:t ingivit samma förslag, som den översänt till utskottet. Då saken således är under Kungl. Maj:ts omprövning och utskottet har anledning tro, att det också skall leda till någonting, har utskottet ansett det vara onödigt att ens skriva till Kungl. Maj:t och begära, att det av utskottet i en snar framtid önskade avhjälpandet av bristerna måtte komma till stånd.

I den punkten har jag i det alternativa yrkandet i reservationen på sid. 11, till vilket jag nu håller mig, först velat uttala den uppfattningen, att när jordkommissionen i denna fråga nedlagt ett så stort arbete och föreslagit en definitiv lag samt kommit in till riksdagen med detta förslag, under förutsättning att det skulle av riksdagen prövas och eventuellt godtagas, samt då vidare utskottet självt kommit till det resultatet, att ett snart avhjälpande av bristerna är nödvändigt, det skulle ligga närmast till hands, att riksdagen understryker denna uppfattning genom att i en skrivelse till Kungl. Maj:t begära att få detta nya förslag framlagt för nästa riksdag. Det har utskottet icke föreslagit, och därför blir det icke heller på det sättet, kan jag tro. Men jag måste fråga mig, varför vi i allmänhet äro så ofantligt rädda för att hänvända oss till regeringen och begära en ändring, som vi själva önska. När det gäller de enskilda intressena, det må vara högerns eller vänsterns eller några mellanpartiers, som skola befrämjas, då räcker det inte med att en liten obetydlig medborgare petitioner till Kungl. Maj:t, utan då säger man till på alla instanser och hos alla myndigheter, som man förfogar över: var god och bombardera Kungl. Maj:t med framställningar i detta avseende, så att det är någon utsikt, att det tar skruv! Men då någon vänder sig till riksdagen, är man så ängslig, och om man kan leta upp någon liten kotte i en vrå någonstädes, som till Kungl. Maj:t gjort en sådan framställning, säger man: ja, men Herre Gud, den saken är redan före hos Kungl. Maj:t, varför skola vi besvara riksdagen? Vi besvara dock riksdagen med allt detta tryck, men i alla fall resonerar man

på det sättet. Ja, i detta fall har till och med herr Lindhagen kommit till heders. När en sådan person som herr Lindhagen har gjort ett dylikt förslag hos Kungl. Maj:t, är det alldeles onödigt, att riksdagen blandar sig i saken, fast man delar hans uppfattning. Det mena naturligtvis inte herrarna, fast ni säga det. Och varför är man så rädd för att riksdagen skall lägga sitt mycket mäktigare ord till det lilla ordet? Jo, jag tror det är, därför att hjärtat icke är fullt deciderat med på vad man uttalar i motiveringen. Det är för det första icke vårt enskilda intresse och för det andra ett intresse, som kanske strider på många håll mot vårt eget enskilda intresse. Det är så uppenbart, att här föreligga missförhållanden, att vi måste uttala det, men vi vilja icke gå fram med eldig häg och se till, att de undanröjas. Kunna vi slippa den pinan, så låt oss göra det! Jag tycker verkligen, herr talman, att under sådana förhållanden som föreligga kan riksdagen bestå sig med en skrivelse.

Om ändringar i den s. k. ensittarlagen.
(Forts.)

Till detta skrivelseförslag, som återfinnes på sidan 11, har jag emellertid också fogat ett förslag om *provisorisk ändring av 1 §*, och denna provisoriska ändring är det viktigaste för tillfället. Då må hellre skrivelseförslaget falla, i förhoppning att det verkligen går, som utskottet trott, att Kungl. Maj:t tar hand om saken. Men detta lilla provisorium har betydelse för människor i orterna, och ehuru jag vet, att herr talmannen och andra uppmanat oss att yttra oss så kort som möjligt, vilket jag även skall försöka att göra nu, måste jag dock säga, att vi icke, därför att riksdagen är långt framskriden, kunna uppoffra aktuella intressen för folket i landet genom att söka komma ifrån frågorna så fort som möjligt.

En av bristerna i denna lag, som varit påtalad i riksdagen nästan varje gång frågan förekommit, är, att lagen nu fordrar, för att ägare av hus på annans mark skall få rättighet att lösa tomten, att det sista upplåtelsekontraktet gäller över tjugu år. Man har sagt, att motivet var, att man särskilt ville hjälpa nyttjanderättshavare, som haft sitt hus på längre tid. Nu är det emellertid så, att bland annat en mängd femtioårskontrakt gått till ända. Sedan dess hava nyttjanderättshavarna fått kortare upplåtelser eller inga sådana. Dessa husägare med lång besittning, kanske under generationer, skola då icke få lösa tomterna, därför att det sista kontraktet icke lyder på över tjugu år. Den underliga principen har lagen tagit avstånd ifrån, när det gäller muntliga avtal, ty då är det nog, att man besuttit tomten under sammanlagt tjugu år, men när det gäller skriftliga avtal, följer lagen en annan princip.

Redan 1919 framlade jordkommissionen ett förslag till ändring härav, och det är endast den ändringen, som jag nu provisoriskt föreslår. I stället för den gällande lagens bestämmelse om att den sista upplåtelse tiden skall vara kontrakt senligt över tjugu år, har paragrafen formulerats så: "Har en för viss tid till brukande upplåten del av en fastighet över 20 år i följd innehaft av annan än ägaren och har området" — härefter fortsätter förslaget i överensstämmelse med den gamla texten: "så bebyggt" etc.

Om ändringar i den s. k. ensittarlagen.
(Forts.)

Detta förslag blev också underställt lagrådet. Två ledamöter hade erinringar emot det, ty de ansågo, att denna lag borde skrivas så snävt som möjligt, och förre justitieministern gick på de tvås mening, så att jordkommissionens förslag icke kom fram vare sig då eller senare genom regeringens medverkan. Nu är det här meningen, att man skall återupptaga detta förslag. Bland de ändringar, varom som jag tror också lagutskottet enat sig, är säkerligen också just denna. Den har nog riksdagen alltså utsikt att emotse under alla förhållanden, när Kungl. Maj:t kommer med någon proposition.

Därmed har jag icke velat prejudicera den ännu större frågan, att en definitiv lagstiftning bör taga avstånd från varje tidsbegränsning och betrakta endast den omständigheten, att en person fått tillåtelse att bygga hus på annans mark, som konstitutiv. Socialdemokratiska reservationer från föregående år hava ju också föreslagit tiden till fem år. Den saken är det alltså icke meningen att prejudicera med detta förslag, utan avsikten är att få ett provisorium till nästa år på det sätt jag här angivit.

Och varför? Jag skall taga bara ett exempel ur den säkerligen rika verkligheten. Det finns två fisklägen, som heta Arild och Mölle. Där bor ju en sammanträngd befolkning, så att expropriationslagen kan få tillämpning, men på skäl, som jag visat, har den icke fått det och kan icke få det, ty man kan icke uppnå majoritet i kommunerna för en expropriation. I dessa fisklägen gäller emellertid också ensittarlagen, ty denna är gällande, där tomtindelning icke förekommer. I Mölle och Arild finnes icke tomtindelning, och ensittarlagen gäller alltså där. Där plåga upplåtelseerna ske på tio år i sänder. Generationer ha bott i dessa fisklägen på det sättet, men lösningslagen är icke tillämplig, därför att det sista kontraktet endast lyder på tio år och icke på över tjugu år. Vilken ofantlig orimlighet!

Nu är det vidare på det sättet, att för dessa kontraktshavare utgår i regel den senaste tioårsupplåtelsen den 14 mars 1922. Det finnes troligen också en mängd andra fall i Sverige, men jag tar endast detta exempel, ty där vet jag, hur det förhåller sig, genom personliga besök upprepade gånger på trakten. Då dessa kontrakt förfalla den 14 mars 1922, äventyra ju en del att möjligtvis bliva uppsagda under hotet av den blivande lagstiftningen. Alla äventyra att få sina arrenden mycket höjda — många tro, att det blir en ofantlig höjning — och på den grund kommer då också ett utövande av deras lösningsrätt i framtiden att högeligen fördyras för dem. Vad vore då rimligare, än att man nu hjälpte alla dessa hundratals medborgare, så att de den 14 mars 1922 kunna få sitt hem under tak! Varför skulle riksdagen icke vilja göra detta? Sutte dessa fiskare och tomtinnehavare här i riksdagen, skulle varenda en av dem rösta för ett sådant provisorium naturligtvis. Vilka högviktiga skäl hindra oss att göra det? Är det bristande intresse för andras nöd? Jag befarar, att så i hög grad är fallet, men det kan väl ej åberopas såsom grund för avslag på en nödvändig lagstiftning. Vilka

andra skäl är det då? Praktiskt taget inga helt enkelt. Jag kan icke hitta på något skäl, varför man icke skulle hjälpa dem det nu är frågan om. *Om ändringar i den s. k. ensittarlagen.* (Forts.)

Nu finna vi ock, att här äro bara socialdemokratiska reservanter, och då naturligtvis anse sig de andra partiernas medlemmar skyldiga att rösta emot. Jag vet inte, varför ni inte kunna vara självständiga karlar; norrlandsliberalerna äro det ibland åtminstone, men de andra följa sina ledares pekpinna. Nu är jag övertygad om att ibland alla de här fiskarna och husägarna i Arild och Mölle finnas många liberaler och högermän, och det finns kanske även åtskilliga socialdemokrater. Varför vilja då icke herrarna tillvarataga edra egnas intressen, liberalerna sina och högern sina? Varför skola ni utlämna dessa liberala fiskare och dessa högerfiskare — ett förkortat uttryck för att icke uttänja debatten — varför skola ni utlämna och prisgiva dem åt ett oblikt öde? Är det icke en plikt för liberala och konservativa riksdagsmän att ge dem sitt stöd? Annars bli socialdemokraterna tvungna att vid nästa valrörelse ge sig särskilt ned till Arild och Mölle och säga: Ni se hur det är! Man prisgiver edra intressen, och ni äro väl då tvungna att bli socialdemokrater, ty dessa äro de enda, som arbeta för edra intressen. Ja, gärna det, för mig, men icke för dem, som bo där!

I detta sammanhang vill jag nämna, att det även varit föreslagit här i riksdagen ett provisorium för att förlänga arrendeavtal beträffande jordbruk. Det förslaget var av en annan beskaffenhet, innebärande att arrendeavtalen skulle förlängas på 5 år, tills man finge en definitiv lagstiftning. Det ville riksdagen icke heller vara med om. Nå, vad har inträffat? Jag skall bara taga ett exempel från ett fideikommiss i Östergötland, där fideikommissarien icke lyckats få Kungl. Maj:ts tillstånd — tack vare jordkommissionen förresten — att tvinga arrendatorerna att köpa gårdarna till pris de icke ville veta av. Enligt vad som rapporteras därifrån har jordägaren nu beslutat, att då arrendetiden den 14 mars 1922 utgår, på offentlig auktion utlysa arrendena till försäljning åt den högstbjudande. Där finnas arrenden, som gått i generationer och arrenden på vilka det nedlagts en utsökt flit för att bringa upp jordbruket till högsta höjd. Vad inträffar nu? Jo, alla dessa bemödanden skall denna stora jorddrott i Östergötland krossa genom att helt enkelt bjuda ut åt den högstbjudande att lägga sig till med dessa gårdar utan att fråga efter de arrendatorer, som sitta där. Även sådana äventyr har riksdagen i år åsamkat svenska folket genom bristande intresse för en rationell lösning av jordfrågan, vartill hör icke blott en definitiv lagstiftning utan också en provisorisk.

På grund av vad jag nu anför, herr talman, yrkar jag bifall till punkten A mom. 1 och 2 i den vid betänkandet fogade, av mig avgivna reservationen.

Herr Linder: Herr talman! Anledningen till den reservation, som har avgivits av mig m. fl., är den, att vi icke velat på samma sätt

Om ändringar i den s. k. ensittarlagen. (Forts.) som utskottsmajoriteten ställa oss avvisande till de i ämnet väckta motionerna. Rent formellt sett må det ju vara nog så sant, att utskottsmajoriteten har ganska starkt fog för sin ställning, men av rent sakliga skäl tycker jag ändå, att motionerna borde rönt något mera beaktande.

Rätten för en lägenhetsinnehavare med egna hus å annans mark att friköpa den av honom innehavda marken har ju tillkommit genom en lag av 1918. De förväntningar, som ställdes på denna lag, visade sig emellertid vara alldeles överdrivna, och följden blev, att det nästan omedelbart restes så starka krav på revision av lagen, att det redan vid 1919 års riksdag framkom ett förslag om en reviderad friköpsrätt. Detta ledde emellertid icke till något resultat, utan den kungl. propositionen avsågs. Den kom dock igen vid 1920 års riksdag och blev då bifallen. Nu kan man kanske med visst skäl tycka, att när en lag så nyss blivit antagen och när den till på köpet så snart därpå åter blivit ändrad, borde lagen kunna duga. Men det är tyvärr icke så alldeles helt med den saken. Det är nog otvivelaktigt, att 1920 års friköpslag skapat möjligheter för ett betydande antal nyttjanderättsinnehavare med egna hus att få friköpa av dem innehavd mark, men lagen kan icke anses på ett nöjaktigt sätt tillgodose de socialpolitiska önskemål, som genom lagen skulle vinna beaktande. Att nu ge mig in på alla de anmärkningar, som kunna göras gällande mot lagen, skall jag med hänsyn till tiden avstå ifrån. Herr Lindhagen har ju ganska noga gått igenom dem. Jag kan blott sammanfattningsvis säga, att av anmärkningarna kan det anses framgå, att lagen lider av en viss principlöshet beträffande villkoren för inträdande av rätten till friköpning.

Såvitt jag förstår, vill den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen gå till botten med saken. Yrkandena i motionen äro ju föregångna av en vidlyftig systematisk utredning, där frågan lägges upp så att säga i hela sin vidd. Innan andra lagutskottet tog itu med denna vidlyftiga motion, önskade utskottet få höra jordkommissionens mening om densamma. Utskottet erhöi då till svar ifrån jordkommissionen ett helt nytt förslag till friköpslag, försett med både allmän och speciell motivering samt med både statistik och reservationer. Vi fingo detta svar från jordkommissionen, om jag inte missminner mig, någon dag i mitten av maj månad. Nu är det väl i allmänhet så med ett utskott, att utskottet icke anser sig ha sådana lagstiftarekvalifikationer, att det tilltror sig att kunna *i första hand* taga ställning till större lagförslag. En och annan försökte sig väl på en prövning av både motionen och jordkommissionens förslag, men jag antager, att flertalet utskottsmedlemmar ansåg det vara en alltför orimligt stor uppgift för att de skulle våga sig på ett förstahandsuttalande; och därför har det också gått som det gått, att alltsammans har kastats över bord. Hade man haft att göra med en eller annan enstaka detalj, vars räckvidd man kunnat överblicka, hade man möjligen kunnat få åtminstone några av lagens största brister redan nu avhjälpta. Jag tror nu visserligen för min del, att det icke varit någon risk rent formellt sett att antaga det av jordkommissio-

nen framlagda förslaget, och rent sakligt sett tror jag icke heller, att det varit förenat med någon fara. Såvitt jag kunnat förstå, är förslaget gott. Det är granskat och genomtänkt i alla sina detaljer och är ju utarbetat av juridiskt högt kvalificerade personer och i jordpolitiska frågor erfarna män. Den sedvanliga förberedande granskningen genom regeringens försorg tror jag knappast formellt sett kan leda till några större resultat, och rent sakligt sett tror jag, att jordkommissionens förslag en gång kommer att bli den nya friköpslagen.

Emellertid, även om utskottet velat gå med på jordkommissionens förslag, är det därför icke alldeles säkert, att riksdagen velat godtaga detsamma, ty riksdagen kunde ju anse sig hava haft för kort tid på sig och ville kanske närmare tränga in i de olika delarna. Men vid detta förhållande får jag för min del säga, att jag icke har någonting emot — efter den prövning jag för min del kunnat underkasta jordkommissionens förslag — att vara med om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om ett förslag till nästa riksdag om avhjälpan av den nu gällande ensittarlagens brister. Jag har heller ingenting emot att, där-est ett sådant yrkande framställes, vara med om det lilla provisorium, som av herr Lindhagen i hans reservation upptagits, då jag anser, att det i lagen, i hänseende, som provisoriet avser, föreligger en brist, som jag tror erkännes på många håll. Jag tror att det är mycket lämpligt att få en ändring därutinnan till stånd.

Herr von Sneidern: Som kammaren torde ha märkt, yttrade den föregående ärade talaren, att han ansåg, att utskottet hade starkt fog för sin ställning, och jag tror även, att kammaren kommit till insikt om, att så är förhållandet. Den föregående talaren och reservanten slutade icke heller med något yrkande, utan det yrkande, som föreligger, har kommit från herr Lindhagens sida. Den föregående talaren redogjorde för lagens tillkomst och utveckling och hur denna lag genomgått förändringar 1920, sedan den först antogs 1918. Det är således synnerligen nyligen vi fingo denna lag, varför även detta kan ge anledning till någon betänksamhet, men trots detta har man nu sagt ifrån, att det redan har iakttagits brister, som förtjäna uppmärksammas. Dock får icke i utskottets utlåtande på denna punkt läggas den meningen, att vi i alla delar skulle kunna gå med på motionens och ej heller på jordkommissionens uppfattning, utan får detta grundligen och noga prövas. Vad utskottet säger är, att även enligt utskottets uppfattning förefinnas hos denna lag brister, vilkas avhjälpan i en snar framtid är önskvärt, men att dessa brister äro fullt kongruenta med vad som från annat håll framförts, är därmed icke utsagt. Dock vill jag för min personliga del säga, att jag även finner brister på de områden, som särskilt beröras, fastän hur långt man i det fallet skall gå, anser jag ännu ingalunda vara tillräckligt prövat. Jag finner det icke vara en god överensstämmelse mellan 1:a och 2:a paragrafen i den nuvarande lagen, utan att här jämkningar till förmån för lösningsrätten böra göras. Vidare tror jag, att man har

Om ändringar i den s. k. ensittarlagen.
(Forts.)

Om ändringar i den s. k. ensittarlagen. (Forts.) anledning att pröva, huruvida icke lösningsrätt bör inträda, innan avtalstiden gått ut, och för det tredje tror jag, att det är synnerligen önskvärt, att man tager upp till prövning frågan, huruvida icke något kan göras för sådana nyttjanderättsinnehavare, enligt vilkas kontrakt husen vid kontraktstidens utgång tillfalla jordägaren.

Herr Lindhagen vill nu, att vi skola skriva till Kungl. Maj:t och begära en omarbetning av lagen. Ja, kammaren ser ju, att förslaget redan är framlagt för Kungl. Maj:t, icke blott på grund av en enskild mans begäran, utan det är utarbetat och framlagt av en av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté, vars framställningar givetvis icke kunna undgå att bli av Kungl. Maj:t upptagna. Denna fråga om en skrivelse har emellertid icke framkommit förrän i den föreliggande reservationen. Den har icke blivit väckt i utskottet och där behandlad. I så fall och om den skulle väckt någon anklag, vilket ju icke är så omöjligt, borde ju en sådan skrivelse vara förenad med en motivering, genom vilken utskottet sagt, i vilken riktning den tänkt sig, att en sådan bearbetning skulle ske. En sådan föreligger nu icke och av denna anledning kan jag för min del icke biträda skrivelseförslaget. För övrigt tror jag, att den där utläggningen herr Lindhagen hade om riksdagens bristande böjelse att skriva är något egendomlig, för det är då en rädsla, som jag för min del aldrig funnit hos riksdagen. I detta fall förefaller mig en skrivelse vara en fullkomlig överloppsgärning.

Vad sedan beträffar den provisoriska ändring herr Lindhagen föreslår med avseende å 1:a paragrafen förhåller det sig med den saken så, att den kommer att gälla icke bara tioåriga kontrakt, som herr Lindhagen tog till exempel, utan hur korta kontrakt som helst, blott den sammanlagda avtalstiden blir 20 år. En jordägare kan exempelvis med full avsikt att taga tillbaka sin jord och i förlitande på den gällande lagens bestämmelser ha gjort ett kontrakt på något år, och av detta skäl skulle då jorden tagas ifrån honom! Man förbiser gärna, då det gäller denna lagstiftning att det motsatsförhållande, som råder, till övervägande delen, skulle jag tro, icke är mellan dessa stora jordbesittare, som herr Lindhagen tager exempel från, och de små lägenhetsinnehavarna, utan mellan små jordägare och bönder samt lägenhetsinnehavare. Det är ofta på sådana små jordområden, som upplåtelser förekommit, så att vi få icke så ensidigt betrakta saken. Och det vill jag säga herr Lindhagen, att när vi lagstifta, få vi icke bara se med det ena ögat utan använda båda.

Samma förslag till ändring av 1:a paragrafen som nu framlägges framlades i reservation förra året och blev då föremål för behandling och votering i båda kamrarna, vilket ledde till avslag. Jag tror att kammaren gör rätt i att icke heller nu gå med på detta förslag utan avvakta ett genomarbetat och genomtänkt förslag, som man på grundval av det av jordkommissionen utarbetade förslaget givetvis har att inom kort vänta från Kungl. Maj:t. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Den siste talaren anförde, att det exempel jag givit gällde bara kontrakt för 10 år, men att det också finns kontrakt på kortare tid, vilkas innehavare skulle få fördelar av den provisoriska lagstiftningen genom att de såsom ägare av byggnader skulle få inlösningsrätt. Jag kan aldrig tänka mig, att den ärade talaren menade detta, och det står också i strid med den uppräknig, som han gjorde av de brister han kunde vara med om att avhjälpa. I förslagets 1 § lika väl som i gällande lags 2 § står det talat om minst 20 år i följd. Därigenom har man ju i provisoriet borttagit alla korta överenskomelser, som nu ske för första gången, och vilket tycktes vara det, som den siste talaren fäst sig vid. I 2 §, som handlar om upplåtelser genom muntligt avtal, godtagas redan nu 20 år i följd, varför skulle det då icke också få ske enligt 1 §, som avser skriftliga upplåtelser.

Om ändringar i den s. k. ensittarlagen.
(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i de förevarande punkterna hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades under A 1 och 2 i herr Lindhagens vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 36 punkterna 1—8 samt 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas under A 1 och 2 i den av herr Lindhagen vid utlåtandet avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 46.

Punkterna 9—12.

Herr Lindhagen: De förevarande punkterna avse de yrkanden, som framställts rörande ändringar i expropriationslagen. Det var den första reform, som kom till stånd för att hjälpa den klass, varom här är fråga, och lösningen skulle ske på det allmännas initiativ.

Om ändringar i expropriationslagen.

Om ändringar i expropriationslagen.
(Forts.)

Erfarenheten har visat, att lagen blivit fullständigt utan verkan genom att detta initiativ icke tagits och de, som skulle bli hjälpta, ha icke blivit det. Då skulle man kunna ifrågasätta, att statsmakterna, som antagit lagen, skulle intressera sig på något sätt för att den också bleve effektiv, och i det syftet är motionen väckt. I den punkten har även jordkommissionen vilat på hanen och förmenat, att då de ändringar, som föreslagits i ensittarlagen torde kunna avhjälpa missförhållandena, behöver man icke inlåta sig på expropriationslagen. Ett sådant uttröttat betraktelsesätt kan man ju förstå, när jordkommissionen skrev sin långa lag om ensittarna och sedan icke rädde med att nedlägga lika stort intresse på expropriationslagen. Men det är naturligtvis ohållbart att bevara en lag, som är överksam, bara för att det skall finnas möjlighet att få dess brister avhjälpta genom en annan lag. Här framstå för övrigt två skilda principer: i ensittarlagen det enskilda initiativet, som skulle utsträckas till hela landet, och i expropriationslagen det allmänna initiativet, som enligt min uppfattning också bör utsträckas till hela landet. Detta allmänna initiativ skapas och väckes icke genom förbättringar i ensittarlagen. Utskottet har icke vågat bestrida, att icke expropriationslagen är totalt misslyckad. Jag har yrkat ett skrivelseförslag för en utredning om, huru man skall vinna någon ändring för att den skall bli åtminstone i någon mån lyckad.

Jag yrkar bifall till punkten B i reservationen.

Herr Linder: Jag vill endast säga, att jag anser starka skäl tala för herr Lindhagens yrkande, varför jag instämmer i detsamma.

~~här~~

Herr von Sneidern: Jag ber att få hänvisa till jordkommissionens uttalande i denna del. Den har för sin del icke ansett det behövt att vidtaga några ändringar i expropriationslagen och jag vill därför endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i de under behandling varande punkterna hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innehölls under B i herr Lindhagens vid utlåtandet fogade reservation; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 14.

Herr Lindhagen: Jag har i denna punkt uppställt ett skrivelseförslag med hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse hos regeringen anhålla om ett omedelbart skridande till verket för organiserandet och

inspekterandet av den jordreform, som man velat inleda genom förenämnda två lagstiftningar. — Här stiftas en lag, och så lämnar man den åt sitt öde. Intet initiativ tages från regeringens sida för att göra lagen effektiv och bereda medborgarna tillfälle att kunna begagna sig av densamma. All social jordreform från statsmakternas sida förutsätter att den göres effektiv. Det är denna sak, som jag velat trycka på i den del av min motion, som fått form i punkt C i reservationen. Det står under punkt D i motionen. Bara t. ex. detta att stifta en lag om expropriation på det allmännas initiativ för att därigenom en mängd innehavare av hus på annans grund skola bliva hjälpta och sedan icke lägga två strån i kors för att taga detta allmänna initiativ! Lagarna förutsätta en patriarkalisk omvårdnad om folket av statsmakterna och ej endast pappersbestämmelser, som kastas fram för att inbilla folket, att man gjort någonting.

Om ändringar i expropriationslagen.
(Forts.)

Nu ha emellertid de två föregående punkterna blivit förkastade, med 73 röster emot 46 tror jag att det var i det första fallet, och i det andra med ungefär samma röstetal. Det betyder förmodligen, att högern och liberalerna förenat sig om att till äventyrs ödelägga mången av de liberala och högerpolitiska jordinnehavarna exempelvis i Arild och Mölle, för vilka besittningstiden går ut den 14 mars 1922. Då riksdagen på detta sätt tillvaratager de smås och betrycktas sannskyldiga intressen, tjänar det ju heller ingenting till att i denna punkt yrka på ett initiativ från det allmänna. Kammarrens majoritet har i alla fall nu sagt ifrån, att den ej intresserar sig för initiativ från statsmakternas sida i den saken. Denna sak intresserar oss icke, ty vi äro icke ensittare och innehavare av hus på annans grund.

Jag vill i alla fall yrka bifall även till denna punkt.

Herr von Sneidern: Jag ber att få erinra om att det för ensittarlagens tillämpning finns en ombudsman i varje län, varigenom personlig och ekonomisk hjälp beredas dessa nyttjanderättshavare.

Vad herr Lindhagens valdemagogiska funderingar angår lämnar jag dem helt och hållet åt deras värde och bryr mig ej om att svara honom.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades under C i den av herr Lindhagen vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr Lindhagen: Då jag ser justitieministern här närvarande, vill jag uttala den förhoppningen, att utskottets förhoppning om att regeringen skall taga initiativ i denna sak på grund av min framställning, i anledning av vilken jordkommissionen avgivit sitt utlåtande, också

Om ändringar i expropriationslagen. (Forts.) måtte gå i fullbordan och att vi vid nästa riksdag måtte hava att emotse ett förslag, som förhindrar, att några ytterligare äventyrligheter genom kontraktstidens utlöpande den 14 mars det ena året efter det andra drabba det folk, vars intresse vi här äro satta att tillgodose.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring, dels väckt motion om förlängd giltighetstid för berörda lag, dels ock väckt motion om förlängd giltighetstid för och utvidgad tillämpning av samma lag.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Lagförslag rör ändringar i lagen om skogsaccis m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering även som i ämnet väckta motioner.

Genom proposition den 18 mars 1921, nr 246, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga framlagt förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1912 (nr 274) om skogsaccis och om virkestaxering.

Det i ovanberörda proposition nu framlagda förslaget innebar ändringar i två helt skilda avseenden: *dels* minskades skogsaccisens maximum från två till en procent, *dels* meddelades föreskrifter om viss utsträckt besvär rätt m. m. i anslutning till ändringar i vissa andra författningar i enlighet med tidigare riksdagsbeslut.

Till utskottets behandling hade även överlämnats två i anledning av propositionen väckta lika lydande motioner, I: 202, av herrar *Trygger* och *Sederholm*, samt II: 303, av herr *Lindman* m. fl. I dessa motioner hade yrkats, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 246, i vad den avsåge ändrad lydelse av 1 § i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering, måtte antaga det vid samma proposition fogade förslaget till "förfordning angående rätt till avdrag för skogsaccis vid utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylider" med följande tillägg till 2 §:

"Avdrag från utskylder till kyrka och skola må ske, endast såvida kyrkan eller skolan tillgodoföres tillskott av skogsaccismedel"; samt med utbyte i 3 § av orden "äger att" mot ordet "bör".

Lagförslag rör. ändringar i lagen om skogsaccis m. m.
(Forts.)

Utskottet hade i det föreliggande betänkandet på angivna grunder hemställt, att riksdagen, med avslag å motionerna I: 202, av herrar *Trygger* och *Sederholm*, samt II: 303, av herr *Lindman* m. fl., och med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag icke kunnat i oförändrat skick bifallas, måtte antaga förslaget med den ändring, att bestämmelserna om lagens ikraftträdande erhöle följande lydelse:

"Denna lag träder i kraft, i vad densamma avser 1 §, den 1 januari 1922 och beträffande övriga paragrafer dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, av trycket utkommit i Svensk författningssamling."

Vid betänkandet funnos fogade nedannämnda reservationer:

A) av herrar *Örne*, *Johansson* i Kullersta, *P. Alb. Bergström*, *Björnsson*, *Sköld*, *Uddenberg* och *Lövgren* i Nyborg, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen utvisade, och att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med avslag å motionerna I: 202 av herrar *Trygger* och *Sederholm*, samt II: 303, av herr *Lindman* m. fl., och med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag icke kunnat i oförändrat skick bifallas, måtte besluta:

1:o) att avslå Kungl. Maj:ts proposition i vad den avsåge ändring av 1 § i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och virkestaxering;
2:o) att bifalla Kungl. Maj:ts proposition i vad den avsåge ändringar i 34 § 1 mom., 35 § 1 mom. och 36 § i samma lag;

B) av herrar *Rune* och *Olsson* i Ramsta, vilka inom utskottet framställt yrkande om avslag å såväl den kungl. propositionen i vad den avsåge 1 § som ock de väckta motionerna;

C) av herrar *Antonsson*, *Wijk*, *Lithander*, *Kant* och *Brännström*, som ansett, att det stycke å sid. 8 i motiveringen, som började med orden "Utskottet anser — — —" och slutade med "— — — böra undvikas", bort hava följande lydelse:

"Utskottet anser sig därför böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i berörda avseende";

samt att bestämmelsen om tiden för ikraftträdandet bort hava följande lydelse:

"Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, av trycket utkommit i Svensk författningssamling, och åligger det kommunalnämnden att i vederbörande skogsaccislängd införa de rättelser, som må föranledas av den i 1 § företagna ändring";

D) av herr *Heyman*, vilken förklarar, att han icke ansett sig kunna biträda utskottets betänkande, utan hemställde om bifall till herrar *Tryggers* och *Sederholms* motion;

Lagförslag
rör ändringar i lagen
om skogs-
accis m. m.

(Forts.)

E) av herrar *Wohlin, Ahlmans Olof Olsson* och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka anfört reservation mot motiveringen.

Herr statsrådet *Beskow*: Herr talman, mina herrar! 1920 års riksdag anhöll i skrivelse till Kungl. Maj:t, bland annat, att Kungl. Maj:t skulle med beaktande av de synpunkter, som det s. k. kommunal-skatteutskottet framhållit, föranstalta om skyndsamt utredning om ordnande av frågan om skattskyldigs rätt till avdrag från kommunalutskyl-der till den borgerliga och kyrkliga kommunen för belopp, motsvarande erlagd skogsaccis. Riksdagen begärde också förslag härom till innevarande års riksdag.

Av mitt anförande till statsrådsprotokollet, när förevarande proposition avläts till riksdagen, torde framgå, att man inom finansdepartementet gjort allt vad som göras kunnat för att få fram ett sådant förslag, som riksdagen önskade. Detta har emellertid icke lyckats. Det i enlighet med riksdagens tankegång utarbetade förslaget har visat sig icke fylla de krav, som 1920 års riksdag uppställde. Jag vågar påstå, att detta förhållande icke kan tillskrivas den omständigheten, att frågan icke gjorts till föremål för den utredning, riksdagen skäligen kunde begära. För egen del har jag emellertid icke ansett mig kunna med gott samvete tillstyrka antagandet av ett förslag, som icke tillgodoser kravet på rättvisa i högre grad, än med detta förslag är fallet, och som också i tillämpningen skulle vålla vederbörande kommunala myndigheter betydande svårigheter. Då kunde man tycka, att jag — i likhet med vad flera reseranter inom utskottet ansett lämpligt — skulle tillstyrkt Kungl. Maj:t att icke framlägga något som helst förslag. Men det kan icke förnekas, att de skäl, som en gång i tiden föranlett införandet av skogsaccis, med tiden hava avsevärt förlorat i styrka, d. v. s. efter fjolårets provisoriska kommunalskattereforms genomförande. Dessa skäl äro huvudsakligen dels det, att man ville med något slags kommunal skatt träffa de stora skogsinkomsterna, dels det att skogsfastigheterna i allmänhet träffades av allt för låg fastighetsbevällning och i förhållande därtill utgående kommunalskatt, enär taxeringsvärdena toge föga hänsyn till den växande skogen. I stället borde man taga ut en särskild skatt i form av skogsaccis.

Nu har det första av dessa skäl bortfallit: skogsinkomsterna beskattas nu såsom annan inkomst. Det senare skälet kvarstår däremot tills vidare, men kommer från och med år 1922 helt och hållet att försvinna. Konsekvensen synes då vara den, att det visserligen finnes fog för att behålla skogsaccisen, men med lägre belopp än förut. I det förslag, som är framlagt av Kungl. Maj:t, har man satt detta belopp lika med hälften. I viss mån torde genom ett dylikt förslag också den av 1920 års riksdag betonade garantisynpunkten hava tillgodosetts. Det kan väl antagas, att en avdragsrätt, på sätt 1920 års riksdag förutsatt, skulle kunna komma att utnyttjas till i stort sett hälften. Låt vara att en och annan kommun kan bli något bättre och en och annan något sämre

ställd enligt detta förslag än enligt det förslag, som 1920 års riksdag hade ifrågasatt, men man lärer väl i alla fall kunna antaga, att ojämheterna ej behöva bli så stora. Under sådana förhållanden anser jag ett bifall till den av herr Heyman framställda reservationen icke kunna tillrådas. Å andra sidan finner jag rättvisan kräva, att någon reduktion av skogsaccisen äger rum. Det synes mig också, att följdriktigheten kräver, att denna reduktion inträder från och med innevarande års taxering. Det kan visserligen invändas, att fastigheterna icke komma att taxeras till riktigare belopp än vad som hittills varit fallet förr än från och med år 1922, men den omständigheten, att man har dubbelbeskattning på skogen genom att skogen taxeras efter inkomsten av densamma, föreligger även i år. Under sådana förhållanden anser jag, att det hade varit riktigt, om utskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Det har av utskottet inväntas, att det kommer att bereda taxeringsmyndigheterna — d. v. s. i detta fall kommunalnämnderna — ett särskilt besvär, därigenom att de redan den första juli skola hava avgivit sitt förslag. Emellertid kan besväret icke bli så stort, då det endast är fråga om att dividera de påförda skogsacciserna med 2.

Jag vill sålunda såsom min åsikt framhålla, att det i detta fall hade varit allt fog för att antaga Kungl. Maj:ts förslag redan från och med detta år i stället för, såsom utskottet föreslagit, från och med år 1922.

Herr Heyman: Herr talman! Då jag i denna fråga anmält reservation, ber jag att få yttra några ord om skälen till min avvikande mening.

Den provisoriska kommunalskattelag som antogs av fjolårets riksdag vilade bland annat på den grundprincipen, att bevillingstaxerad inkomst av fast egendom icke fick göras till föremål för dubbelbeskattning. Härom stod, såsom vi alla veta, alltför mycken strid för att orsakerna härtill nu ånyo skola behöva här återupprepas. I full överensstämmelse med denna princip hemställde även riksdagen att det täcktes Kungl. Maj:t, med beaktande av de synpunkter, som i särskilda utskottets utlåtande framhållits, föranstalta om skyndsamt utredning av frågan om skattskyldigs rätt till avdrag från de på grundval av bevillingstaxerad inkomst av fast egendom påförda utskylder. Kungl. Maj:t har emellertid icke tagit hänsyn till denna princip utan framlagt ett förslag, enligt vilket skogsaccis icke får avdragas från inkomsten. Detta missförhållande neutraliseras givetvis icke därav, att skogsaccisen minskas med hälften, även om vådan av en dubbeltaxering naturligtvis reduceras efter samma måttstock.

Kungl. Maj:t liksom ock utskottet har emellertid studsat tillbaka för det besvär, denna avkortning skulle medföra. Jag medger villigt och gärna, att i fall, där den borgerliga och kyrkliga kommunen icke sammanfalla, kan det verkligen vara så, att denna avkortning kan vara förenad med besvär, men kammarrättsrådet C. O. Smerling har dock lika fullt härför anvisat en fullt framkomlig väg. För min del vill jag emel-

*Lagförslag
rör ändringar i lagen
om skogsaccis m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
rör. ändringar
i lagen
om skogs-
accis m. m.
(Forts.)

lertid i detta fall hellre taga litet mera besvär än jag begår den inkonsekvensen att även provisoriskt fastlåsa en såsom oriktig befunnen princip, detta så mycket mera som en minskning av skogsaccisen från 2 till 1 procent i sådana fall, då bevillningstaxerad inkomst av fast egendom icke finnes, särskilt för de skogrika kommunerna kan komma att medföra en synnerligt ödesdiger minskning i inkomsterna.

Nu har emellertid andra kammaren redan tagit utskottets förslag, och under sådana förhållanden kan ju tyvärr icke herrar Tryggers och Sederholms motion, som min reservation avser, ifrågakomma, på grund varav ingenting annat återstår än att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ö r n e: Den siste ärade talaren anslöt sig till den anordning, som av kammarrätten fått betyget att vara *otillräcklig*, *oberäknelig* och *ojämnt verkande* samt innebära en ur såväl *principiella* som *praktiska synpunkter* så *otillfredsställande lösning*, att kammarrätten icke kunna tillstyrka densamma. Jag tror, att när det gäller ett verk, som alltid brukar skriva så försiktigt som kammarrätten, är detta uttalande ett vittnesbörd om att den anordningen är fullständigt dödfödd. Jag skall icke förhindra, att denna riksdag får sluta i ordentlig tid, och ämnar därför icke utveckla de många anmärkningar, som med anledning av detta förslag skulle kunna framställas. Emellertid vill jag tillägga, att för den, som vill studera, hur en underlig problemställning i det politiska livet uppkommer, är det synnerligen fruktbart att slå sig på att ingående penetrera den föreliggande frågan. Det var ju så, att när Kungl. Maj:ts proposition i kommunalskattefrågan i fjol framkom, gällde det att till varje pris slå ned densamma. Det förnämsta argumentet — det som skulle verka utåt — var att Kungl. Maj:ts förslag innebar en dubbelbeskattning. Denna fras om dubbelbeskattning repeterades oavbrutet och i olika vändningar. När man tittat litet närmare i papperen, befanns det emellertid, att de partier, som motsatte sig Kungl. Maj:ts förslag, hade glömt, att en dubbelbeskattning förelåg även efter deras eget förslag, nämligen ifråga om skogsaccisen. Denna hemska företeelse gällde det att avvisa, och då hittade man i en hast på denna metod att göra avdrag för skogsaccis. Det uppvisades till fullo i kommunalskatteutskottet, att den vägen var oframkomlig, såvida man ville hava någon som helst reda och ordning i beskattningen, men skrivelsen tillstyrktes i alla fall. Då man icke själv kunde hitta på någon framkomlig väg, beslöt man att lägga bördan på Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t har nu gjort allt vad som på Kungl. Maj:t ankommer för att få fram en antaglig lösning i den riktning, som kommunalskatteutskottets majoritet begärde, och den riktningen har visat sig vara fullständigt oframkomlig. Likväl försöker man nu för att vara konsekvent, såsom ju fordras av stora politiker, att vidhålla förslaget. Jag hoppas, att det sker under den stilla förutsättningen, att riksdagens majoritet icke skall gå med på förslaget, ty dess genomförande skulle vålla så oerhörda besvärigheter och så stora ojämnheter, att jag icke förstår, huru någon kan vilja taga ansvaret för detsamma.

Kungl. Maj:ts proposition är bättre, men lider av den svagheten, att det icke föreligger någon utredning om huru ett bifall till förslaget kommer att inverka på åtskilliga skogskommuners ekonomi. Det kan med skäl befaras, att ett bifall till Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta framställning kommer att medföra en revolution i den kommunala ekonomien i en hel rad kommuner.

Då den nya fastighetstaxeringen, som skulle kunna motivera, att man vidtog särskilda åtgärder i kommunalskattefrågan, icke kommer att inverka på skatten förr än under 1923, finns det enligt min och några av mina partivänners i vår reservation uttryckta mening ingen anledning att nu vidtaga några särskilda åtgärder. Den ordning, som för närvarande råder, kan gott fortsätta till dess vi få se, vart den fastighetstaxering, som skall verkställas i höst, pekar, och till dess vi få veta, vilket resultat en nedsättning till hälften av skogsaccisen skulle medföra.

Slutligen vill jag säga, att om denna kammare skulle besluta att avså den kungl. propositionen, kommer riksdagens arbete därigenom icke ett förlängas, då frågan icke kan bli föremål för gemensam votering. Ett avslag här betyder endast, att det nu bestående förhållandet kommer att fortfara även nästa år.

Jag skall, herr vice talman, be att få yrka bifall till den av mig och några andra ledamöter avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr Sederholm: När riksdagen i fjol avlät sin skrivelse i samband med kommunalskattefrågans lösning, hemställdes däri, att man skulle få en sådan ändring med avseende å skogsaccisen, att det skulle beredas möjlighet för de enskilda skattedragarne, som erlade bevilling för sin inkomst genom skogsavverkning och genom försäljning av skog, att få avdrag för motsvarande belopp på skogsaccisen. Kungl. Maj:t har också låtit verkställa en sådan utredning. Jag kan knappast finna, att de föreliggande handlingarna motivera en sådan förkastelsedom, som särskilt den siste talaren här uttalade över detta förslag eller möjligheten till lösning av frågan. Inom kammarrätten var det fyra ledamöter, som dikterat beslutet. Tre ledamöter voro av avvikande mening och menade, att denna fråga skulle kunna lösas, och de framlade även ett förslag till en sådan lösning. Förslaget utarbetades sedermera av en av dessa. Det skickades sedan ut till Konungens befallningshavande i olika delar av landet. Av dessa myndigheter hava tolv tillstyrkt förslaget, sex hava ställt sig tveksamma, och endast sex hava avstyrkt det. Här är alltså icke på något sätt hos de verkliga myndigheter, som hava med saken att göra, någon majoritet för den åsikten, att frågan skulle vara olöslig. Men det är sant, att för lösningens fullständiga genomförande möta vissa svårigheter. För att kunna lösa frågan måste man möjligen slå av på de krav, som blivit framställda av riksdagen, särskilt i vad de avse möjlighet för innehavare av avverkningsrätt — alltså icke ägare av marken — att få göra avdrag för den av honom erlagda skogsaccisen.

Lagförslag rör ändringar i lagen om skogsaccis m. m.
(Forts.)

Lagförslag
rör ändringar
i lagen
om skogs-
accis m. m.
(Forts.)

Även om man nu frångår denna möjlighet, återstår, när man jämför de föreliggande förslagen — utskottets, Kungl. Maj:ts och motionen — i alla fall det förhållandet, att Kungl. Maj:ts förslag medger en generell minskning i skogsaccisen, men det skyddar icke på något vis den, som fått en dubbelbeskattning, därigenom att han erlagt bevilling för inkomst genom skogsavverkning. Den skyddar icke honom för dubbelbeskattning framför den, som icke erlagt sådan skatt. Det blir alltså för den senare en minskning i skatten, en opåräknad och enligt riksdagens skrivelse fullständigt opåkallad minskning, medan den som verkligen drabbas av dubbelbeskattning får en minskning, som endast uppgår till hälften. Det är nämligen alldeles påtagligt, att om också medeltalet för hela kommunen ifråga om beskattning av inkomst av skogsbruk blir rättvist, men fördelningen emellan de olika skattedragarna blir orättvis, så är icke syftet med riksdagens skrivelse vunnet. Det är under sådana förhållanden alldeles naturligt, att jag anser, att den lösning, som motionen framför och som enligt min mening är fullt praktiskt lösning, också skulle bli av riksdagen bifallen. Jag kan nämligen icke finna, att de praktiska svårigheter, som av kammarrätten blivit anförda, verkligen äro så vägande, som man velat påstå. Om man gör denna jämkning, så att avverkarna icke få denna avdragsrätt utan endast jordägarna, så är saken ganska lätt framkomlig, och om man vidare lägger på vederbörande skattedragare skyldighet att göra särskild framställning, i den mån de önska utöva sådan avdragsrätt, kommer det ju icke att medföra några särskilda svårigheter för taxeringsnämnderna annat än i samband med prövningen av dessa framställningar. Bevisskyldigheten påvilar då de skattskyldiga. Svårigheten för kommunalnämnderna att beräkna budgeten förefinnes ju i varje fall, därför att man alltid måste räkna med en betydande marginal på grund av sådan skatt, som icke inflyter. Här måste man då, i den mån det råder ovisshet, huru mycket man verkligen kan eller får avdraga, räkna denna marginal något vidare, men det är också det hela, och den saken bör ju lätt kunna gå för sig.

Saken ligger ju emellertid, såsom herr Heyman förut framhållit, på grund av andra kammarens beslut så, att frågan icke kan lösas vid denna riksdag i enlighet med vad motionärerna föreslagit, och då kommer ju ingenting annat under omprövning, enligt vad jag kan förstå, än antingen avslag å den kungl. propositionen eller också bifall till utskottets förslag. Om jag ställer dessa två förslag emot varandra, så synes det mig dock, att utskottsförslaget har företräden framför den nuvarande anordningen. Om dubbelbeskattning nu skall ske, så är det ju alltid bättre, att den sker i mindre utsträckning för de skattedragande än om den sker i större utsträckning, och det är ju i alla fall en viss minskning i risken för denna dubbelbeskattning, om utskottsförslaget bifalles. Jag tror, att farhågorna för att vissa kommuner därigenom skulle få sitt skattetryck så höjt icke äro så allvarligt grundade av det skälet, att utskottet har föreslagit, att denna lag icke skall träda i kraft förr än den 1 januari 1922, alltså i samband med tillämpningen av de

nya grunderna för fastighetstaxering och taxering av växande skog. Det synes mig ganska påtagligt, att inom just sådana distrikt, där skogsaccisen spelar en betydande roll, denna nya lag eller dessa nya bestämmelser om skogsbeskattning komma att innebära en väsentlig uppgång i bevillningskronorna för fastighetstaxeringen och att sålunda här en utjämning kan ske, som gör genomförandet av detta förslag icke alltför betungande.

*Lagförslag
rör ändringar i lagen
om skogsaccis m. m.
(Forts.)*

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr R u n e: Herr talman, mina herrar! Det ligger ju en mycket riktig tanke i att ordna dessa avdrag på det sätt, som riksdagen tänkte sig i fjol, men jag har, i motsats till den siste ärade talaren, den uppfattningen, att det verkligen blivit konstaterat, att det icke låter sig göra att lösa denna fråga så som riksdagen då tänkte sig. Visserligen är det sant, att några kammarrättsråd ha ansett, att det är nödvändigt att ordna saken på detta sätt och att sedan en del myndigheter och personer ha ställt sig avvisande, men jag undrar, om man icke får se saken så, att då riksdagen uttryckt en bra nog bestämd önskan, att frågan skulle lösas på ett visst sätt, så ha väl dessa myndigheter och personer ansett, att man skulle så vitt möjligt gå riksdagens önskan till mötes, och så finge man på den vägen åstadkomma den lösning, som stode att få, även om den icke vore tillfredsställande. Det synes mig emellertid, att kammarrätten tydligt har uppvisat, att det sätt att lösa frågan, som innefattas i den Smerlingska linjen, icke tillfredsställer de krav på enhet i beskattningen, som man i alla fall har rättighet att ställa.

Sedan är det fråga om, hur man skall ordna saken. Då förstår jag mycket väl, att Kungl. Maj:t i enlighet med uttalanden av kammarrätten gått på den linje, som innefattas i propositionen. Jag vill icke alls på något sätt rikta klander mot detta förslag. Det är ju en lösning, som åtminstone är enkel och låter sig genomföra, men även denna lösning, menar jag, kommer att lida av en hel del svagheter, och det var ju heller icke så riksdagen i fjol tänkte sig, att man skulle skipa rättvisa på detta område. Därtill kommer, att det ju i alla fall i dessa tider, när det för stat och kommuner är svårt att få debet och kredit att gå ihop, nog för många skogskommuner bleve ytterst kännbart, befarar jag, i fall de i ett slag skulle bli av med hälften av en så avsevärd tillgång som skogsaccisen. Jag tror, att skogsaccisen för en del fattiga skogskommuner har en mycket stor betydelse, och jag tror, att den, som den varit lagd, är särskilt avsedd att göra dessa kommuner rättvisa i skattehänseende. Därför synes det mig, att man icke utan utredning och så där i en hastig vändning kan gå den av Kungl. Maj:t föreslagna vägen, och det är därför som jag, när jag fått taga saken under allvarligt övervägande, har måst stanna för den mening, att jag icke kan vara med om att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Nu är det ju ändå så, att det icke finnes något hinder för att man redan i början av nästa riksdag kommer igen med frågan. Då vet

Lagförslag
rör ändringar
i lagen
om skogs-
accis m. m.
(Forts.)

man åtminstone mera om årets taxeringar än man nu vet, och därför synes det mig, som om det icke skulle vara stora olägenheter förenade med uppskov i detta fall. Nu leva vi också under ett provisorium ifråga om kommunalskatteskyldigheten, och det är ju meningen, att man om några få år skall få den saken ordnad. Det tyckes mig därför, som om det även ur denna synpunkt icke borde vara så angeläget att vidtaga de förändringar, som här ifrågasätts.

Jag skall, herr talman, för enkelhetens skull be 'att få instämman i det yrkande, som framstälts av herr Örne.

Herr Wijk: Andra särskilda utskottet vid fjolårets riksdag, det s. k. kommunalskatteutskottet, uttalade sig ifråga om skogsaccisen på följande sätt: "Utskottet ansluter sig till den principiella uppfattningen, att därest skogsaccisen skulle utgå oförändrad vid sidan av fastighets- och inkomstskatt, detta kan anses innebära en dubbelbeskattning, vilken om möjligt borde förebyggas". Det var med denna motivering, som utskottet och riksdagen förra året begärde förslag från Kungl. Maj:ts sida om ändrade bestämmelser angående skogsaccisen. Det är också efter den synpunkten, som man enligt min mening bör bedöma frågan, så som den nu ligger.

Den utväg till undvikande av dubbelbeskattning av skogsavkastning, som riksdagen och utskottet förra året tänkte sig vara den riktiga, har erligt min och många andras mening icke befunnits framkomlig. De förslag, som ha framlagts från kammarrättens sida, synas icke möjliga att i praktiken realisera utan så stora svårigheter, att taxeringsmyndigheterna sannolikt icke kunna rå med dem. Den andra linjen, som Kungl. Maj:ts följt, lider också av vissa brister, men den har i alla fall den stora förtjänsten, att den är enkel och att den följer de syftemål, som ligga till grund för fjolårets riksdags begäran, nämligen att på lämpligt sätt minska den dubbelbeskattning, som skulle äga rum, ifall skogsaccisen bibehölles oförändrad. Jag har därför för min del anslutit mig till det förslag, som innehålles i den kungl. propositionen. Jag har gjort det också ifråga om den tidpunkt, då denna förordning borde träda i kraft och tillämpning. Att utskottet härvidlag har skilt sig från Kungl. Maj:ts proposition har väl delvis berott därpå, att ärendet kommit att behandlas så sent i utskottet, att taxeringarna i år redan äro verkställda och att en ändring i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag således skulle få göras i efterhand av kommunalnämnden, som lägger sista hand vid beskattningen för skogsaccis. Jag och en del medreservanter ha funnit, att häri icke låge någon svårighet av den art, att man därför borde avstå från att redan i år få denna förändring genomförd. Bli den icke genomförd och tillämpad i år, kommer den dubbelbeskattning att äga rum, som riksdagen förra året förklarade sig anse böra förebyggas.

Emellertid har nu andra kammaren fattat beslut i enlighet med utskottets förslag, och då utskottets och reservanternas förslag på denna punkt icke gärna kunna sammanjämkas, skulle riksdagen genom att bi-

falla reservationen möjligen komma att avslå det hela. Under sådana förhållanden vågar jag icke vidhålla yrkandet om bifall till reservationen.

Det har här som en betänklighet mot att biträda utskottsförslaget framhållits, att kommunernas ekonomi därigenom skulle kunna komma i svårigheter. Jag har för min del mycket svårt att finna någon grund till en sådan farhåga. Från och med i år komma kommunerna i åtnjutande av den nya kommunala inkomstskatten, som just i skogskommunerna kommer att flöda rikligt genom att hela skogsavkastningen kommer med i beräkningen. Att just under sådana förhållanden en minskning av skogsaccisen icke bara är rättvis och befogad, utan också kan göras utan minsta risk för kommunernas ekonomi, är jag för min del övertygad om.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr T r y g g e r: Jag erinrar mig mycket väl från våra förhandlingar inom utskottet förra året, att vi voro aldeles bestämda att undvika dubbelbeskattning genom de nya lagbestämmelser, som vi antogo. I den mån dubbelbeskattning åter kunde förekomma redan enligt hittills gällande bestämmelser ansågo vi, att vi icke borde göra någon ändring under provisorietiden. Detta var nu syftet med det uttalande, som gjordes, och den skrivelse, som riksdagen avlät i föreliggande fråga.

För min del kan jag icke finna, att kammarrättens utredning är så bindande som här från åtskilliga talares sida gjorts gällande. Jag tycker tvärtom, att den är synnerligen oredig, men kanske de ärade talare, som funnit den så skarp och bindande, ha lättare än jag att upptäcka det väsentliga i denna framställning. Då är felet naturligtvis mitt. Emellertid har nu, på grund av att kammarrätten ställt sig så avvisande, Kungl. Maj:it icke ansett sig böra närmare ingå på saken, och ehuru jag för min del, såsom motionen visar, har den uppfattningen, att det förslag, som av en utav ledamöterna i kammarrätten framlagts, skulle kunna vara fullt tillfredsställande, är det, såsom frågan nu ligger, intet annat att göra än att fatta samma beslut, som andra kammaren gjort. Därmed undgår man, att dubbelbeskattningen blir så hård som den skulle bli, ifall man bibehölle de nuvarande bestämmelserna.

Herr Örne har insinuerat, att det hos dem, som inom förra årets utskott gävo anledning till denna frågas väckande, skulle ha funnits ett slags benägenhet att kraftigt slå fast, att den i det kungl. förslaget då gjorda anordningen, som medförde dubbelbeskattning, var olämplig och orättvis, detta för att ytterligare angripa det framlagda kungl. förslaget. Ja, jag kan ju icke tala annat än för mig själv och vad jag vet, men någon dylik avsikt har enligt min kännedom aldrig funnits. Över huvud taget tror jag, att en person, så försynt som herr Örne, bör undvika att i beslut och uttalande, som göras från medlemmars av andra partier sida, inlägga några avsikter i dålig riktning, ty man bör väl här i riksdagen vara befriad från att utsättas för dylika insinuationer.

Lagförslag
rör ändringar i lagen
om skogsaccis m. m.
(Forts.)

Lagförslag
rör ändringar
i lagen
om skogs-
accis m. m.
(Forts.)

Jag ber att, som frågan ligger, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rosén: Utan tvivel kommer ett bifall till utskottets förslag att medföra lättnad i skattebördan för skogsägarna, i synnerhet för de stora bolagen, men det kommer också att medföra mycket stora ekonomiska svårigheter, särskilt för de skogrika Lappmarkskommunerna, som äro mycket hårt skattetyngda. Jag kan nämna, att enligt den officiella statistiken skogsaccisen till landskommunerna år 1917 inbragte 3,277,512 kronor. Det är sålunda icke så små summor det är fråga om här. Om nu accisen nedsättes till hälften, så åstadkommer man stora svårigheter för skogskommunerna, som i stor utsträckning varit beroende av denna inkomst och som behöva den bättre nu än någonsin, därför att de stå inför stora skolhusbyggen och andra ofrånkomliga utgifter. Visserligen är det sant, som herr Sederholm nämnde, att dessa kommuner liksom andra komma att få bidrag ur skatteutjämningen, men det var väl icke meningen, att man skall taga med ena handen vad man ger med den andra.

På grund av dessa förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till det av herr Örne framställda yrkandet.

Herr Sandler: Herr talman! Då tiden är så pass dyrbar, borde man icke spilla så många ord på omöjliga förslag, och jag skall därför icke heller ägna mig mycket åt den reservation, som gjorts från herr Heymans sida med yrkande om bifall till den av herrar Trygger och Sederholm i denna kammare väckta motionen. I fall man vore anhängare av katastrofteorien beträffande kommunalskattefrågans vidare utveckling, skulle man verkligen kunna önska, att herr Trygger i denna kammare och herr Lindman i andra kammaren förfogade över majoriteten och vore i tillfälle att framställa det yrkande, som herr Trygger fortfarande anser vara det sakligt berättigade. Jag tror man då i landet skulle få en erfarenhet om, vart det tager vägen, om man låter den blinda förskräckelsen övertaga det spöke, som man själv målat upp, vara vägledande för sitt yrkande i denna fråga.

Riksdagsbeslutet i fjol innebar ju, att man ville bereda åt kommunerna en garanterad minimiinkomst och dessutom, att skogsaccisen skulle vara kvar, men då man önskade undanröja den s. k. dubbelbeskattningen, ville man, att Kungl. Maj:t skulle hitta på något sätt, varigenom man skulle kunna avkorta skogsaccisen från kommunalutskylderna. Man borde ju, förefaller det, kunnat inse redan i kommunalskatteutskottet, att detta icke var möjligt. Det var icke möjligt för kommunalskatteutskottet att lösa problemet, och då resonerade man på följande sätt: eftersom icke vi kunna lösa den, så får Kungl. Maj:t försöka sig på uppgiften. Nu har ärendet skickats till kammarrätten, och vi ha sett, till vilken ståndpunkt kammarrätten har kommit. Det har gjorts försök, först inom kammarrätten med en reservationslinje, sedan har denna ytterligare omformulerats i ett förslag av kammarrättsrådet Smerling,

och det har fortfarande visat sig, att man icke kan komma fram på denna linje, trots att man i detta förslag av kammarrättsrådet Smerling har uppgivit att fullfölja den av riksdagen framställda tankegången om en fullständig avkortning av skogsaccisen från kommunalutskylderna.

Då ärendet kommer från bevillningsutskottet — jag har själv icke deltagit i ärendets behandling — så befinnes det, att av utskottets ledamöter är det en, som nu är reservant till förmån för motionärernas hemställan. Jag tror, att vi kunna utgå ifrån, att det icke saknats ledamöter inom bevillningsutskottet, som gärna hade varit med om en välvillig behandling av ett förslag, härrörande från fjolårets riksdagsmajoritet i kommunalskattefrågan, så det betyder väl ändå något, att man icke heller från den sidan har funnit det vara möjligt att gå fram på de linjer, som herr Heyman anslutit sig till.

Kungl. Maj:t har nu funnit sig icke kunna gå på den linjen, utan har i stället lagt fram ett annat förslag, och det är ju det, som nu står i centrum för uppmärksamheten. Det som då i första rummet synes behöva konstateras är, att Kungl. Maj:t lagt fram ett förslag av helt annan innebörd än riksdagen begärt. Jag erinrar mig, att man särskilt från vissa håll mot fjolårets regeringsförslag i kommunalskattefrågan gjorde gällande betänkligheter, därför att skogsaccisen tagits bort ur detta förslag. Det var i alla fall ett förslag, som var sammansatt av ett system med en fristående fastighetsskatt, en fristående näringskatt och en inkomstskatt, som skulle utgå på hela inkomsten. Därmed ansåg man sig kunna taga bort skogsaccisen, men det gjordes i alla fall gällande, att detta vore betänkligt. Riksdagen ställde sig då på följande ståndpunkt: vi slå tillsammans den fristående fastighetsskatten och inkomstskatten, så att vi få vad man kallar den garanterade inkomstskatten, och vid sidan av denna vilja vi ha kvar skogsaccisen. Om det vore betänkligt, såsom det från vissa håll gjorts gällande, med ett system, sådant som regeringsförslaget i fjol, att taga bort skogsaccisen — jag delar icke den uppfattningen — så borde det vara ännu mera betänkligt att vare sig taga bort den eller nedsätta den på något väsentligt sätt i ett system, där man icke har den fristående fastighetsskatten med.

Kungl. Maj:t har emellertid på det sättet velat effektuera riksdagens önskan, att detta förslag nu har blivit framlagt. Det som framhålles i motiveringen på sid. 5 i utskottsbetänkandet är fullkomligt riktigt; vad det här gäller är icke att effektuera fjolårets riksdags önskan att undanröja den s. k. dubbelbeskattningen, utan det är att finna en utväg att lätta skattebördan för skogsägarna. Jag hemställer till de av kammarens ledamöter, som deltog i fjolårets riksdagsbeslut, om det i detta skall anses ingå en sådan hemställan till Kungl. Maj:t, att man skulle komma med ett nytt förslag, med syfte att lätta skattebördan i allmänhet för skogsägarna. Jag tror för min del, att det är ägnat att väcka mycket stora betänkligheter med hänsyn till särskilt vissa landsdelars kommunala hushållning, i fall riksdagen skulle gå in för detta förslag att sätta ned skogsaccisen till hälften. Det verkar ju ganska egendomligt, att man

*Lagförslag
rör. ändringar i lagen
om skogs-
accis m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
rör ändringar
i lagen
om skogs-
accis m. m.
(Forts.)

skulle göra det samtidigt som den nya kommunalskattutredningen är igångsatt och då man vet, att här är fråga om ett provisorium för, som man vill hoppas, endast ett par års tid. Om denna kammare i likhet med andra kammaren skulle bifalla den kungl. propositionen, så innebär detta — det vill jag till slut konstatera — att riksdagsmajoriteten av i år nu börjat rasera det verk, som denna majoritet av fjolåret grundlade genom provisoriebeslutet i kommunalskattefrågan. Jag är för min del övertygad om, att detta verk blir raserat, men det vore ju något överraskande, i fall kammarmajoriteten redan i år skulle vara beredd att riva ner en av huvudgrunderna för detta riksdagsbeslut, vilket skulle ske genom att nu sätta ned skogsaccisen till hälften.

Jag tillåter mig yrka bifall till den av herr Örne m. fl. avgivna reservationen.

Herr Wohlin: Den föreliggande ganska vanskliga situationen har ju föranletts av riksdagens i fjol fattade beslut i kommunalskattefrågan, i vilket beslut jag icke har deltagit och för vilket jag alltså icke är ansvarig. Vid prövning emellertid av de olika utvägar, som i föreliggande situation stå oss till buds för frågans lösning, har jag för min del funnit dem alla ur skilda synpunkter otillfredsställande, och det har endast gällt att välja den lösning, som varit minst otillfredsställande. Den av en reservant inom kammarrätten förordade linjen har enligt min uppfattning visat sig vara behäftad med så stora skattetekniska brister, att den icke kunnat av oss biträdas, och ingen av motionärerna eller den ledamot av utskottet, som reserverat sig till förmån för motionen, har ju heller i dag yrkat bifall till denna linje. Därför kan den för ögonblicket lämnas ur räkningen. Nu står alltså avgörandet mellan Kungl. Maj:ts förslag med den modifikation, som innefattas i utskottsbetänkandet, och den av herr Örne m. fl. avgivna reservationen. Jag vill medge, att i vissa norrländska skogskommuner kan, på sätt herr Rosén angivit, komma att uppstå vissa svårigheter som följd av ett bifall till utskottsförslaget, och dessa svårigheter hava icke varit utskottet obekanta. Men vid övervägande av landets förhållanden i stort har utskottsmajoriteten kommit till den uppfattningen, att vikten av att i någon mån undanröja den stora dubbelbeskattning, som en anslutning till herr Örnes reservation skulle innebära, påfordrar, att man följer den av Kungl. Maj:ts förordade linjen. Den enda avvikelse, som utskottet gjort från Kungl. Maj:ts förslag, innebär, som alla finna, att man framskjutit tidpunkten för ikraftträdandet av 1 § till den 1 januari 1922, och detta har skett därför att ett omedelbart ikraftträdande av samma paragraf skulle föranleda betydande omräkningar av alla redan verkställda debiteringslängder, vilka omräkningar skulle medföra ett högst betydande och besvärligt arbete. Jag finner under sådana förhållanden, att, ehuru alla utvägar äro otillfredsställande, den minst otillfredsställande är den av utskottsmajoriteten föreslagna, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta utskottsmajoritetens förslag.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Jag är i det väsentligaste förekommen av den siste ärade talaren. Det är väl icke så, som herr Rosén ville göra gällande, att dessa kommuner förlora hela denna skogsaccis, som det varit tal om, och att de icke få ersättning för den, utan här är det fråga om att de få en betydande kompensation i det nya beskattningssystemet, upptaxeringssystemet, och alltså fastighetsskatt på dessa skogsarealer, på vilka de förut egentligen icke haft någon fastighetsskatt alls. Det är därför, som man inom utskottet har kunnat gå med på detta förslag, som i och för sig icke har varit så synnerligen att rekommendera. Om det hade varit möjligt att komma fram på den väg, som det särskilda utskottet förra året föreslog, så hade också utskottet helt visst velat gå den vägen, men det är naturligtvis, trots vad herr Trygger nyss sade, dock så, att detta kammarrättens utlåtande har måst väga så tungt för utskottet, att det icke kunnat mot kammarrättens invändningar — liksom regeringen icke heller kunnat mot kammarrättens erinringar — gå med på ett förslag, som enligt kammarrättens mening skulle medföra så stora svårigheter.

*Lagförslag
rör. ändringar
i lagen
om skogs-
accis m. m.
(Forts.)*

Det är dessutom icke allenast det skäl, som herr Wohlin nämnde, att det är dessa svårigheter, som föranlett oss att skjuta på ikraftträdandet av denna paragraf till 1 januari 1922, utan genom detta uppskov kommer ju 1921 års taxering att innebära, att skogsaccis under det året står kvar. Därigenom få ju dessa kommuner, varom herr Rosén talade, ett övergångsår, och utskottet har funnit, att denna medelväg vore den enda rimliga och riktiga, på vilken man kunde komma fram.

Med hänsyn till alla dessa skäl så tror jag fortfarande, herr talman, att kammaren gör rätt i att följa utskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Herr Lindhagen: Jag är utav samma mening som herr Rosén, och jag skall be att få i någon mån föra de norrländska skogskommunernas talan. I norrlandskommitténs betänkande av år 1904 finnes en utredning, som utvisar, att just dessa skogskommuner måste bliva de mest i kommunalskatteavseende betungade i hela riket, särskilt på grund därav att deras enda väsentliga inkomstkälla, skogen, beskattas på annan ort och efter principer, som icke tillföra kommunerna någon avsevärd inkomst. I detta förhållande påyrkade norrlandskommittén en bestämd rättelse, och den ansågo vi vunnit genom den nya skogsaccisen. Man yrkade, då den saken förekom, en större procent för skogsaccisen än som sedan blev riksdagens beslut, men i alla fall hade man icke drömt om att man skulle nedsätta skogsaccisen i stället för att, såsom vi trodde då, man skulle ytterligare öka densamma.

Vi, som nu skola fatta beslut i denna sak, veta i själva verket icke, vad vi göra. Det har icke på något omsorgsfullt sätt utretts, vad följden blir för dessa skogskommuner, och kanske man icke heller kan göra det, men då är det så mycket mera skäl att icke kasta sig ut i det

Lagförslag
rör ändringar i lagen
om skogs-
accis m. m.
(Forts.)

okända och tillskapa för de fattigaste kommunerna nya olidliga förhållanden för att därigenom tillgodose andra och bättre lottade kommuner.

Det var ju för övrigt särskilt meningen med skogsaccisen att — staten skänkte sin skog till bönderna däruppe för att bondejordbruket skulle få ett kraftigt stöd, men den gåvan gick väsentligt till spillo genom att bolagen för billigt pris lade sig till med skogarna — bönderna skulle beredas ett slags litet surrogat för den dem frångångna inkomsten, och så bestämdes också skogsaccisen. Att nu minska denna ytterligare däruppe är således också ett avsteg ifrån den jordskattspolitik, som följdes, då skogsaccisen först blev bestämd.

Nu säges här — det sade herr Wijk, och även den siste ärade talaren sade det — att det är helt visst, att dessa kommuner genom det nya skattesystemet få ersättning för vad man nu tager ifrån dem. Emot detta kan för det första erinras vad herr Rosén yttrade. Det blir således en mycket vansklighet och oviss ersättning; men, för det andra, den saken tycks vara mycket omtvistad. Ingen vet egentligen, hur det kommer att ställa sig däruppe i det avseendet, och i varje händelse har man ingen åsikt därom, kan man säga, under de nuvarande tiderna.

Herr talman! Det är för oss, som icke äro inne i hela denna beskattningsteknik, i vilken vi nu hålla på att drunkna och försöka var och en hålla oss över isen så mycket som möjligt utan några principer, för oss är det i alla fall påtagligt, att detta nya system av principlöshet eller schablon i — som man säger så vackert — det stora helas intresse kommer att just äventyra, att det skapas en stor otrevnad och orättvisa för åtskilliga detaljer, av vilka detta stora hela består. Det är så lätt att säga "i det stora helas intresse", men det stora hela består av den och den kommunen, och det är deras intressen, som skola undersökas i detalj, och deras intressen få icke äventyras genom detta allmänna slagord, bakom vilket man förskansar sin obekantskap med frågan och sin fränvaro från verkligt levande mänskliga principer.

Under sådana förhållanden, herr talman, kan jag nu icke annat än rösta för herr Örnes m. fl. reservation såsom den enda möjligheten att tills vidare vinna anstånd och rådrom i denna särskilt för de norrländska skogskommunerna och lappmarkskommunerna så särdeles viktiga fråga.

Herr Björnsson: Det kraftigaste skälet till förmån för en revision av skogsaccisen skulle vara de från och med nästa år höjda rotvärdena å skogarna. Om man går ut ifrån att Kungl. Maj:ts förslag till taxering av skog vore riktigt avvägt, så har utskottet reducerat de värden, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle hava framkommit, med 20 % i sitt första förslag. Men efter återremiss föreslogs av utskottsmajoriteten en reduktion, som torde innebära ytterligare 15 % nedsättning. Jag skall be att få illustrera detta med siffror från ett distrikt i mellersta Sverige, Dalarne, Stockholm, Gävle.

Enligt de grunder, som Kungl. Maj:it ursprungligen föreslagit, skulle

rotvärdet för skog beräknas till kronor 11:70 per kubikmeter. Enligt utskottets kompromissförslag skulle det taxeras till kronor 9:30 per kubikmeter, men enligt utskottets sista förslag — efter återremissen — skulle det reduceras till kronor 7:40 eller en sammanlagd reduktion av omkring 37 %. Nu vill jag meddela, att de grunder, som Kungl. Maj:ts föreslagit, hava prövats genom provtaxering, och samstämmt har man därvid kommit till det resultatet, att dessa provtaxeringar givit skäligen värden. Under sådana förhållanden synes mig en så kraftig reduktion som med 37 % vara mycket oberäknelig till sina konsekvenser. Om man går ut ifrån att den lågkonjunktur, som råder på skogsskötselns område nu, kommer att fortsätta, så är det klart, att kommunernas inkomst av skogar begränsas till den garantiinkomst, som härleder sig ur bevillningen och under sådana förhållanden kan jag åtminstone tänka mig, att nästa års riksdag på grund av de ändringar, som riksdagen här beslutat i Kungl. Maj:ts förslag till taxering, blir tvungen att göra om ett beslut att så här reducera skogsaccisen. Detta förhållande utgör för mig tillräckligt skäl för att ansluta mig till det av herr Örne framställda yrkandet.

*Lagförslag
rör ändringar i lagen
om skogsaccis m. m.
(Forts.)*

Herr W i j k: Jag vill med anledning av herr Björnssons sista anförande säga, att man icke får överdriva betydelsen av den nedsättning av taxeringsvärdet å skog, som kompromissvis antagits av riksdagen. Såvitt jag kunnat räkna ut kommer det rotvärde som fastställt att motsvara 1916 eller 1917 års priser, och jag tror för min del, att denna värdering kommer att visa sig vara ganska riktig under en tid framåt. Att påstå motsatsen är lätt att göra; vi veta i själva verket så litet i det avseendet, att det är tämligen lönlöst att försöka driva en argumentering vare sig åt det ena eller det andra hållet. Men då man påstår, att denna minskning i taxeringsvärdena ifrån Kungl. Maj:ts förslag skulle förhindra den föreslagna sänkningen av skogsaccisen från hela till halva beloppet, vågar jag säga, att för ett sådant påstående föreligger icke något som helst fog.

Herr B j ö r n s s o n: Jag vill erinra om, att man i grunderna för förslaget till taxering av skog har tagit hänsyn till de höga värdena på skog just nu, på det sättet att man får fram skogens värde genom att multiplicera årsavkastningens värde med ett tal, som är 16,67, under det att man under normala tider har räknat med 25 eller ännu högre.

Jag har icke påstått, att dessa värden med nödvändighet bliva för låga, men jag anser, att till dess motsatsen är bevisad, det är sannolikt, att de bliva det, och att därför försiktigheten bjuder att icke gå med på ett förslag att reducera skogsaccisen, förrän man hunnit pröva, vad det nya taxeringsförfarandet beträffande skog ger för resultat.

Herr statsrådet B e s k o w: Med anledning av att man börjat tala ganska mycket om taxeringsvärdena och att man anført, att därmed

Lagförslag rör ändringar i lagen om skogsaccis m. m.
(Forts.)

sammanhängande förhållanden skulle representera det väsentliga skälet till att Kungl. Maj:t kommit fram med sitt förslag om denna avdragsrätt av halva skogsaccisen, vill jag framhålla, att så är ju icke alldeles förhållandet, utan det väsentligaste skälet, varför Kungl. Maj:t ansett, att halva skogsaccisen bör kunna avdragas, är det, att avkastningen ifrån skogen för närvarande redan beskattas genom inkomstskatt.

Friherre B a r n e k o w: Jag ber bara att få göra det påpekandet, att herr Björnsson själv sade, att han skulle vilja bibehålla den nuvarande accisen, därför att med nuvarande lågkonjunktur på skog bleve i alla fall accisen så liten. Jag undrar, om han icke får vara med om att med nuvarande lågkonjunktur bli värdena på skog också höga tillräckligt och jag ber få påpeka, att de värden, som den ärade talaren angav, i alla fall väl icke äro låga. Jag tror, att vi litet var erinra oss, vad det sades både av kompetenta kännare på området och i pressen om de värden, som riksvärderingsnämnden satte på skog. Vi komma ihåg, vilka värden det var. De ansågos abnormt höga. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr S a n d l e r: Jag vill bara påpeka, att då det har talats om det vederlag, som skogskommunerna få för den nedsatta skogsaccisen, det kan inträffa, att en skogskommun i Norrland blir alldeles lurad på detta vederlag, därigenom att det icke blir någon överskjutande inkomst, då denna blir bortkvittad emot förluster på annan rörelse. Det kan till exempel vara så, att för ett bolag, som har egen skog i en Norrlandssocken, rörelsen går med förlust. Det kan då bli en mycket obehaglig överraskning för dessa kommuner, om de plötsligt finna, att de dels icke få inkomstskatt och dels få skogsaccisen nedsatt till hälften.

Herr L i n d h a g e n: Ja, herr talman, så kan det också inträffa det, att då kommunerna på detta sätt bli bragta till misär i väsentlig grad, man — innan den nya koncessionslagen för fastighetsförvärv kommit till stånd — på detta sätt uppmuntrar till att under mellantiden, såsom det redan nu börjat ske, bolagsdirektörer och vederlikar kringgå Norrlandslagen genom att såsom bulvaner för bolag köpa upp hemman, som förut icke varit brukligt. Då lappmarksbönderna och andra norrlandsbönder bli betungade med ny skatt på detta indirekta sätt, och då i följd av långa, ännu ej tilländalupna avverkningsupplåtelse de icke få inkomst av den skog, som dock skänktes dem av staten för att hjälpa bönderna med deras skatter, så bli de förtvivlade och falla lättare offer även för dessa enskilda disponenter och andra skogköpare.

Herr T r y g g e r: Endast ett ord! Herr Sandler gjorde gällande att ifall det icke skulle bli några fastighetsinkomster över de 6 procenten i en norrlandssocken, skulle kommunens ekonomi kunna äventy-

ras genom att skogsaccisen sattes ned ifrån 2 till 1 %. För min del tror jag icke, att ett dylikt fall kommer att inträffa, men även om så vore fallet, kan detta icke utgöra en rättsgrund för att ålägga fastighetsägarna i det övriga Sverige en dubbelbeskattning.

Herr Sandler gjorde till sist gällande att ifall man antager den av mig m. fl. väckta motionen, skulle det medföra en katastrof, och endast en anhängare av katastrofteorien kunde följaktligen vara med om något sådant. Det finns emellertid en annan katastrof, som herr Sandler tycks vara, såvitt jag förstår, en ganska ivrig anhängare av. Det är nämligen äganderättens katastrof. Den åvägabringar man för visso, ifall man driver dubbelbeskattningen med den intensitet, som herr Sandler gör vid varje tillfälle.

*Lagförslag
rör. ändringar
i lagen
om skogs-
accis m. m.
(Forts.)*

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Örne m. fl. vid ifrågavarande betänkande avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 48, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Örne m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 58.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 63, i anledning av en utav riksdagens revisorer framställd anmärkning angående av Hultsfred—Västervik—Ätvidaberg—Bersbo järnvägsaktiebolag verkställd teckning av aktier i främmande järnvägsaktiebolag m. m.

*Anmärkning
mot visst en-
skilt järn-
vägsaktie-
bolag.*

Punkten 1.

I sin år 1920 avgivna berättelse om granskningen av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning hade riksdagens revisorer, till vilkas kännedom kommit att Hultsfred—Västervik—Åtvidaberg—Bersbo järnvägsaktiebolag tecknat aktier å sammanlagt belopp av 257,000 kronor i Växiö—Virserums och Vimmerby—Ydre järnvägsaktiebolag, uttalat, att revisorerna ej kunnat undgå att finna berörda aktieteckningar synnerligen anmärkningsvärda. Enligt revisorernas mening kunde det ej anses riktigt, att ett järnvägsbolag, som sedan fyra år tillbaka fullständigt underlåtit att fullgöra betalningsskyldigheten för sina båda statslån, använde betydande belopp för ifrågavarande ändamål. Med anledning därav syntes det revisorerna, att lämpliga åtgärder borde av riksgäldskontoret vidtagas gentemot bolaget i syfte att detta måtte i mån av förmåga fullgöra sina förpliktelser mot staten såsom dess fordringsägare.

I den nu föredragna punkten hade utskottet redogjort för den utredning, som åvägabragts med anledning av revisorernas berörda uttalande, och hade utskottet för egen del utlåtit sig i frågan och därvid framhållit vissa utvägar, som syntes stå till buds för tillvaratagande i möjligaste mån av statens rätt och intressen, varjämte utskottet uttalat den förvisningen, att fullmäktige i riksgäldskontoret skulle vidtaga alla de åtgärder, som för detta ändamål kunde finnas lämpliga.

Herr R u n e: Herr greve och talman, mina herrar! Då den sak, varom detta betänkande handlar, har tillvunnit sig en viss uppmärksamhet, så ber jag att under en liten stund för kammaren få meddela min uppfattning om saken. Jag skall försöka att så objektivt som möjligt meddela herrarne, hur saken ligger.

Jag ber då först att få nämna, att dessa järnvägar, som det rör sig om, de sträcka sig, den ena ifrån Hultsfred i söder till Västervik, den andra ifrån Västervik förbi Åtvidaberg till Bersbo och den tredje från Bersbo till Norsholm, där järnvägen träffar statsbanan.

För ungefär 10 år sedan var situationen ifråga om dessa järnvägar sådan, att de båda söderut belägna, den ifrån Hultsfred till Västervik och den ifrån Västervik till Bersbo, voro ytterst svagt ekonomiskt ställda och i mycket dåligt skick. Jag skall sedan be att ytterligare få visa detta.

Järnvägen ifrån Bersbo till Norsholm däremot, som nog hade haft en billig anläggningskostnad och som går genom tätt befolkade bygder i Östergötland och som åtnjutit inkomsten från en stark transitotrafik ifrån norra Kalmar län, har alltid varit väl ekonomiskt situerad och har icke haft något statslån. Nu kan jag nämna det också, att ända till för 10 år tillbaka, så hade de båda södra järnvägarna, där statslånen äro beviljade, skötts på det sättet, att man hade försökt att undvika alla utgifter för att varje slant, som man kunde få över, skulle levereras in till staten som avbetalning på statslånet. Men ändå blev resultatet, att statslånet

stigit undan för undan, samtidigt som naturligtvis järnvägen med dess rullande materiel och allt annat ytterligare försämrats. Man förstår lätt, vad resultatet hade blivit, om man hade hållit på länge på det sättet.

Jag skall be att få nämna, att det i början av år 1912 vid ifrågasvarande båda järnvägar inträffade en del maskinskador och maskinolyckor, som gjorde, att man fick klart för sig, att allt icke var väl beställt med materielen. Styrelsen begärde då hos kungl. järnvägsstyrelsen att få anvisning på två skickliga järnvägsmän, som skulle resa ned och besiktiga bolagets materiel. Detta uppdrag gavs åt maskiningeniör Blomberg, som nu är chef för de stora maskinverkstäderna i Örebro, och en byråingeniör Höjer. Dessa skrevo ett längre utlåtande angående besiktningen. Jag skall be att få läsa upp några rader, som de skrevo under rubriken "Slutledning", för att herrarna skola få en idé om huru det stod till vid järnvägarna då. De säga: "Med stöd av vad ovan anförts, såväl i allmänhet, som för varje särskilt lokomotiv, få vi, såsom vår åsikt framhålla, att lokomotiven nr 2 och 3 fortast möjligt slopas. Lokomotivet nr 2 kräver för att iständsättas, så att det blir tjänstedugligt, ny panna, nya cylindrar och nya hjulringar och kostnaden härför är så avsevärd, att den ej uppväger fördelarna, om man kan tala om sådana, då under alla förhållanden ett för nutida trafik ej avpassat lokomotiv erhålles. Detsamma gäller om lokomotiv nr 3, ehuru till detta redan anskaffats nya cylindrar, vilka dock ännu ej uppsatts. Det kan även ifrågasättas, om det ej vore lämpligt att också slopa lokomotiv nr 5" etc. Sedan skriva de: "Det försummade underhållet tyckes ytterst bottna i bristande fackinsikter hos dem, som hava lokomotivens skötsel om hand, ävensom i en till ytterlighet driven sparsamhet i de utgifter, som direkt låta sig kontrolleras. Och sparsamhetsivern har så ingått i medvetandet, att alla utgifter, som ej för stunden äro direkt framtvingade av nödvändigheten, äro av ondo. Tankegången har blivit den: vi få endast lappa och laga, där det är nödvändigt för att lokomotivet skall kunna gå på spåret; huru detta sker och huru länge är av underordnad betydelse, blott det hjälper för stunden".

Herrarna förstå lätt, att likadant som det var med lokomotiven, likadant var det med materielen i övrigt och likadant var det med underhållet av banan och vad därtill hörer, byggnader och sådant. Således voro järnvägarna verkligen i ett sådant skick, att, om icke något hade gjorts för att förbättra dem, tror jag, att de hade gått i konkurs och att staten hade fått inköpa dem.

Med stöd av detta besiktningsinstrument började styrelsen att beställa lokomotiv och använda de medel, som kommo in för att sätta banan i skick, och i stort sett har det gått så, att trafikinkomsterna undan för undan hava ökats, så att det möjliggjorts för styrelsen att sätta järnvägarna i ett utmärkt gott skick.

När det i höstas framställdes anmärkning från statsrevisorernas sida över att icke statslånet hade betalats och att det bland annat hade varit utgifter för att åstadkomma järnvägsförbindelser till andra järn-

Anmärkning
mot visst en-
skilt järn-
vägsaktie-
bolag.
(Forts.)

Anmärkning mot visst enskilt järnvägsaktiebolag. vägar, så begärde bolaget självt hos riksgäldsfullmäktige, att riksgäldsfullmäktige skulle låta genom sakkunnig person undersöka, huru järnvägen var skött och järnvägsbolaget förvaltades.

(Forts.)

En sådan undersökning skedde också och den är refererad i bankotvskottets utlåtande. Emellertid begärde styrelsen av trafikchefen en utredning om hur han ansåg järnvägens ställning nu vara. Det var ju så, att besiktningsmännen uttalat den uppfattningen, att — som de tryckte på särskilt — *rent bokföringsmässigt sett* skulle statens säkerhet i denna järnväg hava minskats under den sista tioårsperioden. När bokföringen är lagd så, att de lokomotiv, som i det av mig nyss refererade uttalandet omtalas, i räkenskaperna förut hava stått upptagna såsom fulla tillgångar, under det att nu den stora och förstklassiga vagn- och lokomotivpark, som finnes, står upptagen till priser, som icke äro hälften ens, knappast mera än en tredjedel av det verkliga priset, som nu gäller, så förstå herrarna, att rent bokföringsmässigt sett det *kan se ut* som om ställningen hade försämrats. För att visa, hur ställningen är förändrad i *verkligheten*, skall jag be att få tala om något av vad trafikchefen anförde, då han yttrade sig på styrelsens begäran. Trafikchefen är kaptenen vid väg- och vattenbyggnadskåren John Mattsson. Han skriver: "Då jag hyser den allra mest bestämda uppfattning därom, att i verkligheten statens säkerhet för sina fordringar uti järnvägarna under åren 1910—1919 ökat betydligt mera än vad statsskulden ökat, har jag sökt genom siffror bilda mig en föreställning om huru med denna sak förhåller sig. Jag har då utgått från det faktum, att under sagda period statslåneskulden ökat med 1,150,000 kronor. Därefter har jag sökt med siffror visa det verkliga värdet av de inköp och förbättringar, vilka under perioden skett och vilka ingå uti statens inteckningssäkerhet. Beträffande rullande materielen har jag upprättat bilagda värderingsinstrument, se Bil. A."

Och sedan kommer han till det resultat, att värdet av den åren 1912—1917 inköpta rullande materielen utgör 1,926,000 kronor. Så tänker han sig, att värdet kommer att ytterligare sjunka, och gör avdrag och kommer till det resultatet, att billigaste värdet på den rullande materielen utgör 1,512,000 kronor. Sålunda överstiger det betydligt ökningen av skulden till staten. Maskininspektören vid järnvägsstyrelsen Ståhle tillkallades för att granska detta värde, och Ståhle har intygat, att han ansåg det beräknade värdet vara riktigt.

Så visar trafikchefen, att man byggt om och till verkstaden, skaffat nya maskiner och gjort varjehanda förbättringar — ja, jag skall icke trötta kammaren med att tala om de specificerade åtgärderna — varigenom man skaffat ytterligare värden, som ingå i hypoteket; och sammanräknas dessa belopp, så kommer man till den betydliga summan av 2,124,500 kronor. Det svarar mot skuldökningen 1,150,000 kronor.

Så fortsätter trafikchefen: "Härtill kommer vidare ett förbättringsunderhåll av byggnader, bana, materiel och annat, som icke så noga kan specificeras. Ombyggnad av godsmagasinet i Västervik, ny vatten-

pump för elektrisk drift i Jenny, utbyte av järnräls mot stålräls, inbetaltning av aktier uti Vimmerby—Ydre järnväg, 52,000 kronor, vilken aktieteckning jag likasom en enhällig styrelse och en enhällig bolagsstämma anser vara väl motiverad, men som ju av besiktningsmännen ansetts icke obestriddigt vara ens ur Hultsfred—Västervik—Åtvidaberg—Bersbo järnvägsaktiebolags egen affärssynpunkt helt förmånlig. Då jag således icke bland de ökade tillgångarna upptager något belopp för allt detta och därjämte verkligen till låga värden efter bästa förstånd och samvete uppskattat de ökade tillgångarna till 2,124,500 kronor, under det statslåneskulden under samma tidsperiod ökats med 1,150,000 kronor, anser jag mig härigenom hava visat styrelsen, att i *verkligheten* under denna tidsperiod statens säkerhet för sina fordringar icke minskats utan i stället betydligt ökats".

*Anmärkning
mot visst en-
skilt järn-
vägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har vidare avgivit yttrande i ärendet. Styrelsen har fått anledning därtill, därför att riksgäldsfullmäktige skrivit till Kungl. Maj:t och undrat över att statens ombud i järnvägsstyrelsen varit med om detta. Och då har Kungl. Maj:t anmodat väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att avgiva yttrande i ärendet, och det har styrelsen gjort på ämbetets vägnar. Om dessa förbättringar säger styrelsen: "Detta iståndsättande av järnvägen företogs också vid en tid, då sådant arbete kunde erhållas till i förhållande till nutida priser synnerligen låga kostnader. Järnvägens värde och därigenom dess egenkap av säkerhet för statslånet måste, i all synnerhet om man tar hänsyn till penningvärdets fall efter genomförandet av förbättringarna vid järnvägen, därför hava ökats betydligt mer än de belopp, som därå nedlagts. Att bolaget använt sina inkomster att vidtaga dessa förbättringar av järnvägen i stället för att därmed erlagga vederbörliga annuiteter å statslånet torde hava varit absolut nödvändigt och med hänsyn till det sätt, varpå tiderna sedermera utvecklats sig, måste anses hava varit synnerligen gynnsamt". Jag nämner detta så pass omsorgsfullt för att herrarna skola förstå att, sedan man ernått detta resultat, kände man sig övertygad, att järnvägens värde ökats, så att statens säkerhet såsom förste inteckningshavare säkerställdes, och man ansåg sig kunna vidtaga även andra åtgärder, som skulle bidra till att göra järnvägen än mera räntabel och än ytterligare förbättra järnvägens affärer. Det är så med dessa enskilda järnvägar, som hava statslån, att om de en gång komma i ekonomiskt trångmål, så är det svårt att räkna ut, huru de skola förfara. Skall man låta det vara som det är och försöka sköta företaget utan ansträngning att försöka göra det bättre, eller skall man verkligen försöka förbättra ställningen och på det sättet i främsta rummet betala skulden till staten och i andra rummet tillgodose de krav på trafik, som orten har? Det är en svår ställning, som de enskilda järnvägarna i detta fall hava, och varför jag talar så omständligt om detta, är emedan denna järnvägs skötsel är rätt belysande för de enskilda järnvägarnas sätt i allmänhet att sköta sig. Nu är det så, att det går en smalspårig järnväg från Örebro till Västervik och Hultsfred och å an-

Anmärkning
mot visst en-
skilt järn-
vägsaktie-
bolag.
(Forts.)

dra sidan från Västervik till Virserum, en stor ort i norra Kalmar län, 25 kilometer från Hultsfred. Det har för oss varit klart att, om vi kunde ernå förbindelse med Växjö—Virserum-banan, skulle det vara en stor fördel för vår bana. Det skulle tillföra banan stor trafik och därigenom förbättra den ekonomiska ställningen. Då säger järnvägsbolaget Växjö—Virserum: om ni i norra Kalmar län kan skaffa 300,000 kronor i nya aktier i vårt bolag, skola vi bygga färdig denna förbindelse mellan Hultsfred och Virserum. Men vi lyckades icke skaffa detta belopp fullt. Då vädjades till bolaget och framhölls, att det var en direkt fördel för bolaget att få denna järnvägsförbindelse, att bolaget skulle få betydligt ökad trafik och att det därför vore ett ekonomiskt intresse för bolaget att säkerställa, att denna förbindelse bleve av. Därtill kom, att aktierna voro rätt värdefulla. Växjö—Virserums järnväg har burit sig bra och kommer att bära sig ännu bättre efter sammanbindningen. Då beslöt bolaget att teckna 100,000 kronor i nya aktier i Växjö—Virserums järnväg. Nu vill jag medgiva, att det låter mycket, att man gör så pass stora utgifter för en sådan sak, då man icke kan betala en fordringsägare helt och fullt. Men om jag nämner, att de senare åren har järnvägens bruttoinkomst uppgått till närmare 3 miljoner kronor, så förstå herrarna, att det tecknade beloppet icke är så särskilt stort.

Nu ber jag att med några ord få yttra mig om vad riksgäldskon-
torets besiktningsmän säga om denna affär, så att herrarna skola få en idé om, huruvida det var befogat eller icke att göra denna insättning av beloppet. De säga: "Den nya banan beräknas komma att tillföra Västerviksbanorna en betydande såväl person- som godstrafik. Från Virserum, som är en ej obetydlig industriort, beräknas varor i stor omfattning komma att utskeppas öfver Västervik. Genom insättande av tåg mellan Västervik och Växjö vinnes en god förbindelse med södra Sverige, varigenom en betydande persontrafik väntas erhållas för Hultsfred—Västervik—Åtvidaberg—Bersbo järnväg. Förbindelserna mellan Virserum, som hör till Kalmar län, och länets norra delar, Oskarshamn och Västervik, hava hittills varit synnerligen dåliga, men bliva väsentligt förbättrade genom den nya bandelens tillkomst. Då det måste anses naturligt och lämpligt, att bandelen Virserum—Hultsfred kommer till stånd, synes det från Hultsfred—Västervik—Åtvidaberg—Bersbo järnvägs synpunkt hava varit motiverat att med 100,000 kronor bidraga härtill. Man torde jämväl kunna förutsätta, att banans tillkomst kommer att öka nettoinkomsten å Hultsfred—Västervik—Åtvidaberg—Bersbo järnväg i högre grad, än som motsvarar räntan å de tecknade aktierna, bortsett från att framtida utdelning å dessa icke torde vara utesluten". Så fortsätta de: "Det är emellertid att märka, att aktieförvärvet i realiteten gjorts medelst statsmedel, utan att de förvärvade aktierna ingå i hypoteket för statslånen. Med hänsyn härtill torde aktieteckningen få anses medföra en relativ försämring av statslånehypoteket". Det var med hänsyn till, att de förvärvade aktierna icke ingått i hypoteket, som uttalandet gjordes, men nu äro aktierna överlämnade till riksgäldskon-

toret, så nu är den saken klarerad. Men för övrigt kan det ifrågasättas, om det är rätt att säga, att statens säkerhet minskats i detta fall, när man medgiver, att nettoinkomsten på banan, där staten har första inteckningen, ökats mer än vad som motsvarar räntan på det tecknade aktiekapitalet, därigenom att det visade, att statens säkerhet såsom första inteckningshavare ökats mer, än vad som betingats av denna utgift. Jag skall tala om vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen säger om detta. Den säger: "Genom att bolaget bidragit med 100,000 kronor till kapitalanskaffningen för Virserum—Hultsfreds järnväg har denna järnvägs tillkomst måhända möjliggjorts, och bolaget har skaffat sig ett visst inflytande å den järnväg, med vilken bolagets egna järnvägar inom närmaste tiden skola komma i samtrafik. Denna samtrafik kommer givetvis att i betydande grad öka trafiken på bolagets egna linjer, då nu genom den direkta smalspåriga förbindelsen från Örebro i norr till Växjö i söder en stor del frakt, som förr sökt sig fram andra vägar, till undvikande av omlastning, nu i stället kommer att befordras å den sammanhängande smalspåriga linjen". Och om denna teckning säger styrelsen ovanför: "Vad beträffar aktieförvärvet i dessa järnvägar, så synes även detta i föreliggande fall styrelsen välbetänkt, då det givetvis måste ligga i ett järnvägsaktiebolags intresse och därvid även i vederbörande inteckningshavares att för den egna järnvägen förvärva största möjliga trafikområde, som i sin tur medgiver största möjliga trafikinkomster". Denna förbindelse mellan Virserum och Hultsfred är nu färdig och kommer att öppnas instundande höst, och järnvägens styrelse har den bestämda uppfattningen, att inkomsterna komma att ökas, och att de tecknade 100,000 kronorna komma att ersättas på 3 å 4 år genom ökade trafikinkomster.

Vidare uppstod den frågan, att utdraga järnvägen från Vimmerby upp till sjön Sommen till de skogrika trakter, där staten har stora kronoparker. Jag vill nämna, att den som gjort mest för att väcka intresse för detta företag har varit jägmästaren i detta revir, där kronoparkerna äro belägna. Och jag vill nämna, att jägmästaren i början av år 1917 lämnat en utredning, där han säger att med vanliga virkespris skulle statens direkt ökade inkomster gå till ett årligt belopp av 23,795 kronor. Nu har både domänstyrelsen och han uttalat, att mycket betydande fördelar skulle komma staten till godo, om denna järnväg komme till stånd, om bolaget tecknade 52,000 kronor i den nya järnvägen, så att dessa virkesmängder kunde dragas över den järnväg, där staten har inteckning, varigenom denna järnväg skulle få betydligt ökade trafikinkomster. Riksgäldskontorets undersökningsmän hava beräknat ökningen av trafikinkomsterna efter Ydrejärnvägens tillkomst till mellan 22,500 och 30,000 kronor årligen. Staten har i detta fall ett dubbelt intresse först genom bättre inkomster på kronoparkerna, och sedan skulle järnvägen, där staten har inteckning, få ökade trafikinkomster och därigenom möjlighet att fortare betala sitt lån.

När man kom och sökte statslånet, drog det ut på tiden till 1918,

*Anmärkning
mot visst en-
skilt järn-
vägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

Anmärkning mot visst enskilt järnvägsaktiebolag.
(Forts.)

och då förordnade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att man skulle räkna om kostnadsförslaget. De 1918 gällande prisen voro på toppunkten, och det visade sig, att detta höjde kostnaderna med 600,000 kronor. Man måste då skaffa 300,000 kronor i nya teckningar, och då var det fråga var man skulle taga detta med 300,000 kronor höjda belopp. Vi lyckades då skaffa 200,000 kronor, men återstående 100,000 kronor lyckades vi icke skaffa. Det var huvudsakligen Västerviks stad och norra Kalmar län ävensom några enskilda personer, som gjorde stora teckningar. Då beslöt bolagets styrelse med hänsyn till att det var i statens verkliga och direkta intresse att ytterligare teckna 100,000 kronor i detta företag. Och jag vill tala om vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen säger om detta företag. Den säger: "På samma sätt torde tillkomsten av Vimmerby—Ydre järnväg komma att tillföra bolagets järnvägslinje ökad trafik, en ökning som troligen kommer att höja bolagets inkomster med större belopp än ränta och amortering å de i denna järnväg insatta 152,000 kronor, därest denna järnväg mot förmodan ej själv skulle komma att bära sig och giva avkastning på i densamma nedlagt kapital. Ur statens synpunkt torde dessutom varje bidrag till förverkligandet av denna järnväg vara välkommet, då av vederbörande jägmästare verkställd utredning visar, att statens skogar efter järnvägens tillkomst kunna påräkna en ökad vinst av betydande belopp".

Domänstyrelsen har också yttrat sig i saken. Jag skall be att få läsa upp några ord. Den gör en beräkning över fördelen för statens skogar, och sedan säger den: "Såsom av det anförda framgår är tillkomsten av ifrågavarande järnväg av mycket stor betydelse för avsättningen av virke från kronans i orten belägna skogar, och styrelsen anser det därför synnerligen önskvärt, att järnvägen kommer till stånd och att byggnadsföretagets utförande så långt ske kan underlättas".

Detta var det järnvägsföretag, mot vilket de två ursprungliga anmärkningarna gjordes. Tiden går ju, men det är icke mera än en anmärkning kvar, och jag skall försöka bemöta den så kort som möjligt.

Såsom herrarna veta, går den järnväg, i vilken staten har inteckning, från Västervik till Bersbo norr om Åtvidaberg, och sedan fortsätter en järnväg förbi Ringstorp upp till Norsholm. Det är en utfartsväg för våra järnvägar till statsbanan och skötes i samtrafik med vår järnväg under gemensam ledning, men den har haft särskild styrelse. Det har alltid varit stora svårigheter att samarbeta med denna styrelse. Den har haft sina särskilda intressen, och det har jämt varit slitningar, och det har visat sig mycket önskvärt, om man kunde få järnvägarna sammanslagna. Vidare är det så enligt samtrafiksreglerna, att man riskerar att bli av med en del samtrafik, om man icke kan få dessa järnvägar under gemensam styrelse. Vederbörande granskningsman i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och alla hava vitsordat, att det vore ett livsintresse för Västerviksjärnvägen att kunna få en sammanslutning till stånd med denna järnväg. Så länge man hade gemensam förvaltning med denna järnväg, ginge det väl ändå an. För några år tillbaka upp-

trädde det en spekulant på aktiemajoriteten i den norra järnvägen, det var en östgötabana, och om den fått inköpa järnvägen, skulle det varit till obotlig ekonomisk skada för den järnväg, som staten har inteckning i. Frågan var, huru man skulle kunna hindra detta. Det var ju så, att de nu ifrågavarande järnvägsbolagen voro ekonomiskt mycket svaga, och då fanns icke någon annan möjlighet för att hindra, att denna järnväg skulle gå till annat håll, än att bilda ett konsortium av 42 personer inom Östergötlands och norra Kalmar län, som köpte aktiemajoriteten i järnvägen. De togo ett gemensamt banklån. Järnvägen gick bra och gav full utdelning, och under tiden har den amorterat sina lån, så att nu är denna järnväg skuldfri. Inkomsterna hava inlevererats till banken, och inga av konsortiets medlemmar hava betalt ut några pengar, och inga hava fått några pengar. Så stod frågan i höstas. Konsortie medlemmarna beslöto då att efter värdering sälja järnvägen till Hultsfred—Västervik—Åtvidaberg—Bersbo järnvägsaktiebolag och att anslå den eventuella vinsten till ett för orten gagneligt ändamål samt till det köpande järnvägsbolagets förkovran. Det var ju så, att denna järnväg hade på dessa sex å sju år visat ett mycket gott ekonomiskt resultat. Jag kan säga, att under fem år hade den en nettobehållning av 86,000, 93,000, 146,000, 140,000 kronor o. s. v., och då förstå herrarna, att denna järnväg hade en utmärkt god ekonomisk ställning. Då lät man värdera järnvägen av två opartiska värderingsmän, direktören i järnvägsföreningen, majoren Bärnheim och maskininspektören Stähle, och efter en rätt vidlyftig utredning kommo de till det resultat, att banan borde kunna beräknas giva en framtida avkastning av 80,000 kronor om året. Så sade de, att för att komma till ett värde ville de kapitalisera detta efter 7 %. Men konsortiets medlemmar ansågo, att en kapitaliseringsprocent av 7 % var för hög, och att det vore riktigare att kapitalisera efter 6 %. Då skulle man komma till ett värde av 1,333,333 kronor, vilket jämnades av till 1,300,000 kronor. På det viset kom man till den köpeskillingsciffran. Jag vill nu nämna, att värderingsmännen sluta sitt utlåtande sålunda: "Det torde vara av ganska stor betydelse, att denna järnväg kommer under fullt ägandeskap av Hultsfred—Västervik—Bersbo järnvägsaktiebolag, så att hela järnvägssträckan Hultsfred—Västervik—Norsholm må kunna räknas såsom en järnväg. Ur denna synpunkt anse vi, att järnvägens värde för sistnämnda järnvägsaktiebolag bör vara icke oväsentligt högre än det av oss här ovan angivna."

Granskningsmännen säga också att det är helt naturligt att den järnvägen bör höra till den andra järnvägen, men ifrågasätta huruvida icke det varit orätt att sätta kapitaliseringsprocenten till 6 %. Jag ber emellertid att få påpeka, att en besiktningsman, byrådirektören i järnvägsstyrelsen, dess matematiker, Norrman, genast gjort det uttalandet i Västervik, att han ansåg, att kapitaliseringen borde göras efter 6 %. Och han har på min begäran givit mig ett skriftligt intyg, däri han säger: "Med detta uttalande har jag för min del ingalunda velat hävda att en kapitaliseringsprocent av 7 år i och för sig mera befogad än en kapi-

Anmärkning mot visst enskilt järnvägsaktiebolag. taliseringsprocent av 6. Motsatsen anser jag tvärtom i regel vara fallet, då man i framtiden näppeligen har att räkna med så hög ränta som 7 % och en järnvägs affärsvärde bör bedömas icke enbart med hänsyn till den för tillfället rådande räntesatsen."

(Forts.)

Nu vill jag säga herrarna det, att sedan beslöt konsortiet, att de skulle använda denna vinst, som uppkommit på denna järnväg, 150,000 kronor, så, att dessa skulle överlämnas till Kalmar läns landsting och Västerviks stad för att landstinget skulle kunna bygga ett barnbördshus i Västervik, som landstinget i fjol ville bygga, men icke då ansåg sig hava råd att göra. Anledningen varför konsortiet i det fallet tänkte på landstinget var den, att landstinget också har en stor fordran hos järnvägsbolaget på över en miljon kronor, men landstinget har sämre rätt än staten och får ingenting, förrän staten fått sin fordran fullt ut, och därför ansågo konsortiets medlemmar lämpligt att visa landstinget denna uppmärksamhet. För övrigt vill jag säga, att konsortiets medlemmar utgingo från den åsikten, att statens fordran var fullt säkerställd och därför, om den norra järnvägen såldes till den södra för billigare pris, skulle detta komma aktieägarna till godo, och detta ansågo de icke vara av allmänt intresse. För övrigt skulle den ojämförligt största delen av vinsten, ungefär dubbelt så mycket som anslogs till barnbördshuset, överlämnas till järnvägens styrelse för att användas för järnvägens egna ändamål, för utveckling av järnvägen och förbättring av järnvägsförbindelserna i norra Kalmar län. Det vill säga, allt, som man ansåg sig kunna disponera för annat ändamål än för järnvägens eget intresse, var 150,000 kronor, så att i själva verket har det södra järnvägsbolaget icke betalt mer än 1,150,000 kronor för den norra järnvägen, som dock givit så stor inkomst, och jag får säga herrarna, att liksom denna järnväg hittills givit ordentlig utdelning och slutamorterat ett obligationslån, på samma sätt kommer den, mänskligt att döma, hädanefter att förränta och amortera på densamma häftande skuld och även lämna ränta på inköpssumman; detta efter mitt sätt att se, och så ser även järnvägsstyrelsen saken. Den anser, att järnvägen kommer att bära sig. Allt detta utgör ytterligare omständigheter, som varit till styrka för styrelsen för järnvägen, då den tilltrött sig kunna rätt snart betala räntor och amorteringar, som äro förfallna till staten. Jag ber att ytterligare få nämna att järnvägens styrelse, som förvaltar den fond, som skulle bildas genom vinsten från den nya järnvägen, har redan bestämt sig för och åtagit sig att med medel, tillhörande denna fond, bestrida hela aktieteckningen i Vimmerby—Ydre järnväg, som går på 152,000 kronor, och således komma dessa 152,000 kronor att icke vidare belasta den järnväg, i vilken staten har in-teckningar, utan den frågan är fullkomligt bragt ur världen, och därmed har också vunnits att vår egen järnvägs ställning blivit förbättrad.

Jag vill uttala den uppfattningen, att när dessa 42 personer, av vilka för övrigt en hel del kanske väl skulle behöva att själva för egen del få något med av vinsten på järnvägen, på detta sätt disponerat vinsten,

tycker jag att det varit ganska oegennyttigt handlat, och jag har behov att få uttala detta offentligt. Det är mycket möjligt, att från principiell synpunkt teckning av aktier i andra järnvägar kan bliva föremål för kländer, men jag vill här uttala, att konsortiets medlemmar inlagt stor förtjänst, då de förmedlat denna, som alla anse för järnvägarna, staten och orten fördelaktiga affär.

*Inmärkning
mot visst en-
skilt järn-
vägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

Beträffande inköpet av Norsholm—Bersbobanan vill jag i korthet anföra vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen säger därom. Det heter i dess utlåtande: "Det torde också vara tydligt, att ett förvärfv av denna järnväg för det pris, som nu betalats, måste ur ren affärssynpunkt vara fördelaktigt och givetvis måste öka bolagets utsikter att framdeles kunna förränta och amortera statslånen. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ser häri en fördel, även ur statens synpunkt. Styrelsen kan ej finna, att det är likgiltigt, om staten återfår sina pengar, blott de formella säkerheterna finnas. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finner det emellertid fullt berättigat, att ett järnvägsaktiebolag, som visat sig hava stora svårigheter att fullgöra sina förpliktelser mot staten, vilka svårigheter därjämte då i fortsättningen syntes komma att bliva allt större, vidtager åtgärder, som visserligen för några år omöjliggör fullgörandet av dessa förpliktelser, men som i stället ställer i utsikt möjligheterna att sedan så mycket säkrare kunna fullgöra dem." Jag skall icke vidare anföra vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har att härom säga. Jag ber blott att få erinra, att riksdagen år 1914 på förslag av bankoutskottet gjort ett uttalande om en liknande sak, och detta uttalande är av den beskaffenhet, att järnvägsstyrelsen däri ansett sig hava ett ganska gott direktiv för sitt handlingsätt, då denna affär avslutades. Att dessa affärer varit ekonomiskt fördelaktiga och komma att stärka statens säkerhet tror jag mig hava visat. Bankoutskottets uttalande vid 1914 års riksdag gällde frågan, huruvida det var riktigt att ett järnvägsbolag, som icke kunde betala annuiteterna å erhållna statslån, kunde få betala annuiteter å in-tecknade lån med sämre rätt än statens. Om staten har första in-teckningen, men man ändå betalar andra och tredje in-teckningarnas räntor framför statens, så är det, så vitt jag förstår, ett absolut säkert sätt att minska statens säkerhet och undandraga staten vad den med rätta tillkommer. Ja, detta gällde år 1914, men jag får säga, att det är den skillnad i förevarande fall, att alla pengar här blivit använda för att stärka ifrågavarande järnvägs ekonomiska ställning och därmed på samma gång statens säkerhet. Emellertid uttalade bankoutskottet vid 1914 års riksdag: "Däremot synes det åtminstone för ett flertal av järnvägsbolagen finnas utsikt att under fortsatt verksamhet med god och målmedveten ledning kunna uppdriva trafikinkomsterna och förbättra sin ställning, så att statens förfallna fordringar förr eller senare kunna gäldas." — Det är precis vad jag också säger. — "Under sådana förhållanden", heter det häri vidare, "synes det utskottet ingalunda vara obestriddigt, att utbetalningar till enskilda fordringsägare av förfallna räntor och amorteringar innebära ett sådant obehörigt gynnande av andra fordringsägare,

Anmärkning mot visst enskilt järnvägsaktiebolag. (Forts.) att staten i dessa fall bör obetingat gripa in för att med till buds stående rättsmedel göra sin rätt gällande. Snarare förefaller det, att omständigheterna mången gång böra mana till varsamhet för staten i dess uppträdande, så att dess eget bästa och andras ekonomiska välfärd ej äventyras." Det är detta som varit direktivet även för vårt järnvägsbolags styrelse, några andra hava icke existerat i avseende å de enskilda järnvägarna och inte heller för riksgäldsfullmäktiges handhavande av dessa viktiga angelägenheter. Man bör förstå, att detta varit en kraftig anledning för järnvägsbolagets styrelse att i detta fall gå tillväga såsom det gjort för att stärka sin ekonomiska ställning och möjliggöra i framtiden betalningen av statens fordran till kapital och ränta.

Nu vill jag säga herrarna, att jag naturligtvis icke har någonting emot att det verkställes en utredning, såsom bankoutskottet föreslagit. Det är faktiskt, att de enskilda järnvägsbolagen ofta i detta avseende ha en mycket svår ställning, och ställningen har ytterligare blivit försvårad, sedan 10-miljonersanslaget gått igenom. Dessa järnvägar hava fått statslån och de hava faktiskt ingen att vända sig till, då det gäller att erhålla stöd och besked, huru de skola sköta sina affärer. Således menar jag, att från de enskilda järnvägsbolagens sida, icke bara från statens, det kan anses fullt befogat att en utredning sker, huru i detta fall ett organ skall komma till stånd, som skulle kunna stödja de enskilda järnvägarna vid deras skötsel av sina angelägenheter. Hade det funnits ett organ i detta fall, så hade man naturligtvis gått in och frågat det samma till råds i ett sådant fall som det föreliggande, och, efter väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande att döma, är det att antaga, att man även skulle hava gillat ifrågavarande åtgärder, teckning av aktier m. m., och då hade det icke vidare varit resonemang om den saken. För de bolag, som icke kunna förbättra sin ställning, som fortfarande ligga i försumpning och kanske icke våga göra något för en förbättring, utan tänka: vi våga icke göra det och få därför sitta där vi sitta — för dem skulle det också vara en stor fördel, om det funnes ett organ, som kunde giva dem stöd och råd i sådana här saker.

Jag tror mig sålunda med detta hava visat, att genom de åtgärder, som den järnvägsstyrelse jag tillhör vidtagit, har statens säkerhet och dess möjlighet att utfå sina fordringar icke i någon mån försvagats, utan i betydlig grad blivit förstärkt. Det är det jag velat framhålla för herrarna, då jag lämnat denna förklaring av saken. I övrigt har jag, herr talman, icke något yrkande att göra.

Greve Lagerbjelke: Den förste talaren har anfört så många detaljer, att jag befarar, att de av kammarens ledamöter, som icke haft tillfälle att sätta sig in i denna ganska vidlyftiga fråga, haft svårt att förstå vad frågan egentligen gäller. Detta bolag har under åtskilliga år, samtidigt som bolaget icke fullgjort någon som helst inbetalning av sina förfallna räntor till staten, verkställt åtskilliga aktieteckningar för att skaffa sig trafik från ett par järnvägar. Det har tecknat och inbetalt

för 150,000 kronor aktier i Vexjö—Virserums järnväg, tecknat och inbetalt 32,000 kronor till Vimmerby—Ydre-järnvägen och slutligen i samma järnväg tecknat aktier för 100,000 kronor. Vidare har samma Västerviks järnväg inköpt aktier i Norsholms—Bersbo järnväg för 1,300,000 kronor, ett belopp som med 500,000 kronor överskrider det belopp, som ett konsortium några år förut betalat för samma järnväg. Detta har nu bankoutskottet, såsom mig synes med skäl, funnit vara anmärkningsvärt.

*Anmärkning
mot visst en-
skilt järn-
vägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

Innan jag i korthet ingår på denna fråga, anser jag mig böra göra ett par allmänna uttalanden angående frågan om statslån från järnvägs-lånefonderna, vilken är en stor, invecklad och bekymmersam fråga. Totalbeloppet av till de enskilda järnvägarna utgivna lån uppgår i det närmaste till icke mindre än 105 miljoner kronor, och sammanlagda kapitalbeloppet av bolagens förfallna skulder till riksgäldskontoret utgjorde nära 24 miljoner kronor. Det är sålunda stora värden det här gäller. Förvisso är det icke bra såsom det är med de enskilda järnvägarnas statslån. Det är riksgäldsfullmäktige som skola kontrollera dessa lån och deras inbetalningar, men fullmäktiges kontroll är försvärad av deras inskränkta befogenhet. Vi kunna icke göra något annat än indriva förfallna skulder och eventuellt sätta bolagen i konkurs. Det tyckes vara mycket nog att kunna göra detta; och i alla fall kunde det föranleda till visst samråd mellan de enskilda järnvägsbolagen och kronans ombud samt fullmäktige, men har därutinnan nog åtskilligt brustit. Nu vill jag även framhålla, att för riksgäldsfullmäktige har handlingsfriheten i ganska betydlig mån inskränkts genom ett uttalande av bankoutskottet 1914, som föregående talare oförmålt, vilket uttalande godkändes av riksdagen. Det uttalades då, att fullmäktige borde iakttaga varsamhet vid indrivande av lån och det ansågs, att om man gick fram för våldsamt, skulle staten riskera, såsom den utan tvivel gör, att få övertaga de enskilda järnvägarna, och det skulle bli ännu dyrare. Man måste se frågan från denna bakgrund, och jag kan i detta sammanhang icke annat än framhålla, att det synes mig finnas ytterligare orsak till varsamhet från statens sida, och det är, att de enskilda järnvägarna befinna sig ganska allmänt i en mycket prekär situation, bl. a. direkt till följd av åtgärder från statens sida. Jag vill erinra om, att avlöningarna vid våra affärsdrivande verk utgå med belopp, som mycket överskrida de belopp, som betalas av enskilda företag. Det har beräknats, att statsjärnvägarna utgiva 35 miljoner kronor om året mer i avlöningar, än om statens järnvägar skulle vara enskilda. Det torde också vara ett ofrånkomligt faktum, att den lönerörelse, som uppkom vid de enskilda järnvägarna förra hösten, direkt förorsakades av de höga avlöningarna vid statsbanorna. Icke heller kan man frånse, att 8-timmars arbetsdagen har haft en betänklig inverkan på privatbanornas ekonomi. Dessa omständigheter äro, för mig åtminstone, ytterligare ett skäl till varsamhet vid åtgärder ifråga om de enskilda järnvägarna.

Nu är förhållandet det, att den järnväg, som här är ifråga, av alla

Anmärkning mot visst enskilt järnvägsaktiebolag.
(Forts.)

privata banor är den, som är på den största resten vid fullgörandet av sina förbindelser till staten. Endast under år 1920 ökades järnvägsbolagets skuld till riksgäldskontoret med i det närmaste 300,000 kronor, varför det synes mig uppenbart, att vid sådant förhållande detta företag borde hava visat en alldeles särskild försiktighet i sina åtgärder och icke vidtagit några aktieteckningar eller annat dylikt, utan efter samråd med riksgäldskontoret, ehuru jag medgiver att fullmäktige formellt icke haft befogenhet att göra medgivanden i dylika fall. Nu vill jag här också säga, att det är påtagligt, att även om fullmäktige ansett sig böra visa stor varsamhet, uraktlåtenheten att fullgöra inbetalningar till staten icke får drivas alltför långt, även om en sådan uraktlåtenhet för järnvägens soliditet skulle medföra goda följder. Jag ber också få säga, att enligt min uppfattning har nu ifrågavarande bolags skötsel drivits så, att bolaget i hög grad konsoliderats, och jag anser att styrelsen även inlagt stor förtjänst ifråga om järnvägen, så att statens säkerhet ingalunda förminskats, men detta föranleder icke rätt för bolaget att under flera år icke fullgöra sina inbetalningar.

Det har anmärkts av bankoutskottet mot riksgäldsfullmäktige, att de bort "söka förebygga att med statslån understött järnvägsbolags inkomster, med åsidosättande av bolagets skyldighet att erlægga föreskriven inbetalning till riksgäldskontoret, användas till bestridande av andra utgifter än sådana, som äro nödvändiga för järnvägsdriftens uppehållande". Det är alldeles riktigt, men ett sådant förebyggande är mycket svårt för fullmäktige, då de icke få reda på bolagens åtgärder, förrän de redan äro verkställda. Här kommer jag återigen till, att det bör förekomma mera samråd mellan fullmäktige och de enskilda järnvägsbolagen ifråga om sådana bolagens utgifter, som icke strängt hålla sig till rena driftkostnader, och jag anser mig kunna uttala den uppfattningen, att vad här ifråga om detta bolag förekommit bör mana icke blott samma bolag utan även andra järnvägsbolag till stor försiktighet vid verkställande av åtgärder, som förorsaka utgifter utanför driftkostnaderna. Bankoutskottets anmärkning har också medfört den goda följden, att sedan Västerviksbolaget förut gjort åtskilliga medgivanden till fullmäktige i fråga om ställandet av säkerhet, har nu under gårdagen gjorts ett ytterligare medgivande, nämligen att av den s. k. donationen på 250,000 kronor ett belopp av 150,000 kronor skulle få användas till betalning av aktieteckningen i Vimmerby—Ydre järnväg. Det är sålunda ett stort tillmötesgående, och det är för mig en tillfredsställelse att uttala, att järnvägsbolaget har genom sin ordförande, den föregående talaren, borgmästaren Rune, visat det största tillmötesgående för att på tillfredsställande sätt ordna denna fråga.

Beträffande till sist bankoutskottets hemställan om en utredning angående bättre ordnande och förvaltande av järnvägslånen har jag för min del ingenting alls att erinra mot en sådan utredning utan tvärtom. Jag har heller ingenting att erinra mot bankoutskottets motivering. Jag vill därvid endast tillägga, att det är med tillfredsställelse jag finner, att

bankoutskottet i denna motivering icke upptagit den gamla frågan om överflyttande av järnvägslånens förvaltning till statskontoret. Sådant har flera gånger förut varit på tal, men jag anser, att denna överflyttning ur flera synpunkter vore olämplig, och det är för mig tillfredsställande att bankoutskottet icke ifrågasatt att någon dylik åtgärd nu borde komma under utredning.

*Anmärkning
mot visst en-
skilt järn-
vägsaktie-
bolag.
(Forts.)*

Något yrkande har jag icke att göra.

Herr Gustafsson: Efter de föregående båda talarna torde intet vara att tillägga från utskottets sida, utan jag får endast konstatera, att den förste ärade talaren till fullo bekräftat vad utskottet sagt. Han har i sitt svaromål så fullständigt ingått på vad utskottet uttalar, att jag icke behöver närmare utreda denna fråga, och jag är även tacksam att icke behöva göra det. Det var med tillfredsställelse jag hörde greve Lagerbjelke omnämna, att fullmäktige redan nu i viss mån fått ersättning från bolaget i form av ett löfte att använda en del av den avsatta fonden på 250,000 kronor till betalande av gjord aktieteckning. Således har i detta fall utskottets anmärkning haft god verkan i det praktiska livet. Vad som för utskottet varit angeläget att få till stånd har varit en undersökning ifråga om att icke en enhetlig bokföring är formellt föreskriven för dessa bolag, som fått lån från järnvägslånefonden. Det är nästan uteslutande på grund av bolagens bokföringssätt som det har varit möjligt att göra så här omständliga transaktioner, utan att under den tiden det kanske någon gång varit möjligt att få bolag att inbetala någon annuitet till staten. Då jag hoppas, att en blivande utredning av detta ärende skall giva en fingervisning, på vad sätt staten lämpligen skall få ut sina tillgodohavanden hos de enskilda järnvägsbolagen, skall jag icke vid denna riksdagens sena timma förlänga debatten, utan endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Erik: Jag skall endast med några få ord uttala min personliga åsikt i frågan, men innan jag gör det, anser jag mig böra meddela, att jag här icke uppträder till självförsvar, emedan jag icke är engagerad i ifrågavarande järnvägsbolag på annat sätt, än att jag är bosatt i det län, där bolaget har sin verksamhet. Emellertid har jag såsom ombud för landstinget deltagit i revisionen av järnvägens förvaltning och har därigenom fått en ganska god inblick i järnvägsbolagets ekonomiska ställning. Med denna min åsikt vill jag nämna, att även om sättet för bolagsstyrelsens effektivering av sina järnvägsplaner inom länet kan klandras, är det fullkomligt min åsikt, att i sak kan det icke klandras, ty jag anser, att genom de åtgärder styrelsen vidtagit kommer, i händelse planerna fullföljas, statens säkerhet att vara väsentligen bättre, än den skulle vara, om åtgärderna icke vidtagits. Det är nog så, att dessa åtgärder avsett tillförande av ökad trafik för järnvägen och därigenom har möjligheten för bolaget att förränta och amortera sina lån förbättrats, och det har fått utsikt att kunna sköta sina statslån.

Anmärkning mot visst enskilt järnvägsaktiebolag. (Forts.) Det hade naturligtvis varit önskligt från min sida, att utskottsutlåtandet fått en något mildare form, men jag skall, då föregående talare icke gjort yrkande på någon sådan förändring i utskottets utlåtande, icke heller påyrka den, utan endast uttala det önskemålet, att det måtte lyckas vederbörande järnvägsstyrelse och riksgäldsfullmäktige att träffa en sådan överenskommelse i frågan, att icke de planerade järnvägsföretagen äventyras eller tillintetgöras.

Herr Nilsson, Gustaf: Jag ber att få konstatera, att järnvägsbolagets ordförande, herr Rune, i sitt anförande gav oss intrycket av att järnvägsbolaget har för avsikt att framdeles söka infria sina förbindelser till statsverket. Men då han försöker försvara åtgärderna därmed, att man för framtiden skulle få sin ställning förbättrad och således en gång om några år det skulle vara möjlighet för bolaget att betala räntan på sitt statslån, så är detta icke det bästa, ty om man utgår från denna förutsättning, skulle över huvud taget all låneverksamhet äventyras. Här får man icke se frågan från synpunkten av statens framtida säkerhet, utan man måste se den såsom vi gjorde i revisionen, nämligen att statsverkets krav på denna järnväg ifråga om räntor, som den icke har betalt och troligen icke kan betala under en tämligen lång framtid, icke får åsidosättas och att järnvägen ifråga icke bort ingå på affärer, som hindrat den från att fullgöra sina förbindelser till statsverket. Då emellertid, såsom greve Lagerbjelke erinrade, beslut redan fattats om att för likviderande av aktieteckning använda vissa fonderade medel och således redan effekt inträffat av utskottets åtgärd i frågan, kan man hoppas, att även i andra avseenden följderna skola visa sig vara till statens fördel. Det var det statsrevisorerna utgingo ifrån, då de gjorde en anmärkning i detta fall. Jag vill uttrycka den förhoppningen, att riksdagen framdeles skall vara något försiktigare i sina uttalanden och icke göra såsom den gjorde 1914, ty det framgår tydligt av vad här anförts, att detta uttalande varit en anledning till överseende med och rent av utgjort ett inbjudande till, att förpliktelserna till staten blivit satta i sista hand. Det är detta uttalande, som tagits till intäkt för att bolaget icke använt sina tillgångar till uppfyllande av sina förbindelser till staten. Den omständigheten, att resultat redan vunnits av utskottets anmärkning, gör att jag nu kan inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning lades den förevarande punkten till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Marstrand av ett kronan tillhörigt område å Marstrandsön.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjt arvode åt föreståndaren för statens reproduktionsanstalt.

*Personligt
lönetillägg åt
byråchefen
P. A. Eriksson.*

I detta utlåtande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 229 gjorda framställning till personligt lönetillägg till föreståndaren för statens reproduktionsanstalt byråchefen Peter Alfred Eriksson, därest han fortfarande innehar nämnda föreståndarebefattning, på extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 1,940 kronor.

Herr Sederholm: Jag ber att få hemställa, att i motiveringen göres en liten ändring, så att nederst på sidan 6, på femte raden "på grund av intjänta ålderstillägg" utbytes mot "på grund av honom från och med år 1922 tillkommande avlöningsförmåner". Jag ber att få upplysa, att den förra formuleringen tillkommit genom ett misstag och att av andra kammaren redan denna förändring vidtagits, vartill jag nu yrkar bifall.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls till en början utskottets i det föreliggande utlåtandet gjorda hemställan.

Beträffande motiveringen bifölls sedermera på särskild proposition herr Sederholms yrkande, att utskottets uttalanden skulle godkännas med den ändring, att i sista stycket å sid. 6 orden "att denne på grund av intjänta ålderstillägg" utbyttes mot "honom från och med år 1922 tillkommande avlöningsförmåner".

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 49, i anledning av väckt motion om restitution av tull för stärkelse, använd för tillverkning av sirap.

Utskottets hemställan bifölls.

Ändringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m.

Föredrogs ånyo sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats Kungl. Maj:ts proposition, nr 360, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. ävensom en i anledning av denna proposition väckt motion, II: 371, av herr *Bratt*. Nämnade proposition ävensom berörda motion hade behandlats av sammansatt bevillnings- och första lagutskott.

I propositionen nr 360 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

dels förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;

dels förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin;

dels förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit;

dels förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat; och

dels förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m.

Det sammansatta utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt

1) att riksdagen måtte, med tillkännagivande, att ifrågavarande proposition nr 360 ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, för sin del antaga fem under A)—E) intagna, såsom "utskottets förslag" betecknade förordningsförslag uti ifrågavarande ämnen,

2) att riksdagen ville, i anledning av herr *Bratts* motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt utredning, huruvida och under vilka förutsättningar den som dömts till ansvar för förbrytelse, som avsåges i något av följande lagrum, nämligen 30 § 2 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, 74 § 1 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, 22 § 1 mom. eller 23 § 1 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit samt 11 § 1 eller 2 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat, eller hos vilken beslag enligt den denna dag av riksdagen beslutade förordningen angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m. mera än en gång gjorts och blivit stående, skulle kunna bliva föremål för sådant förfarande, varom stadgades i lagen om lösdrivares behandling den 12 juli 1885, samt, om möjligt, till nästkommande års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Beträffande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

*Ändringar i
lagstiftning-
en rör. rus-
dryckers för-
säljning
m. m.
(Forts.)*

Herr Larsson, Jacob: I avseende å föredragningen av sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1 hemställes:

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och de i punkten 1 behandlade författningsförslagen vart för sig, där så erfordras paragrafvis, med promulgationsstadganden samt ingress och rubrik sist, varvid början göres med det under E) upptagna förslaget till förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m. § 2;

att sedan alla författningsförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställen i punkten 1 föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

E) *Utskottets förslag till förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m.*

2 §.

Denna paragraf lydde:

Påträffas rusdrycker eller rusgivande ersättningsmedel därför under sådana omständigheter, att det finnes vara uppenbart, att de olovligen tillverkats eller att med dem obehörigen vidtagits åtgärd i syfte att avskilja denatureringsmedel eller försvaga denaturering, skall vad sålunda påträffas jämte kärl och emballage, vari det förvaras, tagas i beslag, ändå att innehavaren eller ägaren därav ej anträffas eller att åtal ej äger rum.

Påträffas rusdrycker eller rusgivande ersättningsmedel därför, vilka uppenbarligen varit föremål för olovlig överlåtelse eller vilkas åtkomst innehavaren icke kan tillfredsställande förklara, och är det jämväl uppenbart, att varan är avsedd att i befintligt eller förarbetat skick olovligen avyttras, skall vad sålunda påträffas jämte kärl och emballage, vari det förvaras, jämväl tagas i beslag.

Påträffas rusdrycker eller rusgivande ersättningsmedel därför, vilka uppenbarligen till riket olovligen införts, hos någon, som insett eller bort inse, att de olovligen införts, skola de jämte kärl och emballage, vari de förvaras, tagas i beslag, ändå att åtal för olovlig varuinförsel eller delaktighet däri ej äger rum.

Vid förevarande utlåtande funnos fogade flera reservationer. I en av dessa hade herr *Rogberg*, med instämmande av herrar *Boman* och *Jönsson* i *Boa*, gjort en hemställan i tre särskilda punkter, av vilka den sista avsåg, att riksdagen, med avslag å propositionen såvitt rörde 2—7

Ändringar i §§ i förslaget till förordning angående rusdryckers förverkande i vissa lagstiftningsfall m. m., måtte för sin del antaga följande:

rör. rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Förordning angående rusdryckers förverkande i visst fall.

Härigenom förordnas som följer:

Påträffas rusdrycker eller rusgivande ersättningsmedel därför hos person, som anhålles för fylleri, skola de, där ansvar ådömes för fylleri-förseelsen, dömas förbrutna, såvida icke särskilda omständigheter till annat föranleda.

Polismyndighet äger i avbidan på domstolens prövning hålla i förvar vad som sålunda påträffats.

Denna förordning träder i kraft å tjugonde dagen efter den, — — —
— — — med avseende å sådant beslag.

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f: Då kammaren nu går att fatta beslut om skärpta straff för vissa arter av olaga rusdryckstrafik, ber jag få säga några ord om rättstillståndet och rättstillämpningen i allmänhet på det område, varom här är fråga. På olika håll och vid olika tillfällen har man nämligen gjort gällande, att vi i detta avseende skulle vara synnerligen lyckligt ställda, att vårt land skulle vara ett mönsterland och att vi härutinnan skulle stå synnerligen väl till boks i förhållande till exempelvis åskilliga av våra grannländer. Jag ber i sådant avseende att få erinra om, vad som för en tid sedan anfördes av herr statsministern i detta avseende.

Den fråga, som jag då först vill framställa, är den: har det nuvarande försäljningssystemet visat sig vara ägnat att skapa och upprätthålla laglydnad? Har det visat sig vara av den art, att man har anledning att vara nöjd med den rättsåskådning och den rättstillämpning, som de nuvarande bestämmelserna på detta område åstadkommit? För min del måste jag på den frågan svara ett bestämt nej. Det individuella ransoneringssystemets grundläggande princip är ju, att man skall veta, till vilken man säljer och huru mycket man säljer till respektive köpare. Därigenom skall man hindra sköteslösa fullständigt från att erhålla rusdrycker, och man skall åt andra, som man anser icke tillhöra de fullt socialt oförvitliga, giva endast mindre ransoner. Härmed skulle möjliggöras, att man kunde bibehålla denna handel och ändå förhindra hanteringens skadliga verkningar. Hela systemets bärande, konstitutiva grund återfinnes i den nuvarande försäljningsförordningens § 47, som säger: "Motbok gäller endast för den person, å vilken den är utställd, och må förty ej någon tillhandagå med att å egen motbok för annans räkning anskaffa rusdrycker eller med att låta egen motbok användas för inköp för dennes räkning". Och denna paragraf kompletteras av 82 § i det nu föredragna lagförslaget, där man har straffsätser-

na angivna. Med dessa bestämmelser har man velat trygga, att när man tilldelar viss köpare en viss kvantitet sprit, den också stannar hos denne, och ansett, att därmed lagens huvudsyfte skulle vara uppnått.

Hur förhåller det sig då med denna bestämmelse och dess upprätthållande? Jag vågar göra gällande, att det nuvarande systemets konstitutiva lagbestämmelse är missaktad, kraftlös, ja, i det väsentliga död. Jag skall icke peka på sådana faktiska enskilda fall som exempelvis, när man vid en husrannsaking i Karlskrona av någon anledning hos en person fann 18 giltiga motböcker på en hand. Jag skall icke tala om det fall, som inträffade för en 14 dagar sedan, när en handlande från Borgholm, som blev omhändertagen av polisen av någon anledning, befanns inneha ganska stora kvantiteter sprit, som han tänkte avyttra, och som han uppgav sig ha erhållit å ett antal överlåtna motböcker. Jag skall ej heller tala om det fall, då en godsägare i Uppland befanns inneha motböcker för en del av sina underhavare, varom för övrigt pågått rättgång. Jag vill bara peka på det faktiska förhållandet, att från nykterhetsnämnder landet runt klagas över, att man i orter, där lönbränning icke är rådande, funnit, att ungdomen, som står under den laga åldern för anskaffningsrätt, likväl visat sig ständigt besitta synnerligen stora kvantiteter rusdrycker. Jag skall peka också på det faktiska förhållande, att dessa nykterhetsnämnder visat på, att oaktat man avstängt vissa personer från utminuterings, de avstängda i stor utsträckning visat sig innehava överlåtna spritkvantiteter. Jag vågar sålunda göra gällande, att denna bestämmelse, som skulle vara grundläggande för hela det nuvarande systemets upprätthållande, överskridits i ett otal fall.

Huru många sådana fall beivras? Knappast något enda. Man utgår i det allmänna betraktelsesättet ifrån, att detta är ett "oskick", men icke en verklig förbrytelse, varpå tillämpning av gällande lag bör följa. I den diskussion, som fördes för en tid sedan här i kammaren om ett närbesläktat ämne, nöjde man sig med att beteckna spritöverlåtelse som ett "oskick".

Man föränledes då fråga, om den förbrytelsen är mera ofarlig än andra förbrytelser på förevarande område, t. ex. den löntillverkning, som det genom den nu föreslagna lagändringen gäller att komma åt? I det avseendet kan jag peka på några exempel. Dråpet av konstapeln Snitt i Sandviken, Gävleborgs län, sammanhängande med en dylik överlåtelse av sprit. Dråpet av en person, Fröjd, i Bergsjö, Hälsingland, föränleddes av dylik överlåtelse, och ett stort antal beivrade våldsdåd hava visat sig sammanhänga med eller föränledas av berusning med överlåtten sprit. Jag vågar sålunda göra gällande, att man tvingas konstatera, att dessa lagbrott äro lika olycksdigra som några andra och att varken rättsuppfattningen eller rättstillämpningen här visat sig stå i samklang med rättstillämpningen och rättsuppfattningen på andra samhällsområden.

Det har sålunda visat sig, att den avstängning, som man genom den

Ändringar i lagstiftningen rör. rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Ändringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

nuvarande lagstiftningen om spritransonering velat åstadkomma, i väsentliga avseenden visat sig vara misslyckad, och jag tror, att man kan säga, att bland de länder, som man brukar utpeka såsom särskilda hemorter för lagbrott, förbudsländerna, intet finnes där på viss punkt lagens tillämpning och rättsuppfattningen i övrigt är så demoraliserad som i detta speciella fall är händelsen hos oss för närvarande.

En annan grundbestämmelse för det nuvarande systemet återfinnes i utskänkningsbestämmelserna. De förekomma i § 59, som säger: "Rusdrycker må å försäljningsställe icke utlämnas till dem, som uppenbarligen äro berörda av starka drycker, och må ej sådan person tillåtas att å utskänkningsställe förtära rusdrycker." Straffsatserna i detta fall återfinnas i § 78, som stadgar straff för överträdelse av nämnda stadgande. Hur förhåller det sig med denna bestämmelses upprätthållande? Det egendomliga inträffar, att vi i Sverige hava en officiell statistik, som visar, i vilken omfattning obeivrade överträdelser skett. I mina händer föll för två dagar sedan ett häfte, "Sociala meddelanden" nr 6, för april år 1921. Dess fylleristatistik för år 1920 angiver, att av då omhändertagna och beivrade fylleriföreseelser till ett antal av 44,914 hade 30 procent eller något över 13,400 fall fått sitt rus å bolagens utskänkningsställen eller å restauranger eller ölstugor. Staten själf tillhandahåller uppgifter från åklagare, polismyndigheter och domstolar om detta antal ur restaurantägarnes synpunkt obeivrade lagbrott. Ty de beivranden, som skett, ha träffat gästerna för deras fylleri. Men de ha icke träffat dem, som lagbestämmelserna rikta sig mot, de, som hade att *ansvara för vad som sker på dessa utskänkningsställen*. Måhända har i något fall verkligen beivran skett, men de fallen äro ytterst få. Alltså är även denna bestämmelse, på vilken i väsentlig grad beror hela det nuvarande försäljningssystemets betydelse och verkan, i det stora hela försatt ur kraft. Det förhåller sig ju så, att om en person avstänges från köprätten vid ett utminuteringsställe, men han kan skaffa sig så stora kvantiteter utskänkingsvis, att han dagligen erhåller ett fullständigt rus, så är därmed hela ransoneringsprincipen vid utminutering fullständigt förfelad, i den mån utskänkningsställen finnas att tillgå.

Ja, herr talman, vad jag nu talat om sammanhänger med det föredragna förslaget, som avser att skapa ökad effekt åt den nuvarande lagstiftningen på hithörande område. Och på tal om icke kända fall, i vilka förekommer överträdelse i nyss nämnt avseende, därför att de berusade undgått anhållan eller anmälan, så förekomma naturligtvis sådana i oerhört stor omfattning. Även i det avseendet har jag tillgång till viss belysande statistik. För en tid sedan anordnades av Stockholmssystemet utanför en av våra mera bemärkta restauranger här i staden vakthållning ett par kvällar för att man skulle komma underfund med rörelsens inverkan på gästerna. Det gällde att avgöra vilka överlåtelsebestämmelser, som skulle kontrakteras, och därför ville man bilda sig ett omdöme om utskänkingsrörelsen ifråga. Det befanns då, enligt doktor Bratts egen uppgift, att de, som verkställde vakthållningen, hade

den ena kvällen iakttagit 63 personer, därav 11 kvinnor, och den andra kvällen 34 personer, därav 8 kvinnor, som lämnade restaurangen berusade. Jag är övertygad om, att det icke i ett enda fall förekom något polisingripande, utan fallen lämnades obeivrade. Detta är sålunda vad som kan ske på en enda kväll och på en enda restaurang i Stockholm. Hur kan man inför dylika bevis tala om, att här i landet på rusdrycks- hanteringens område icke förekommer något större antal lagbrott, och detta då i olikhet med i våra grannländer, utan i stället påstår, att här äga vi i detta fall en rättsuppfattning och en rättstillämpning, som göra vårt land till ett mönsterland? Jag dristar mig säga, att så är visst *icke* förhållandet.

Ändringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Från § 88 i det nu föredragna lagförslaget, till vilken jag återkommer och vilken för övrigt sammanhänger med vad jag hittills talat om, kommer jag in på frågan om huru man upprätthåller strafflagens 18 kap. 15 §. Den innehåller alltjämt stadgandet, att "överlastar sig någon av starka drycker, så att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å väg, gata, torg eller annan för allmän samfärdsel upplåten plats", så skall den så befunne anhållas och straffas för fylleri. Över hela världen försöka vi sprida uppgifter om huru gott tillståndet hos oss är, och man åberopar i detta avseende den statistik, som förekommer hos oss beträffande antalet enligt nämnda paragraf anhållna. Men huru förhåller det sig med denna statistik, på vilken vi bygga hela vårt omdöme rörande den laga effekten av våra nuvarande bestämmelser? Jag vill ta ett exempel. Det var så, att tre personer beslöto sig för att en kväll — jag skall blott anföra ett exempel — mellan kl. 9 och 12 på Drottninggatan undersöka, i vilken utsträckning där anträffades berusade personer. Man skulle utelämnat alla fall, där det kunde vara tveksamt, om vederbörande verkligen voro berusade eller icke, och man nöjde sig med de fall, där det var uppenbart, att berusning förelåg. På dessa tre timmar kom man till det resultatet, att icke mindre än 83 personer uppehållit sig berusade på denna gata. Sedermera gjordes undersökning, huruvida vid den gatan eller i dess omgivning — i närliggande polisdistrikt — någon anhållan skett, och därvid konstaterades, att i intet enda fall någon anhållan ägt rum. Kolumnerna voro blanka, allt hade varit lugnt och nykterhetstillståndet gott, upplyste man på polisstationerna. Det är med en sådan statistik, som vi söka inbillas oss själva och andra, att tillståndet hos oss i nu berört avseende i förhållande till i andra länder är synnerligen gott. Poliskommissarien i Nicolai polisdistrikt har offentligen vitsordat, att endast 1 % av de under en viss tidsperiod berusade i detta distrikt kunde omhändertagas av uppsiktsmyndigheterna. Då så är förhållandet — och här vill jag draga en slutsats — har man svårt att förstå, att i sammanhang med det nu framlagda förslaget, som till väsentliga delar riktar sig mot andra delar av rusdryckslagstiftningen än de av mig berörda, man såväl i offentliga myndigheters som i övriga yttranden får den uppfattningen till livs,

Ändringar i att hos oss är tillståndet gott och står högt över varje jämförelse med
lagstiftning- de stater som infört förbudslagstiftning.

gen rör. rus- dryckers för- säljning m. m.
 (Forts.)

Ytterligare ber jag få erinra om, att bland bestämmelserna i detta avseende finnes ju också stadgandet i den nuvarande försäljningslagstiftningens 66 §, att det åligger Konungens befallningshavande att övervaka iakttagandet av vad som i denna förordning är stadgat. När så är förhållandet, förefaller det mig, att man knappast borde fråna Konungens befallningshavandes eller polismyndigheternas sida emot ett hos oss framlagt förslag till förbudslagstiftning lämpligen kunna åberopa, att en dylik lagstiftning endast skulle åstadkomma en försämrad och demoraliserad rättsuppfattning och därmed försämrad rättstillämpning.

I det förslag, som här föreligger, har man särskilt sökt rikta sig mot *en* form av olaga rusdryckstrafik, nämligen mot hemtillverkningen och vad därmed sammanhänger. För min del gillar jag, att man försökt göra detta, ehuru jag inte kan godkänna att man endast synes ha ögonen öppna för vad som sker på denna punkt, under det att andra stora områden som jag exemplifierade lämnas oberörda.

Jag ansluter mig sålunda i allt väsentligt till det förslag, som är framlagt till straffskärpning i vad det avser lönnbränning och vad därmed sammanhänger. Men jag måste tillägga, att om man tror, att man genom att inrikta hela sitt intresse enbart på denna punkt når ett gott tillstånd, har man gjort sig skyldig till självbedrägeri.

I 88 § förekommer emellertid en bestämmelse, som — om jag får yttra mig därom i detta sammanhang — jag icke kan vara med om att biträda. Det står i andra stycket av denna paragraf: "Den, till vilken rusdryck avyttrats eller eljest anskaffats, vare ej förfallen till ansvar för delaktighet i gärningen enligt vad i första stycket sägs". Utan att jag kunnat återfinna ett ord i utskottets motivering och ej heller i Kungl. Maj:ts proposition på denna punkt, inför man den uttryckliga bestämmelsen, att köparen av på olaga sätt försålda rusdrycker under alla förhållanden skall vara strafffri. Det gäller, såvitt jag kan förstå, alla de olika former, varunder olaga överlåtelse och olaga avyttrande kan ske. Jag kan inte på något sätt inse, varför man inför en sådan bestämmelse i lagen. På detta sätt kommer man ju att försvaga effekten av vad man eljest föreslår. Det måste givetvis innebära ett förminskande av lagens räckvidd, att, när olaga trafik sker, den ena parten uttryckligen göres strafffri. Jag förstår, att man eljest vid olaga försäljning icke vänder sig mot köparen, ty då det gäller i handeln allmänt tillgängliga varor är det ju så, att köparen inte kan veta, på vilket sätt den som säljer varan bekommit densamma, om det skett på ett legitimt sätt eller icke. Men här måste ju var och en från början vara på det klara med, att den trafik, man inlåter sig på, står i strid med lagstiftningen på detta område, emedan enligt densamma ingen som helst försäljning från enskilda personer till andra kan och får ske. Att man då befriar köparen från varje delaktighet i ansvaret för den olaga trans-

aktionen, förefaller mig vara minst sagt besynnerligt. Om man därmed ansett sig öka svårigheten att erhålla bevisning kan man ju förstå om också det icke är möjligt att godkänna tankegången. I regel är det svårare att före brottets konstaterande uppsåra köparen än säljaren och därför är den förre ej allt för värdefull såsom vittne. Det kan sålunda icke vara bevisningshänsyn som gör att man ställt köparen utanför lagen. I varje fall är det för mig obegripliga hänsyn. Därtill kommer att säljaren i regel är en icke ekonomiskt träffbar individ, medan köparen däremot i allmänhet är bättre situerad. Om straffet träffar också köparen bleve lagstiftningen effektiv, men nu försätter man honom i stället i ett bättre och tryggare läge än enligt den nuvarande lagstiftningen. Av två parter, båda lika medvetna om sin gemensamt brottsliga gärnings beskaffenhet, gör man den främsta fri från ansvar för delaktighet. Jag kan icke vara med om en dylik bestämmelse som, såvitt jag kan förstå, försvagar den väsentliga effekten i förslaget, utan när vi komma till denna punkt, kommer jag, herr talman, att yrka att andra stycket i mom. 1 av 88 § skall ur det nu föredragna förslaget utgå.

Ändringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Herr Rogberg: Herr talman! Jag hade icke tänkt, att det skulle bliva jag, som skulle tala till försvar för utskottets hemställan i någon del, men jag tillåter mig dock att med några ord svara på vad den föregående ärade talaren anført. Det torde icke vara skäl att bedöma det allmänna nykterhetstillståndet i riket efter vissa iakttagelser inom huvudstaden. Vi få väl alla medgiva, att under en mansålder eller två nykterhetsverksamheten gjort så lysande framsteg, att svenska folket med stolthet kan blicka tillbaka på vad nykterhetsfolket utträttat. Om myndigheterna icke beivra lagöverträdelser i den omfattning, som den föregående talaren ansett att de borde, finnas ju utvägar härutinnan. Jag vill endast påminna därom, att i de äldre författningarna angående försäljning av rusdrycker stod det uttryckligen sagt, att det skulle åligga stadsfiskaler och kronans åklagare att hålla allvarlig hand över, att författningen efterlevdes. Men det är nog tyvärr så, att man även på detta område måste komma i håg, att lagstiftningens förmåga att påverka den medborgerliga seden har sina gränser.

Vad angår det utav den föregående talaren framställda yrkandet i sak, har, såvitt jag minnes, den punkt i 88 § av författningen angående försäljning av rusdrycker, mot vilken talaren vände sig, blivit i författningen införd på förslag av lagrådet. Och lagrådet säger därutinnan, att det icke är orimligt, att en köpare straffas lika som säljaren, nämligen i ett fall, när han är anstiftare, och det även om man i likhet med kontrollstyrelsen anser, att köpet såsom sådant icke bör kriminaliseras, men säger lagrådet i fortsättningen: det blir svårt att i det särskilda fallet utreda, huruvida anstiftan från köparens sida föreligger, och ett lagbud, som med straff drabbade köparen, skulle otvivelaktigt verka ojämnt och betänkligt bidra att öka svårigheterna vid lagstiftningens tillämpning. Detta utav lagrådet framförda skäl förefaller mig vara

Ändringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

alldeles övertygande, varför jag icke finner någon anledning föreligga för kammaren att biträda den ändring, som samma talare nyss framställt. Men för egen del anhåller jag, att såsom reservant få yttra några ord i förevarande ämne, och då ber jag först och främst att för kammaren få framhålla, att hela utskottet varit med Kungl. Maj:t enigt uti att tillstyrka huvudpunkterna i samtliga lagförslagen. Utskottet har varit med om de av Kungl. Maj:t föreslagna skärpta straffskalorna. Utskottet är med om vad Kungl. Maj:t föreslagit i avseende å förfarandet vid upprepade förbrytelser och är likaså med om Kungl. Maj:ts förslag om straff för delaktighet. I en punkt av principiellt rätt stor, men sakligt ringa betydelse, nämligen ifråga om polismans andel i böter och beslagttaget gods har utskottet också anslutit sig till vad Kungl. Maj:t föreslagit, men på denna punkt äro faktiskt reservanterna till antalet flera än de, vilka dikterat utskottets beslut, fastän reservanterna delat sig på två linjer. För min del vill jag i detta sammanhang förbigå vad reservanterna härutinnan sagt, i förmodan att reservanternas åsikt i det följande kommer att upptagas; och själv vill jag yttra några ord endast med anledning av det närmast föreliggande lagförslaget och alldeles särskilt med anledning av den upplästa 2 §.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit i tredje stycket av denna paragraf, har icke föranlett reservanterna till någon anmärkning. Vad som föreslagits av utskottet och godkänts ifråga om första stycket föranleder nog till anmärkning av icke så ringa betydelse, men då den anmärkning, som framställdes inom utskottet, mötte motstånd, läto de, som gjorde anmärkningen, sina betänkligheter falla. Jag skall därför icke besvara kammaren med att tala om det stycket heller, utan övergår till det viktiga andra stycket, det stycke, mot vilket från lagrådets sida de största anmärkningarna kommit. Ifråga om detta stycke finner jag och de reservanter, som instämt med mig, först det ganska märkvärdigt, att Kungl. Maj:t här brutit med en av straffprocessens huvudregler, som säger att i brottmål beviskyldigheten åligger åklagaren. Kungl. Maj:t har givit lagrummet en sådan avfattning, att det står domstolen öppet att lägga beviskyldigheten på vare sig åklagaren eller den tilltalade. Därigenom försvåras domstolsarbetet. Vad som egentligen föranlett reservationen i denna paragraf är dock reservanternas uppfattning av, huru det utav utskottet tillstyrkta förslaget skall taga sig ut i praktiken. Det är alldeles otvivelaktigt, att Kungl. Maj:ts och utskottets uppsåt är det allra bästa. Kungl. Maj:t och utskottet vilja bereda ökad möjlighet för polismyndigheterna att komma åt langare och smyghandlare utan att på något sätt trakassera de lojala och korrekta medborgarna. Reservanterna frukta däremot, att denna goda avsikt i praktiken i avsevärd mån kommer att förfelas. Reservanterna frukta, att den föreslagna bestämmelsen skall föranleda därtill, att polismyndigheterna komma att trakassera de laglydiga, utan att därför bättre än hittills kunna komma åt just dem, som äro värda att bliva åtkomna. Såsom detta lagförslag i denna paragraf är lagt kan det icke fela, att icke trots ordet påträffas

beslag och husrannsakingar komma att verkställas såväl hos oskyldiga som hos skyldiga. Företages ett beslag hos den, som är oskyldig, reagerar han naturligtvis däremot. Han påkallar domstolens hjälp. Han begär att återfå det beslagtagna. Han begär upprättelse för den husrannsakan, som hos honom obehörigen verkställts, och han begär skadestånd och ersättning för rättegångskostnaderna. Alldeles givet kommer han att återfå den flaska eller de flaskor med rusdrycker, som fråntagits honom, men i övrigt får han varken skadestånd eller rättegångskostnadsersättning, utan får själv bestå sina egna, kanske nog så avsevärda utgifter å målet. Och när några domslut i denna riktning hava fallit, antar jag, att de lojala medborgarna i framtiden skola med resignation underkasta sig vad polismännen mot dem kunna företaga sig; men en dylik ordning är ingalunda fullgod. Helt annat ställer det sig i förhållande till dem, som Kungl. Maj:t och utskottet och vi alla vilja komma åt, nämligen smyghandlarna och langarna. Det är icke osannolikt, att dessa i rätt stor omfattning skola befinnas tillhöra den kategori av medborgare, för vilka lagen om fri rättegång gäller. När dessa bliva föremål för ett beslag, som antagligen så gott som undantagslöst skall vara befogat och riktigt, vända de sig till en advokat, som åtager sig deras sak. Då i lagförslaget införts synnerligen starka fordringar på bevisning därom, att den, från vilken varan tagits i beslag, haft för avsikt att avyttra densamma, lär det vara lätt nog för en advokat att rubba domstolens övertygelse därom, att varan verkligen skulle avyttras, och därmed faller beslaget, och den, som borde straffas med beslag, befrias från detsamma. Men oaktat denna uppfattning hos reservanterna, hava reservanterna icke hemställt om, att denna lagbestämmelse skulle uteslutas. Reservanterna hava den uppfattningen, att dessa föreslagna bestämmelser kunna bibehållas, om de inarbetas i de nu befintliga författningarna angående handel med rusdrycker och angående tillverkning av brännvin. Inarbetas dessa bestämmelser i sagda författningar, vinner man den förmånen, att de hittills gällande processuella föreskrifterna, föreskrifterna vidkommande rättegång, måste följas, och det åter innebär, att i varje fall av beslag, försåvitt ägaren eller innehavaren påträffas, åtal måste följa. Åtalet blir icke såsom enligt förslaget fakultativt. Det måste följa, men i och med att ett åtal måste följa, blir polismannen mera försiktig, då det gäller husrannsakan och beslag, och den lojale medborgarens hemfrid blir bättre skyddad än genom det kungl. förslaget. Nu är det sagt, att samma förmån, som här utav mig ansetts vara värd att eftersträvas, kan vinnas genom ett cirkulär till myndigheterna, i vilket dessa uppmanas att med tyglat nit handhava författningarna, men dylikt förefaller dock knappast vara lämpligt. Om kammaren antager detta nu föreliggande förslag om rusdryckers förverkande, så har kammaren i ett land sådant som vårt, där det icke finnes någon allmän lag om husrannsakan eller någon lag angående gränserna för myndigheters rätt att anställa sådan, stiftat en lag, vilken kan förväntas skola, trots lagstiftarens avsikt, i hög grad uppmuntra till hus-

Ändringar i lagstiftningen rör. rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Ändringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m. rannsakan för visst ändamål, utan att Kungl. Maj:t eller riksdagen uttalat sig, inom vilket omfång husrannsakan just i detta avseende skall äga rum. Detta innebär eller kan åtminstone innebära en våda. Antages åter reservationen, minskas, såsom jag nämnde, denna våda.

(Forts.) Nu vet jag mycket väl, att medkammaren redan förut antagit Kungl. Maj:ts proposition i alla punkter, men om kammaren skulle vilja ansluta sig till reservationen, återstår möjlighet till en lämplig sammanjämkning efteråt. Under förutsättning att det yrkande, som jag nu framställer om avslag å den nu upplästa paragrafen bifalles, förbehåller jag mig, herr talman, öppen rätt att i det följande framställa de ändringsförslag beträffande övriga paragrafer, som utav ett bifall till detta mitt yrkande kan bliva en följd. För närvarande, herr talman, hemställer jag om bifall till reservationen, vidkommande denna paragraf, vilket innebär, att paragrafen skall avslås.

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Jag tror knappast, att det kan vara behöfligt att ingå på något bemötande av vad den förste ärade talaren hade att anföra beträffande det allmänna rättstillståndet och den allmänna rättstillämpningen på detta område. Den saken ligger så vitt jag kan förstå något på sidan av det ämne, som vi ha att här behandla. Det är alldeles uppenbart, att det nuvarande tillståndet icke kan anses vara tillfredsställande. Det är just detta, som föranlett, att vi nu ha att behandla ett förslag, vilket innefattar genomgående straffskärpningar för överträdelse av gällande rusdrycksbestämmelser. Beträffande sedan den punkt, uti vilken herr Ekman gjorde ett bestämt yrkande, så undrar jag, om icke detta hans yrkande innefattar en påtaglig utvidgning utöver ramen av Kungl. Maj:ts proposition, i vad detta yrkande rör straffbar delaktighet. Men även om så icke skulle vara fallet, kan väl herr Ekman icke vinna sitt mål på det enkla sätt han föreslår, nämligen att man stryker en punkt i paragrafen om delaktighet. Nej, då få nog alla paragraferna i alla författningarna i vad de röra straff för delaktighet i väsentlig mån omarbetas. Vi få icke glömma, att enligt nu gällande försäljningsförrordning är ingen jävig att vittna endast på den grund, att han är köpare, men genom att stryka den punkt, mot vilken herr Ekman riktade sig, och bibehålla paragraferna angående straffbar delaktighet i övrigt, kan man råka i det predikamentet, att köparen verkligen blir straffad för delaktighet och således, i strid mot vad som nu gäller, jävig att åberopas som vittne. Detta skulle icke minst i det fall, som herr Ekman närmast pekade på, då köp skett från enskild person, så gott som utesluta all möjlighet att åstadkomma nödig bevisning.

Beträffande de här föreliggande förslagen, har utskottet ju i det stora hela anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag. Det är blott på ett par punkter, som avvikelser ha förekommit. Den viktigaste av dessa punkter är den, som den siste ärade talaren, herr Rogberg, särskilt framhöll, nämligen polismans andel i böter och värdet av förverkat gods. Jag

förstår mycket väl att det kunde finnas starkt skäl för att tillerkänna polisman en sådan andel, men även här måste vi ha ögonen öppna för att det kan medföra högst betänkliga konsekvenser. Lagrådet riktade bestämda anmärkningar på denna punkt. För att undgå dessa anmärkningar har Kungl. Maj:t föreslagit, att polisman icke skulle ha andel i böter i de fall, då han vittnat i målet. Detta uppkallade inom utskottet den anmärkningen, att en anklagad kan åberopa en polisman som vittne för att betaga honom möjlighet till andel i böterna, och detta har utskottet velat bota därmed, att man säger, att polisman skall icke gå miste om andel i böter och värdet av förverkat gods i annat fall än då han vittnat på begäran av åklagaren. Men jag undrar om man icke här kommit ur en svårighet in i en annan. Man resonerar som så, att det skulle kunna förmodas vara en illojal bevekelsegrund, som låge till grund för den anklagades begäran att få höra polismannen som vittne. Men man glömmar, att det kunnat föreligga även lojala bevekelsegrunder. Det kan nämligen för den anklagade vara av stor vikt att få höra polisman som vittne om vad som tilldragit sig just vid det tillfälle, då polismannen inskridit. I ett sådant fall är det uppenbart, att han måste förklaras jävig, ty han har att vänta nytta eller skada av målets utgång; han förlorar nämligen icke sin andel i böter och värdet av förverkat gods, då han åberopas som vittne av den anklagade, men jävig blir han i alla händelser. Men då komma vi därefter, att det egentligen är åklagaren, som bestämmes, vilka personer det är, som skulle kunna åberopas som vittne även av den anklagade, och det är dock att beröva den anklagade en rättegångsförmån, som jag tror det skulle vara betänkligt att taga ifrån honom. Jag har därför inom utskottet ställt mig på samma sida som herr Boman och hans medreservanter, d. v. s. yrkat avslag på propositionen i vad den rör polismands andel i böter och värdet av förverkat gods. Men å andra sidan har jag icke kunnat komma ifrån, att det ligger ganska mycket berättigat i den synpunkten, att polismands nit i tjänsten kan behöva och även bör uppmuntras. Men jag anser, att det får icke ske på det sätt, som i Kungl. Maj:ts proposition och även i utskottets förslag är föreslaget. Jag har därför ansett mig kunna instämma i den reservation, som avgivits av utskottets ordförande herr Pettersson i Södertälje. Denna reservation går ut därpå, att kronan tillfallande andel av böter och värdet av förbrutet gods skulle delvis ställas till vederbörande polismyndigheters förfogande för att sedan efter prövning och enligt grunder, som av Kungl. Maj:t bestämmas, användas till uppmuntran åt polispersonal, som visat särskilt nit vid upptäckande av förbrytelser av denna art. Nu har denna reservation emellertid fallit i andra kammaren, vilken med mycket obetydlig majoritet antagit utskottets förslag. Det är dock så, om herrarna behaga se efter, att bakom utskottets hemställan står i denna punkt summa tre av i ärendet deltagande elva ledamöter inom utskottet. Åtta ledamöter i utskottet hava varit ense om, att polisman icke bör ha andel i böter och värdet av förverkat gods, medan däremot dessa åtta ha delat sig på två linjer i fråga

Ändringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Andringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

om lämpligaste sättet att lösa frågan. Då nu, som sagt, borgmästare Petterssons reservation har fallit i andra kammaren, är jag för min del benägen att ansluta mig till herr Bomans m. fl. reservation, och jag tror, att det skulle vara lämpligt, om första kammaren ville ena sig om denna reservation. Då stanna visserligen kamrarna i olika beslut, men en sammanjämkning därvidlag ger sig mycket lätt, och ett förslag härutinnan komme väl att gå ut på ett bifall till utskottets ordförandes reservation.

Beträffande den nu föredragna författningen angående rusdryckernas förverkande i vissa fall, har herr Rogberg med instämmanden från andra reservanter yrkat avslag på §§ 2—7 och i stället velat inarbeta vissa delar av denna författning i de övriga författningarna. Skälet är ju angivet huvudsakligen så, att man befarar, att denna förordning i tillämpningen skall kunna giva anledning till olaga husrannsakan, och detta skulle anses vara vådligt för de enskilda samhällsmedborgarna. Men de ärade reservanterna förbise, att detta förslag ingalunda giver rätt till husrannsakan i något annat fall än där sådan rätt på grund av annan lagstiftning redan är förhanden. Ingen kan med åberopande enbart av denna författning företaga en husrannsakan. Det cirkulär, som utskottet har hänvisat på, innebär ju ingenting annat än att man anser att det kan vara lämpligt att vederbörandes uppmärksamhet fästes därpå, att genom denna förordning icke någon rätt till husrannsakan öppnas utöver den, som på grund av andra bestämmelser är tillfinnandes. Jag kan icke se, att man utav den anledning, som den ärade reservanten här anfört, skulle kunna hysa några betänkligheter mot att antaga detta förslag. Att inarbeta bestämmelserna i övriga författningar förefaller mig vara en mycket olämplig åtgärd, då ju hela denna förordning om rusdryckers förverkande i vissa fall är avsedd att vara en provisorisk lagstiftning med mycket begränsad tillämpningstid, och att därför nu arbeta in den i författningar av bestående art, synes mig icke vara lämpligt. Helt annorlunda blir förhållandet, när denna författning kommer under ny prövning och man har erfarenhet att bygga på; då kan tiden vara inne att inarbeta den i övriga författningar. Detta sammanhänger dessutom med ett annat önskemål, nämligen att alla de speciella författningarna på detta område kunna bli sammanförda till en enhetlig lagstiftning. Jag kan således icke annat än på det varmaste hemställa, att kammaren måtte antaga detta förslag till förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall, och jag gör det därför att efter min uppfattning man icke lär kunna åstadkomma ett synnerligen bättre tillstånd på detta område genom att endast införa straffskärpningar. Det är nog, såsom det blivit på ett annat ställe anfört, det viktigaste att förebygga det brottsliga förfarandet, och dit hör dels denna författning, varigenom vederbörande kan riskera att bli av med varan och sålunda gå miste om den ekonomiska fördel, som lockat till lagöverträdelse. Men därtill behövs nog också något annat, och jag syftar därvidlag på den motion, som blivit väckt i andra kammaren av herr Bratt. Jag kan icke finna det

annat än beklagligt, att icke departementschefen ansett sig kunna till lagrådet remittera kontrollstyrelsens förslag även i denna del. Det är min övertygelse, att om så skett, och det senare blivit förelagt riksdagen i form av proposition, skulle alldeles säkert dessa individer, dessa rena samhällsparasiter, om vilka det här är fråga, komma att få en lämpligare behandling, och det har från flera håll erkänts, att den kanske enda effektiva åtgärden för att råda bot på de missförhållanden, som på detta område äro rådande, är just att vederbörande behandlas som de böra behandlas, nämligen som lösdrivare. Jag har visserligen reserverat mig till förmån för herr Bratts motion, men även den har fallit i andra kammaren, och jag vill därför icke vidare yrka på den saken. Om kammaren bifaller det skrivelseförslag, som utskottet framlagt, så är det att hoppas, att vi inom kort skola få denna fråga tillbaka.

För närvarande skall jag, herr talman, be att få inskränka mig till att yrka bifall till den nu föredragna paragrafen i förslaget.

Herr Thulin: Herr talman, mina herrar! Jag blev närmast uppkallad av det anförande, som herr Rogberg här höll, och det förord, han gav den reservation, som han fogat till förevarande betänkande. Jag vill nämligen i anledning av herr Rogbergs yrkande framhålla, att det skulle vara ett vågspel, om kammaren anslöte sig till den reservation, som herr Rogberg här framlagt. Hans reservation går ut på, att 2—7 §§ i förevarande lagförslag skola strykas och att i stället i rusdrycksförsäljningsförordningen resp. brännvinstillverkningsförordningen skola införas i huvudsak de bestämmelser, som finnas i den nuvarande 2 § av lagförslaget. Går man emellertid till hans reservation och granskar de bestämmelser, som sålunda äro avsedda att ersätta den nuvarande 2 §, kan jag emellertid icke finna annat, än att dessa bestämmelser måste vara otillfredsställande. Jag skall icke upptaga kammarens tid med att i detalj gå in på denna sak. Jag vill endast erinra, att på det förberedande stadium, då frågan om, huru dessa förslag skulle utformas, behandlades i kontrollstyrelsen tillsammans med särskilda sakkunniga, man jämväl var inne på den väg, som herr Rogberg här förordat, att man skulle beträda, men jag vågar påstå, att det utkast, som då förelåg, var bättre och mera tillfredsställande än det förslag, som nu blivit framlagt. Jag skulle särskilt vilja trycka på den synpunkten, att det är ytterst riskabelt, att i riksdagens sista timma kammaren tager vad som är framlagt i en enskild reservation utan att det författningsförslag, som finnes fogat till denna reservation, har varit underkastat den erforderliga granskningen av vederbörande myndigheter, Kungl. Maj:t, lagrådet och vederbörande utskott, en granskning, som är absolut erforderlig, för att garantera att bestämmelserna hänga tillsammans med varandra. Jag vill allenast peka på den föreslagna § 31 mom. 3 av brännvinstillverkningsförordningen i herr Rogbergs reservation. — Den återfinnes på sidan 41 i sammanfattade utskottets utlåtande. — Där står det: "Påträffas rusdrycker eller rusgivande ersättningsmedel därför under sådana omständigheter, att det

Ändringar i lagstiftningen rör. rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Andringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m. (Forts.) finnes vara uppenbart" etc. Det är att märka, att denna bestämmelse skulle införas i brännvinstillverkningsförordningen, och denna förordning handlar alldeles icke om rusdrycker utan endast om brännvin. Det är blott en av de saker, som vid en flyktig granskning falla i ögonen såsom bristfälligheter. Jag kan därför, herr talman, icke annat än på det livligaste avstyrka kammaren att antaga förevarande reservation, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Björkman: Herr talman! Jag vill också yrka bifall till utskottets hemställan. Jag måste erkänna att jag icke saknar sympatier för herr Petterssons i Södertälje reservation rörande andel åt polisman. Emellertid har det icke för mig varit huvudsaken att få bestämt, att polisman skall ha andel i böter. Nu får han ju det indirekt genom herr Petterssons förslag. Emellertid har jag icke ansett mig kunna gå med på hans förslag, utan jag har anslutit mig till utskottsmajoriteten i denna punkt framför allt på den grund, att jag vill ha i lagen tydligt utsagt, att icke bara polisman utan även åklagare bör ha andel i böterna.

Jag skall icke förlänga debatten utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Man har mot mitt förslag invänt, att det skulle innebära en utvidgning av straffskärpningen och att till följd därav proposition eventuellt icke skulle komma att på mitt yrkande framställas. Jag ber däremot endast att få erinra, att köparen erhåller i det av mig berörda avseendet, därigenom att den av mig påyrkade strykningen företages, samma ställning i den nya lagstiftningen som han äger i den nuvarande. Man har ytterligare däremot erinrat, att skälet, varför man tagit upp denna bestämmelse, skulle vara, att om köparen göres meddelaktig i ansvar, så skulle man försvåra bevisningen. Mot detta vill jag endast säga, att även om det kan medgivas, att man därmed försvårar bevisningen, så är detta en vida mindre viktig omständighet i förhållande till önskvärdheten av att köparen jämväl i lagen blir klart meddelaktig i en förbjuden och straffbar handling. När det gäller exempelvis köpare av tjuvgods, har den nuvarande lagstiftningen icke tvekat göra köparen delaktig i de fall, då han varit medveten om sättet för godsets åtkomst. Ja, även i sådana fall, då man "haft skäligen anledning misstänka", att han ägt kännedom om sättet för säljarens åtkomst av godset, kan straff ådömas. I nu föreliggande fall *måste varje köpare vara medveten om*, att det gäller en förbjuden handling, enär handel med rusdrycker mellan enskilda enligt de nya försäljningsbestämmelserna icke i någon form kan ifrågakomma, och detta oberoende av, om säljaren fått spriten genom smuggling, genom lönnbränning eller genom överlåtelse av på egen motbok erhållen kvantitet. När varje överlåtelse mellan enskilda enligt gällande lag är straffbar handling, då bör, såvitt jag förstår, samma grund för delaktighetsansvar för köpare föreligga som när det gällde det nyss av mig angivna fallet.

Jag tillåter mig vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på dess förkastande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ändringar i lagstiftningen rör. rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

1 §.
Godkändes.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

3—6 §§.
Godkändes.

7 §.
Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:) *(i utskottets förslag:)*

Med rusdrycker eller ersättningsmedel därför, som enligt denna förordning äro förbrutna, skall förfaras på sätt i 90 § 2 och 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker stadgas.

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Av belopp, som vid föryttring av förbruten vara erhålles, skall efter avdrag för kostnader i anledning av å varan verkställt beslag, enligt länsstyrelsens eller, om domstol förklarar varan förbruten, domstolens beprövande en tredjedel, dock högst femhundra kronor, tillfalla polisman eller annan, av vars angivelse eller åtgärd beslaget föränletts, dock ej polisman, som vid domstols prövning vittnat i målet. Förklarar domstol varan förbruten, tillfalle *lika del* åklagaren. Vad som ej sålunda tillkommer åklagare, polisman eller annan, tillfalle kronan.

(i utskottets förslag:)

Av belopp, som vid föryttring av förbruten vara erhålles, skall efter avdrag för kostnader i anledning av å varan verkställt beslag, enligt länsstyrelsens eller, om domstol förklarar varan förbruten, domstolens beprövande en tredjedel, dock högst femhundra kronor, tillfalla polisman eller annan, av vars angivelse eller åtgärd beslaget föränletts, dock ej polisman, som vid domstols prövning *på begäran av åklagaren* vittnat i målet. Förklarar domstol varan förbruten, tillfalle *en tredjedel, dock högst femhundra kronor*, åklagaren. Vad som ej sålunda tillkommer åklagare, polisman eller annan, tillfalle kronan.

För denna paragraf hade viss ändrad lydelse förordats i en av herr *Pettersson* i Södertälje vid utlåtandet avgiven reservation, i vilken herr *J. T. Larsson*, friherre *Barnekow* och herr *Edw. Larson* instämt.

*Ändringar i
lagstiftning
rör. rus-
dryckers för-
säljning
m. m.
(Forts.)*

Herr Boman: Herr greve och talman! Då jag instämt i den reservation, som avgivits av herr Rogberg, i vad den avsåg uteslutandet av §§ 2 och 7, men kammaren nu beslutat godkänna § 2, är det uppenbart, att en paragraf, som motsvarar § 7, behöves. Jag har emellertid ifråga om de andra författningarna varit av skiljaktig mening på sätt — som redan berörts av herr Jacob Larsson i hans anförande — i det jag påyrkat, att bestämmelse om polismans andel i böter icke skulle få införas i lagen. I konsekvens härmed måste i denna § 7, som nu måste finnas, införas motsvarande bestämmelser för att stadgandena skola harmoniera. Jag skall sluta med att uppläsa den formulering, som jag har gjort; men då jag har ordet, vill jag ifråga om de kommande författningarna — nämligen de, som avse försäljning och straff för olaga försäljning och lönnbränning — uttala, att jag för min del ansluter mig fullkomligt till den uppfattning, som är uttalad av justitierådet Molin i hans yttrande inom lagrådet, där han säger sig icke tro, att det rätta botemedlet mot detta onda är skärpta lagbestämmelser. Jag tror, att dessa skärpta lagbestämmelser komma att visa sig skäligen onyttiga. Jag tror icke, att dessa höga bötesstraff, som kunna gå upp till 5,000 kronor, ha den ringaste betydelse. De flesta, som drabbas av detta straff, torde icke vara i tillfälle betala pengarna, utan det kan endast komma att bli ett längre förvandlingsstraff, och då är ju maximum uppnått vid vida lägre böteskala. Men riksdagen begärde ju i fjol denna lagstiftning, förslaget föreligger, och stämningen är ju sådan, sedan andra kammaren redan antagit det, att man icke kan vänta annat än att lagförslaget även här blir antaget, så att jag kommer icke att i detta avseende göra något yrkande. Däremot hemställer jag i anslutning till vad jag anförde i början, att andra stycket av § 7, som nu är föredragen, måtte få följande lydelse:

Av belopp, som vid föryttring av förbruten vara erhålles, skall, efter avdrag för kostnader i anledning av å varan verkställt beslag, enligt länsstyrelsens eller, om domstol förklarar varan förbruten, domstolens beprövande en tredjedel, dock högst femhundra kronor, tillfalla den, av vars angivelse beslaget föranletts. Förklarar domstol varan förbruten, tillfalle *en tredjedel, dock högst femhundra kronor*, åklagaren. Vad som ej sålunda tillkommer åklagare eller angivare, tillfalle kronan.

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Under hänvisning till vad jag redan förut har yttrat, måste jag efter det beslut, som fattats i andra kammaren, och för att vinna det mål, vartill jag syftar, be att få instämma i herr Bomans förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna paragrafen endast yrkats, av herr Boman, att å densamma skulle givas följande lydelse:

Med rusdrycker eller ersättningsmedel därför, som enligt denna

förordning äro förbrutna, skall förfaras på sätt i 90 § 2 och 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker stadgas.

Ändringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Av belopp, som vid föryttring av förbruten vara erhålles, skall, efter avdrag för kostnader i anledning av å varan verkställt beslag, enligt länsstyrelsens eller, om domstol förklarar varan förbruten, domstolens beprövande en tredjedel, dock högst femhundra kronor, tillfalla den, av vars angivelse beslaget föranletts. Förklarar domstol varan förbruten, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren. Vad som ej sålunda tillkommer åklagare eller angivare, tillfalle kronan.

Sedernera gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse samt vidare på bifall till herr *Bomans* yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av förevarande. förordningsförslag.
Godkändes.

A) Utskottets förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.
74 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

1. Den, som utan att äga rätt till försäljning enligt denna förordning avyttrar rusdrycker, straffes för olovlig försäljning med böter från och med etthundra till och med ettusen kronor.

Beträdes någon, som förut fällts till straff för olovlig försäljning av rusdrycker, andra gången eller oftare med sådan förbrytelse eller bedriver någon olovlig försäljning i större omfattning eller yrkesmässigt, straffes med böter från och med trehundra till och med femtusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

Har förbrytelse, varom ovan sägs, icke skett i större omfattning eller yrkesmässigt, må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, straffet nedsättas till trettio eller, vid upprepad förbrytelse, etthundra kronors böter.

2. Har den, som beträdes med olovlig försäljning av rusdrycker, förut fällts till straff för förbrytelse, som avses i 30 § 2 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin eller i 22 § 1 mom. eller 23 § 1 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit eller i 11 § 1 mom. första stycket eller 2 mom. första stycket i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat, straffes såsom för upprepad olovlig rusdrycksförsäljning.

I avgiven reservation hade herr *Hedersstierna* yttrat:

"På sätt lagrådet påpekat har förslaget i fråga om iterationsstraff

Ändringar i lagstiftningen rör rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

avvikit från vad som för närvarande gäller i svensk rätt, i det att nu föreslås att såsom förutsättning för dylikt straffs ådömande fordras, icke att den brottslige till fullo undergått det för förra brottet honom ådömda straff utan allenast att han förut fällts till straff för visst slag av brott. Lagrådet har avstyrkt denna ändring. Till denna lagrådets erinran mot förslaget ansluter jag mig. Jag hemställer därför att i följande lagrum orden "fällts till straff" utbytas emot "till fullo undergått straff", nämligen i förordningen om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker § 74 1 mom. 2 stycket, samt 2 mom., 82 § 1 mom., i förordningen om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 (nr 86) angående tillverkning av brännvin 30 § 2 mom. och 3 mom. 31 § 2 mom. 2 stycket, i förordningen om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit 22 § 2 mom. och 23 § 2 mom. samt i förordningen om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat 11 § 1 mom. 2 stycket och 2 mom. 2 stycket."

Herrar *Rogberg, Boman* och *Jönsson* i Boa hade instämt i herr *Hedstiernas* berörda reservation.

Herr *Rogberg*: Visserligen har medkammaren redan antagit denna paragraf i det skick, vari den föreligger, men jag kan icke känna mig övertygad om lämpligheten av propositionen i den delen, att när fråga om ansvar för andra eller följande resor förekommer, det skall vara nog för ett fällande till ansvar för dylik resa, att den tilltalade förut blivit fälld till straff för föregående resa, och icke, såsom i allmänhet eljest i svensk rätt är stadgat, att han tillfullo undergått straffet. Det har uppgivits, att ibland avsevärd tid åtgår mellan ett straffs utdömande och dess effektuerande, och att följaktligen för en strängare tillämpning av lagen det kan vara lämpligt, att straffet för förnyad resa inträder, ändock att straffet för den föregående resan icke av den tilltalade avtjänats, eller, om det är böter, böterna betalats. Men å andra sidan är det icke skäl att frångå vad gällande rätt i allmänhet på detta område stadgar. Jag tillåter mig därför hemställa, att i förevarande paragrafs första avdelning, andra stycket, på första raden: "Beträdes någon, som förut fällts till straff" o. s. v., orden "fällts till" måtte utbytas mot orden "till fullo undergått", och att motsvarande rättelse måtte göras i paragrafens andra avdelning.

Herr *Larsson, Jacob*: Jag skall be att få yrka bifall till paragrafen sådan den föreligger i utskottsbetänkandet. Det kan ju icke förnekas, att här föreligger en avvikelse från allmänna strafflagens bestämmelser om iterationsstraff, men förhållandena äro sådana, att det på detta område är synnerligen av behovet påkallat, och det är dessutom icke utan precedensfall. Såsom departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet erinrat, förefinnes redan i 87 § i rus-

drycksförsäljningsförordningen bestämmelse om iterationsstraff, som icke följer allmänna strafflagens regler. Då nu dessutom andra kammarerna redan antagit paragrafen i oförändrat skick och sammanjämknings på denna punkt tydligen icke kan äga rum, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Ändringar i lagstiftningen rör. rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på dess antagande med den ändring, som förordats i herr Hederstiernas vid utlåtandet fogade reservation; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

76, 77 och 82 §§.
Godkändes.

88 §.

Denna paragraf lydde:

1. Den som uppsåtligen förleder annan till förbrytelse, varom i 74 eller 82 § sägs, eller vid utförande av sådan förbrytelse med råd eller dåd uppsåtligen hjälper, så att gärningen därigenom sker, straffes som vore han själv gärningsman. Har någon före brottets utförande eller vid utförandet, dock i mindre mån än nyss är sagt, med råd eller dåd gärningen främjat, straffes efter ty som han provas hava till brottet bidragit.

Den, till vilken rusdryck avyttrats eller eljest anskaffats, vare ej förfallen till ansvar för delaktighet i gärningen enligt vad i första stycket sägs.

2. Husbonde ansvarar för förbrytelse, som vid handhavande av detaljhandel enligt denna förordning begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen begången av honom själv, därest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag anhåller att här få framställa det yrkandet, att andra stycket i 1 mom., det stycke, som lyder: "Den, till vilken rusdryck avyttrats eller eljest anskaffats, vare ej förfallen till ansvar för delaktighet i gärningen enligt vad i första stycket sägs", ur paragrafen ifråga måtte utgå.

Herr Larsson, Jacob: Jag skall i korthet be att, med åberopande av vad jag förut anfört, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen: Herr Carl Gustaf Ekman har yrkat, att ur andra stycket av 88 §, 1 mom. måtte utgå orden "Den, till vilken rusdryck avyttrats" etc. Då herr Ekmans yrkande om detta styckes strykande innebär en utsträckning av straffbarheten utöver vad Kungl. Maj:t

Ändringar i föreslagit och denna utsträckning icke har något stöd vare sig i utskottets utlåtande eller i någon i ämnet väckt motion, anser jag mig icke kunna framställa proposition å detsamma.

Ändringar i föreslagit och denna utsträckning icke har något stöd vare sig i utskottets utlåtande eller i någon i ämnet väckt motion, anser jag mig icke kunna framställa proposition å detsamma.

*säljning
m. m.
(Forts.)*

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, godkändes den förevarande paragrafen.

90 §.

Godkändes.

92 §.

Kammarens förut fattade beslut rörande 7 § i förslaget till förordning angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m. betingade, att den nu föredragna paragrafen ävensom 46 § i det av utskottet under B) tillstyrkta förordningsförslaget, 32 § i det under C) tillstyrkta förordningsförslaget och 18 § i det under D) tillstyrkta förordningsförslaget avfattades på annat sätt än utskottet tillstyrkt. Förslag i sådant avseende förelågo i en av herrar *Boman* och *Jönsson* i Boa vid utlåtandet avgiven reservation, i vilken herr *Rogberg* instämt.

Herr *Boman*: Sedan kammaren nu i den förut antagna författningen formulerat § 7 enligt det yrkande, som jag framställde, torde i konsekvens därmed denna paragraf erhålla den avfattning, som finnes angiven i den vid betänkandet av mig och herr *Jönsson* i Boa avgivna reservationen, till vilken jag sålunda ber få yrka bifall.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på dess antagande med den lydelse, som förordats i den av herrar *Boman* och *Jönsson* i Boa vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av nu ifrågavarande förordningsförslag.

Godkändes.

Det av utskottet under B) tillstyrkta förordningsförslaget.

30, 31, 35, 39 och 42 §§.

Godkändes.

46 §.

Herr *Boman*: Med samma motivering, som jag nyss anförde, ber jag att denna paragraf måtte få den avfattning, som innefattas i den tidigare åberopade reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på dess antagande med den lydelse, som förordats i den av herrar Boman och Jönsson i Boa vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ändringar i lagstiftningen rör. rusdryckers försäljning m. m.
(Forts.)

Övriga delar av det under behandling varande förordningsförslaget.
Godkändes.

Det av utskottet under C) tillstyrkta förordningsförslaget.

22, 23 och 30 §§.

Godkändes.

32 §.

Herr Boman: Även här får jag yrka, att denna paragraf måtte få den avfattning, som återfinnes i den av mig avgivna reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på dess antagande med den lydelse, som förordats i den av herrar Boman och Jönsson i Boa vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Aterstående delar av det nu föreliggande förordningsförslaget.

Godkändes.

Det av utskottet under D) tillstyrkta förordningsförslaget.

11 och 16 §§.

Godkändes.

18 §.

Herr Boman: Slutligen får jag beträffande denna paragraf framställa enahanda yrkande, eller att paragrafen måtte få den lydelse, som innefattas i den av mig och herr Jönsson avgivna reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på dess antagande med den lydelse, som förordats i den av herrar Boman och Jönsson i Boa vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Utskottets i punkten 1 gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan biföllu.

Föredrogos ånyo statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 196, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående reglering av löneförhållanden m. m. vid fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till ersättning för skrivbiträde och övriga expenser åt förste provinsialläkare m. m.;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för kammarkollegium m. m.;

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till upprätthållande av postsparbankens verksamhet;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till främjande av bostadsproduktionen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statsskulden; och

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å statsskulden.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt biföllu.

*Anslag för
tecknande av
aktier i a.-b.
Spetsbergens
svenska kol-
fält.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tecknande av aktier i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält.

I en till riksdagen avlåtten, den 18 mars 1921 dagtecknad proposition (nr 218) hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, för tecknande av aktier i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält i huvudsaklig överensstämmelse med vad i ett vid propositionen fogat kontraktförslag angäves, å tilläggsstat för år 1921 bland utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet, under återopande av vad däri anförts, hemställt, att riksdagen måtte under utgifter för kapitalökning och till åtgående av lånemedel anvisa

a) å tilläggsstat för år 1921 ett reservationsanslag av 1,250,000 kronor, att av Kungl. Maj:t, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i utlåtandet bilagt kontraktsförslag angåves, användas för teckning och likvidering av aktier i ett bolag, avsett att bildas för övertagande av den av aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält bedrivna rörelsen;

b) å extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 750,000 kronor, att, därest Kungl. Maj:t funne förhållandena därtill böra föranleda, av Kungl. Maj:t användas för teckning och likvidering av ytterligare aktier i samma bolag.

Anslag för tecknande av aktier i a.-b. Spetsbergens svenska kolfält.

(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *S. H. Kvarnzelius, H. F. Lamm, A. Anderson* i Råstock och *J. Jönsson* i Revinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr förste vice talmannen: Herr greve och talman, mina herrar! Föreliggande förslag har redan i andra kammaren blivit antaget utan votering, och av utskottsutlåtandet framgår, att det endast är några få reservanter i detta ärende. Jag gör mig därför inga illusioner med avseende på utgången i denna kammare, men jag anser, att då jag är reservant jag har en viss rätt och även viss skyldighet att ange de linjer, som föranlett mig att ansluta mig till reservationen. Jag skall söka göra det så kortfattat som möjligt.

Som bekant finnes det ju på Spetsbergen väsentligt stora tillgångar på kol. Det framgår av den kungl. propositionen och även av utskottsutlåtandet, att där finnas tillgångar av goda kol för århundraden framåt. Men man får ju taga i betraktande själva situationen av det land, där kolen finnas. Det är ju på det sättet — och det framgår även av den kungl. propositionen, där ju statsrådet utan tvekan framhåller alla de betänkligheter, som vidlåda denna sak — att det i detta arktiska land är en polarnatt på fyra månader, och man får således alltid utgå ifrån, att lönerna för dem, som skola arbeta där, äro väsentligt högre än på andra ställen. Det tillkommer också den omständigheten, att Spetsbergen under största delen av året är avstängd från någon sjötrafik. Det är ju endast under en kort period som det är öppet vatten där. Föregående sommar reste jag upp till Narvik med några herrar, som skulle besöka Spetsbergen och kolfälten där. Vi skildes den 9 juni, och då var det mycket tvivelaktigt, huruvida den båt, som skulle föra dem dit, skulle kunna komma fram eller ej på grund av ishinder. Detta framgår också av vad professor Gunnar Andersson påvisat, nämligen "sannolikheten av en viss periodicitet i isens utbredning, så att på en serie av goda isår skulle följa en period, under vilken Spetsbergskustens blockering genom drivisen sträckte sig över längre del av sommaren". Här finnas sålunda stora hinder med avseende på sjötrafiken, och det fordras således, att det kol, som brytes, får lagras under hela brytningsperioden, tills det kan exporteras under de korta månader som återstå med öppet vatten.

Anslag för
tecknande av
aktier i a.-b.
Spetsbergens
svenska kol-
fält.
(Forts.)

Vidare tillkommer den omständigheten, att det fordras ett rätt rik-
ligt tonnage, och detta tonnage har ju ingen ditfrakt, utom möjligen de
livsförnödenheter, som måste skickas dit för att underhålla den befolk-
ning, som är där och verkställer brytningen. Detta är allt synpunkter
som göra, att det rent ekonomiskt sett endast under särskilt exceptio-
nella år kan vara tänkbart att dessa kol skola kunna konkurrera med
de engelska eller amerikanska kolen eller med kol från andra, bättre si-
tuerade länder. Redan däri ligger naturligtvis en stor nackdel, men
dessutom är det, som hittills kunnat åstadkommas där — det första ex-
ploaterandet skedde år 1911 — högst obetydligt, och man har blott kom-
mit upp till en brytning av 50,000 ton med en behållning, som är så ovä-
sentlig, att den knappast är nämnvärd. I alla fall har där nu åtskilligt
med pengar nedlagts. Kolfälten ha ursprungligen tillhört ett bolag, som
hette Isfjorden-Belsund och som hade helt obetydliga medel att tillgå.
Detta bolag sålde i sin tur kolfälten till det nu bildade bolaget och erhö-
ll för dem dels 350,000 kronor i aktier i det nya bolaget, dels ock en royalty
av 50 öre per utbruten ton stenkol att utgå sedan 250,000 ton bru-
tits eller i varje fall från och med år 1923. Det nya bolaget har gjort
stora ansträngningar, mycket vackra ansträngningar för övrigt, för att
kunna hålla denna sak gående, och i hela företaget är nu engagerat
ett kapital av 7 à 8 miljoner kronor, varav 5 miljoner i aktiekapital. Men
bolaget är pressat av stora skulder, och för dessa skulder ha även sty-
relsens ledamöter till stor del fått teckna aktier. Nu ha de vänt sig till
regeringen och begärt, att regeringen, för att de skola kunna driva bryt-
ningen, skulle framlägga en proposition om 5 miljoner kronor, vilken
summa de anse vara behöflig för att företaget med framgång skall
kunna drivas. Denna summa har regeringen satt ned till 3 miljoner,
och slutligen har nu utskottets majoritet ställt sig på en annan bog och
här föreslagit, att man skulle bevilja 1,250,000 kronor nu och under
vissa förutsättningar, till vilka jag återkommer, 750,000 kronor för nä-
sta år. Med dessa pengar skulle bolaget i någon mån lätta på den skuld,
som styrelseledamöterna iklätt sig — denna skuld är nämligen 2½ mil-
joner kronor — men de skulle i alla fall förbinda sig att av denna skuld
låta 1 miljon kvarstå till 1923. Avsikten med detta är naturligtvis att
söka förekomma, att vederbörande bli försatta i kritiskt trångmål med
avseende på krediten, så att de endera göra konkurs eller också — som
jag förmodar, utan alltför stor framgång — utbjuda gruvorna till för-
säljning.

Nu är det enligt min uppfattning alldeles klart, att detta är en yt-
terst riskant affär, och som jag fattat utskottsmajoritetens ställning i
denna fråga, har den också insett det, och avsikten tyckes icke heller
vara att hålla företaget i gång, utan avsikten har varit, som sagt, att
förhindra, att dessa gruvor komma i utländska händer. Därför skall
man tills vidare ge bolaget den här summan på 1¼ miljon kronor och
sedan vänta på en utredning för att se, om det lönar sig med brytningen,
i vilken händelse det skulle få ytterligare 750,000 kronor nästa år.

Nu är det ju klart för var och en, att man frågar sig: ja, men hur skall det bli efteråt, ifall brytning skall ske? Var skall bolaget skaffa pengar då? Det är däri för mig den ekonomiska risken till en början ligger, att sedan staten engagerat sig i detta företag, kommer det att fordras mer kapital, i händelse man vill ha det gående. Detta är naturligtvis bara en början till de miljoner, som behövas för att hålla brytningen i gång. Resultatet av brytningen är ju på det hela taget så obetydligt, om man också kan driva upp det till 100,000 ton, vilket i förhållande till vår import och vårt behov av kol är en relativt ringa kvantitet; och jämför man då detta resultat med de pengar, som äro nedlagda, så kan man ju förstå, huru vanskligheten är.

Sedan tillkommer en annan omständighet, nämligen att dessa kolnumera icke kunna skickas till Narvik. Man tänker sig alltid, att det är statens järnvägar som skola använda dem. Ja, man kan ju arrangera det så, ifall man så vill, att statens järnvägar köper dem. Med avseende å de enskilda kan man ju inte träffa några sådana bestämmelser. Dessa kol ha tidigare skickats till Narvik för att sedan användas till de norrländska banorna, men i den mån de norrländska banorna bli elektrifierade, behöva inga kol skickas dit. Då får man endera skicka dem till Trondhjem och frakta dem vidare på en lång järnvägssträcka eller, som man här tänkt sig, ta dem till Göteborg — en ganska väsentlig väg från Spetsbergen — där de skola försöka konkurrera med amerikanska och engelska kol.

Ja, det förefaller mig ytterst otroligt, att detta är möjligt, och jag kan inte se annat än att sedan man nu lagt ned dessa 1¼ miljoner kronor, är det stopp, och pengarna ligga där. Och jag förmodar, att statsutskottet även tröstar sig häröver, ty vad det för statsutskottet huvudsakligen gällt är att kunna få ha det medvetandet, att det här finnes en stor naturtillgång, som äges av ett svenskt bolag och som kan vara bra att ha, såsom det säges; men enligt mitt begrepp, så långt vi nu kunna se framåt i tiden, kunna vi icke göra oss någon nytta därav.

Jag kan mycket väl tänka mig, att man i någon mån kan minska arbetskostnaderna däruppe genom vissa maskinella anordningar och genom teknikens utveckling, men vad man naturligtvis icke kan ändra är vare sig Spetsbergens läge eller de klimatiska förhållandena däruppe, och de komma givetvis alltid att bjuda emot.

Nu kan man visserligen också peka på Kiruna och säga, att även där råda svåra klimatiska förhållanden etc., etc. Men det är dock en skillnad mellan att stå i kontakt med det övriga Sverige och att, såsom fallet är på Spetsbergen, vara avstängd från både Sverige och den övriga världen under kanske två tredjedelar av året.

Man har då pekat på den möjligheten, att det kan uppstå förhållanden, då det kan vara nyttigt att ha dessa Spetsbergsfyndigheter, och man har pekat på förhållandena under de gångna åren. Det är ju möjligt, att någon gång genom omständigheternas makt kolprisen kunna stiga så, att det kan tänkas bli någorlunda jämförliga priser mellan de kol,

*Anslag för
tecknande av
aktier i a.-b.
Spetsbergens
svenska kol-
fält.*

(Forts.)

Anslag för tecknande av aktier i a.-b. Spetsbergens svenska kol-fält.

(Forts.)

som kunna frambringas på Spetsbergen, och dem, som komma från annat håll. Då man erinrat om de krisförhållanden vi genomgått till följd av kriget, har man också sagt, att ett krig kan åstadkomma, att vi bli blockerade från möjligheten att erhålla kol från de vanliga källor vi anlita, och då kan det vara bra att ha Spetsbergskolen. Men, mina herrar, vem kan tänka sig möjligheten av att vi i så fall, ifall vi bli blockerade, skola kunna skydda koltransporterna från Spetsbergen ner till Göteborgs hamn? Det låter för mig högst otroligt.

Allt detta har gjort, att jag ställt mig mycket skeptisk till denna sak. När man då icke har kunnat anlägga ekonomiska synpunkter, har man kommit med nationella. Ja, jag är visst inte okänslig för denna synpunkt, men man är ju rätt nyckfull i detta avseende, och det förefaller mig, som om det finnes företag på mycket närmare håll, som ha större nationell betydelse. Jag vill nu inte nämna speciellt de enskilda nationella företag, som ha uppkommit under kriget och vars ägare ha fått sitta ganska hårt emellan, t. ex. aktiebolaget Oljeindustri, Norrbottens järnfält och Porjus' smältverk. Men en sak, som jag särskilt ber att få framhålla för herrarna, är det sätt, på vilket torvindustrien behandlades vid denna riksdag. Det är dock en industri, som i det fall att vi bli nödställda ifråga om kolbränsle kan i någon mån hjälpa oss. Men då frågan om understöd till denna industri var före här i riksdagen, då prutades det anslag man ville ge denna torvindustri, som man själv i någon mån uppammat, ned till så minimalt belopp, att jag befarar, att åtskilliga av de torvindustriföretag, som nu äro i gång, måste stanna av och göra konkurs. Det höjdes till och med i denna kammare röster, som förklarade: "Det är bättre, att de stoppa nu med detsamma, än att vi på något sätt försöka hålla liv i denna tynande industri." Då fingo icke de nationella synpunkterna gälla, men enligt min uppfattning låg det mycket närmare till hands att då göra dem gällande än just nu.

Jag kan förstå, att de stora kvantiteter, som det här närmast talas om och som skulle räcka under århundraden för vårt kolbehov, ha gript fantasien och det är ju roligt att se, att statsutskottets medlemmar någon gång åtminstone låta fantasien spela. Men jag för min del har redan från första stund haft den känslan, att vi här äro inne på en oriktig väg och att vi låtit den där stora siffran i någon mån förvilla vårt praktiska och ekonomiska omdöme, och det är därför jag icke kunnat gå med på utskottets hemställan, utan ber att få yrka avslag å densamma.

Herr L i n d b l a d: Det är klart, att en fråga som denna kan ses från olika synpunkter, och jag förstår mycket väl de synpunkter, som framfördes av den föregående ärade talaren. Ser man frågan på det sättet, att man här vill göra en affär, som genast ger ränta på det kapital, som nedlägges, är det givet att han har rätt i att sådan ränta icke är att förvänta. Ser man däremot frågan på längre sikt vill det förefalla mig som om utskottet ändå har rätt i sin uppfattning att Sverige

här icke kan lämna ifrån sig sådana fyndigheter som dem, vilka förefinnas där uppe på Spetsbergen även om de ligga en liten smula avlägset. Det är ju dock så, att bränslefrågan är en av de stora ekonomiska frågor, som sysselsätta världen i dess helhet, och särskilt under senare år har den ju sysselsatt oss i synnerhet. Och även om vi här i landet med våra tillgångar av vattenkraft, med våra tillgångar av torv och ved ha icke så små möjligheter att kunna reda oss kunna vi dock icke tillfredsställa hela vårt behov av kraft och bränsle, utan vi behöva alltid ett tillskott utifrån, och det är då frågan, om det icke är klokt att se till, att vi kunna få detta tillskott på sådant sätt, att vi icke behöva vara beroende av andra.

Nu har den föregående ärade talaren menat, att vi ändå skulle komma i ett sådant beroende. Han har bland annat omnämnt, att i fall det skulle bli krig mellan olika nationer och blockadförklaring skulle utfärdas, skulle vi inte kunna transportera hem det kol, som vi till äventyrs skulle kunna bryta däruppe, utan skulle detta för oss bli lika otillgängligt. Men alla krig få väl inte samma karaktär som det nyss avslutade. Det kan ju tänkas andra kombinationer, som göra, att någon blockad icke kommer att förklaras, men under vilka det ändå kommer att bli mycket svårt att erhålla kol från andra håll. Man kan t. ex. tänka sig ett krig mellan England och Amerika. Jag vet inte av vilken anledning en blockad då skulle kunna sättas i gång, som gör, att vi icke skulle kunna få hem kol från Spetsbergen, om detta i övrigt är oss möjligt. Och det kan ju tänkas, att stora strider mellan arbetsgivare och arbetare kunna göra, att en reserv av kol där uppifrån kan vara ett välkommet tillskott i vårt bränsleförråd.

Det är sant, att den brytning, som hittills ägt rum, icke kunnat bli så stor som man från början tänkt sig, men vem vet vad en utvecklad teknik inom en följd av år kan uträtta? Det ha vi nu ingen klar föreställning om. Det är inte säkert, att det blir lika dyrt att bryta och hemtransportera kol från Spetsbergen om något 10-tal år som det är i närvarande stund. Det kan mycket väl tänkas, att lättnader kunna uppstå genom förbättrade maskinella anordningar och tekniska förbättringar, som göra det möjligt för oss att till rimligt pris i förhållande till världsmarknadspriset kunna få hem kol från Spetsbergen.

Under sådana förhållanden synes det mig, som om det skulle vara mycket litet framsynt, då vi nu en gång ha dessa fyndigheter i vår hand, om Sverige nu skulle låta dem gå ifrån sig. Det är ju nämligen så, att dessa fyndigheter med hänsyn till brytning och annat på grund av sitt läge ha vissa fördelar framför kollagren i andra länder. På Spetsbergen ligga nämligen kollagren uppe i dagen, så att arbetarna kunna stå raka och bryta kolen, i stället för att de på andra ställen behöva gå åtskilliga hundratals meter under jordytan. Detta betyder ofantligt mycket ifråga om möjligheten att få fram kolen. Det betyder en lättnad, som mycket väl kan uppväga nackdelen av det längre transportavståndet.

För min del kan jag därför inte se, att de skäl, som ha blivit an-

*Anslag för
tecknande av
aktier i a.-b.
Spetsbergens
svenska kol-
fält.
(Forts.)*

Anslag för förda, äro skäl, som tala emot saken, om man ser den, som jag säger, tecknande av på längre sikt. Om man däremot ser den som en affär för dagen, är det aktier i a.-b. klart, att det kan finnas åtskilliga skäl, som tala emot. Bolaget har ned- Spetsbergens lagt betydande medel där, som inte kunnat förränta sig hittills, och det svenska kol- står nu inför utsikten att få avyttra kolfälten till andra länder, såvida fält. icke svenska staten träder emellan, så att de kunna bibehållas i svensk ägo. Och lika väl som t. ex. Holland kan ha kolfält däruppe och söka bearbeta dem, kan väl Sverige, som ändå ligger åtskilligt närmare till, bi- behålla de kolfyndigheter det har erhållit och som äro så ofantligt stora, att de, vilket den föregående talaren erkände, skulle räcka att tillfreds- ställa vårt behov för hundratals år framåt.

(Forts.)

Nu yttrade den föregående talaren också, att de ekonomiska synpunkter, som utskottet lagt på frågan, icke vore bäriga utan att det vore rent nationella synpunkter, som kommit till, och han ville jäva dessa nationella synpunkter därmed, att man inom landet också haft företag, som försökt tillvarata landets naturtillgångar men icke lyckats och som trots allt detta icke fått något understöd från statens sida. Emellertid har ju torvindustrien, som den ärade talaren särskilt nämnde, i vårt land fått åtskilligt understöd. Ojjetillverkningen erhöll visserligen icke något sådant, men hur man än vill se den saken, är det dock ur nationell synpunkt en väsentlig skillnad på den fråga, som här föreligger, och den fråga, som berördes av herr Lamm. Om de tekniska möjligheterna för att kunna ekonomiskt utnyttja råmaterialet för tillfället icke äro för handen, när det gäller ett företag inom landet, är det klart, att företaget kan läggas ned för en tid, tills dessa tekniska möjligheter åter uppstå. Vi ha då råmaterialet inom vårt eget land, och kunna, så snart det är möjligt, bearbeta detta råmaterial på nytt och taga ut av detsamma vad vi önska. Men annorlunda förhåller det sig ju med fyndigheterna däruppe i Spetsbergen. Om Sverige nu icke lägger sig ombord med dessa och bevarar dem i svensk ägo, blir resultatet, att de gå till ett annat land, gå Sverige ur händerna, och om det då en gång i framtiden skulle visa sig, att man med de tekniska möjligheternas tillhjälp skulle ekonomiskt kunna utnyttja Spetsbergsfyndigheterna, så har man dem inte längre i svensk ägo. Följaktligen är det en väsentlig skillnad på dessa olika frågor, om man betraktar dem från nationell synpunkt.

Utskottet har, och särskilt vederbörande fjärde avdelning, fört åtskilliga underhandlingar med ifrågavarande bolag, och som herrarna finna av Kungl. Maj:ts proposition och det förslag, utskottet här framlagt, har det gjorts en betydlig reducering ifråga om vad staten som sådan skulle behöva skjuta till. I stället för de 3 miljoner kronor, som Kungl. Maj:t föreslår, gäller det här blott 1,250,000 kronor och sedermera, efter det att man fått se, hur saken utvecklats sig, ytterligare 750,000 kronor, alltså tillsammans 2 miljoner kronor. Bolaget har nedsett sitt kapital från 5 miljoner kronor till 3 miljoner kronor, vilket naturligtvis också betyder en ganska avsevärd fördel för staten, när den nu träder in som meddelägare i bolaget.

Därtill kommer, att av de lån, för vilka styrelsemedlemmarna häfta i bankerna, 1 miljon kronor få anstå till 1923, vadan alltså det kapital, som från statens sida tillskjutes, icke med detsamma behöver tagas i anspråk, för att bolaget skall befrias från skulder, utan kan tagas i anspråk för brytningen däruppe, så vida det nu vid en närmare granskning visar sig vara möjligt för närvarande ur ekonomisk synpunkt. Och så som kolpriserna stå för närvarande, tror jag inte det är alldeles otänkbart, att anordningar skola kunna vidtagas, som göra, att en sådan brytning även nu blir ekonomisk.

*Anslag för
tecknande av
aktier i a.-b.
Spetsbergens
svenska kol-
fält.*

(Forts.)

Men vad det framför allt gällt, åtminstone från min synpunkt, har varit att se till, att dessa fyndigheter icke gå ifrån Sverige, utan att de bibehållas som svensk egendom, med tanke på att vi i framtiden kanske kunna väl komma att behöva dem, och vi komma då kanske att vara glada för att vi icke försutto detta ögonblick, då det gällde att bevara dem för oss själva.

För min del skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till statsutskottets hemställan. Andra kammaren har redan utan votering beslutat ansluta sig till densamma.

Herr statsrådet Malm: Herr greve och talman! Jag skall be att få göra några korta erinringar i anledning av herr Lamms anförande.

Det är ju alldeles riktigt, att huvudskälet för Kungl. Maj:ten har varit en önskan att åt Sverige bevara dessa stora naturtillgångar, som finnas på Spetsbergen. Man glömmer ju så lätt i det här landet, och jag tror, att de stora bränslesvärdigheterna under kristiden redan ha sjunkit i glömska. Det är dock så, att under de förhållanden, som då rådde, skulle en utvecklad kolbrytning vid Spetsbergen ha varit oss till mycket stort gagn.

Nu påstås det från vissa håll, att det är mycket stora svårigheter att få någon större kolbrytning till stånd på Spetsbergen och att få ner kolen hit. Det är enligt min mening inte riktigt, åtminstone föreliggande svårigheter att bryta kolen. I själva verket är det så, att kolflöserna på Spetsbergen ligga synnerligen väl till. De ligga i dagen, och det är således ett mycket lätt arbete att bryta kol däruppe, om man jämför med förhållandena vid de skånska kolgruvorna. Vad som givetvis bereder en del svårigheter är transporterna, och det är sålunda dessa, som begränsa möjligheterna att utnyttja koltillgången.

Ja, det såges på en del håll, och det framfördes av herr vice talmannen, att det även möter en hel del svårigheter för folk att vistas däruppe. Dessa svårigheter tror jag för min del hava överdrivits. Jag har varit i tillfälle att tala vid en hel del arbetare, som tjänstgjort däruppe, på deras resor ned från Spetsbergen, och jag har träffat sådana, som vistats där ett par år i följd, och alla ha egentligen uttryckt sin belåtenhet med sin tillvaro däruppe.

Man talar också om, att där råder evigt mörker under många må-

Anslag för tecknande av aktier i a.-b. Spetsbergens svenska kol-fält.
 (Forts.) nader på året. Men det eviga mörkret är i själva verket inte så farligt. Om herrarna ha varit i Kiruna efter den 15 november, så veta ni, hur det är, ty där råder ungefär samma förhållande. Solen är visserligen icke uppe, men snön lyser upp, och man kan i själva verket arbeta lika bra där som här nere, kanske t. o. m. bättre än man arbetar här nere under vintern med dess mulna och töckniga dagar.

Jag tror således, att det finnes möjligheter att bryta och nedfrakta rätt så avsevärda kvantiteter kol, och i varje fall en kvantitet, som skulle ha betytt avsevärt i förhållande till den kvantitet kol, som konsumerades här under krisåren.

Det påståendet göres också, att om vi även under sådana kristider skulle kunna ha avsevärd nytta av kolbrytningen däruppe, skulle det likväl bli föga glädje med kolfälten under de långa mellantiderna, då man inte vet, hur brytningen ekonomiskt ställer sig. Det är alldeles riktigt, att det för närvarande är synnerligen svårt att säga något bestämt härom. Det finnes ju knappast någon tidpunkt, vid vilken det är svårare att säga, hur en brytning ekonomiskt kan komma att ställa sig. Kolprisen flyta ju, och den ena tror, att det skall bli högre pris, den andra tror, att det blir lägre pris. Vad vi för framtiden få att rätta oss efter, veta vi icke. Men då jag söker bedöma frågan med hänsynstagande till alla de förhållanden, som ha lagts fram för mig, är jag böjd att tro, att det under de närmaste åren skall vara möjligt att vid Spetsbergen bryta kol, som kunna konkurrera med kol, levererade av övriga kolproducerande länder i fråga om de hamnar, som ligga lämpligt till för Spetsbergskolen, d. v. s. från Narvik och övriga hamnar på Norges och Sveriges västkust ner till Göteborg.

När vi gått fram med detta förslag, ha vi också haft ett synnerligen gott stöd av de myndigheter, som yttrat sig: kommerskollegium och ingenjörsvetenskapsakademien jämte en del sammanslutningar, som böra anses ha ett gott omdöme i dessa frågor, fullmäktige i Järnkontoret, Sveriges industriförbund och Sveriges redareförening.

Beträffande avtalet och den modifikation därav, som utskottet har åstadkommit, kan jag hänvisa till vad som sagts av den föregående talarren. Jag vill för min del bara säga, att jag kan ansluta mig till det förslag, som har framkommit genom de förnyade underhandlingarna. Jag skall nu inte gå in på att söka ange skillnaden mellan detta och Kungl. Maj:ts förslag. Jag måste ju erkänna, att de här föreslagna villkoren äro fördelaktigare än de villkor, som Kungl. Maj:t hade betingat sig, och med hänsyn till det nuvarande läget vill jag, som sagt, tillstyrka förslaget i den form, vari det sålunda har framkommit. Jag förstår ju mycket väl, att det kan uppstå betänksamhet gentemot det framlagda förslaget, då man icke kan affärsmässigt framvisa, att det är en fördelaktig affär, utan huvudskälet egentligen är att söka i omsorg för framtiden. Men jag har för min del ansett förslaget vara av den vikt, att det för mig varit nödvändigt att lägga fram det till prövning för riksdagen. Jag vill också framhålla, att sådana här frågor någon gång då

och då ha varit uppe för riksdagen, och särskilt vill jag peka på det erbjudande, som förelåg 1901 eller 1902, för staten att övertaga de stora naturtillgångarna i Kirunavaara, Luossavaara och Gällivare för ett belopp av 22½ miljoner kronor. Detta anbud avvisades då, men jag undrar, om man nu är glad över att det avslogs.

Jag ber herrarna att ha denna sak i minne, när ni gå att fatta beslut i detta ärende.

*Anslag för
tecknande av
aktier i a.-b.
Spetsbergens
svenska kol-
fält.
(Forts.)*

Herr *Kvarnzelius*: Ja, herr talman, denna fråga är så väl preparerad, att utgången på förhand är given. Det är så många betydande auktoriteter i spetsen för densamma, att de säkerligen utan svårighet lyckas föra den i land.

Det har här under denna korta debatt icke mindre än tre särskilda gånger betonats, att andra kammaren utan votering bifallit utskottets förslag, vilket givetvis anses vara ett kriterium på, huru klar frågan är och huru fåfångt det arbete är, som de taga sig före, vilka stå på samma sida som reservanterna. Jag har icke, det vill jag uppriktigt erkänna, kunnat fatta och förstå, att en så stark stämning kunnat uppstå för detta Kungl. Maj:ts förslag. Av vad handlingarna innehålla är det åtminstone omöjligt att få fram de motiv för detta förslag, som borde finnas för att detsamma skall kunna föras fram till seger.

Herr Lindblad sade, att man måste styra om så, att Sverige får ett fast grepp på detta företag. Ja, huru är det med den saken? Det är ett aktiebolag med nära 5,000,000 kronors aktiekapital, i vilket staten skulle gå in med 2,000,000 kronor och få förmånen att sätta till en ledamot i styrelsen men samtidigt avsäga sig rätten att på bolagsstämman utöva rösträtt för sina aktier. Det förefaller mig, att det grepp, som staten får på företaget, icke är så synnerligen starkt, för så vitt det icke är, såsom den förste ärade talaren förutsatte, att detta bara är början till vad som komma skall, och att det kommer att taga många flera miljoner med sig i släptåg innan det blir färdigt. Så förhåller det sig nog också i verkligheten med denna saken.

Herr Lindblad sade, att man måste se denna fråga på lång sikt. Ja, det tror jag, är alldeles riktigt, att man får se den på lång sikt. Den blir tillräckligt lång i detta fall, ty så länge det över huvud går att köpa kol i England och Tyskland, komma kolen i Spetsbergen att ligga obrutna, såvida icke de skola brytas och försäljas till statens järnvägar och statens järnvägar skola belastas med de pris, som brytningskostnaderna nödvändiggöra att kolen skola betinga. Men det torde för statens järnvägar bli en mycket dålig affär. Om man räknar med att kolen på Spetsbergen komma till praktisk nytta om hundra år eller något dylikt, huru ställer det sig då? Kapitalisera 2 miljoner kronor, satsade i år och nästa år, så får man se, vad det betyder om hundra år! Det är den långa sikt, herr Lindblad, på vilken man skall se frågan. Det blir då mycket mer än hundra miljoner kronor, som staten har inestående i detta företag.

Anslag för tecknande av aktier i a.-b. Spetsbergens svenska kol-fält. Den förste ärade talaren utvecklade för den, som ville höra på, enligt min uppfattning så klara skäl, varför man bör ställa sig tveksam i detta fall, att jag för min del icke vill trötta kammaren med att därtill lägga några ytterligare, utan skall, herr talman, inskränka mig till att yrka avslag såväl å den kungl. propositionen som utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Pers: Då utgången av denna diskussion väl är alldeles given, har jag ansett det vara min skyldighet att tillkännagiva, att jag helt och hållet ansluter mig till den förste talarens uppfattning i saken. Det är, så vitt jag förstår, början till ett ekonomiskt äventyr, som man inleder staten på, desto våldigare som det är staten, som engagerat sig i det. Det kommer, såsom man här yttrat, att draga med sig åtskilliga konsekvenser. Det blir säkerligen ganska svårt för staten att draga sig tillbaka, när staten en gång gett sig in i detta, och därför har jag velat avsäga mig allt ansvar i saken genom att säga dessa få ord.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kvarnzelius* begärde votering, i anledning varav uppsattes; justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 203, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 50.

Behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden uppsköts till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse nr 268, till Konungen i fråga om kyrkomötets beslut rörande ny psalmbok.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 314, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående begränsning av rätten att publicera referat och domstolsförhandlingar angående vissa grövre brott;

nr 315, i anledning av väckt motion angående ändring i tryckfrihetsförordningens stadgan om hemlighållande av protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål samt statsrådsprotokoll m. m.;

nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgivande av sådan förklaring, som avses i art. 36 andra stycket av stadgan för Nationernas förbunds fasta domstol;

nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 24:0 tryckfrihetsförordningen;

nr 318, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 i ansvarighetslagen den 10 februari 1810 för statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgivare i kommandomål;

nr 319, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 53 § i förordningen om landsting m. m.; samt

nr 320, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 217, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående ersättning åt statens järnvägar för genom taxenedsättning förorsakad inkomstminskning;

nr 218, angående ersättning åt särskilt anlitade biträden hos statsutskottet;

nr 219, i anledning av kamrarnas återremiss av vissa punkter i statsutskottets utlåtande nr 3 A angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förhöjt statsbidrag till vissa alkoholistanstalter;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående vissa anslag till alkoholistvården jämte en i ämnet väckt motion;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder jämte i ämnet väckta motioner;

nr 223, i anledning av väckta motioner om anslag till understöd åt nykterhetsnämnderna m. m.;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts i särskild proposition gjorda framställning angående anslag till tackande av kostnader för fastighets-taxering år 1922;

nr 225, i anledning av väckt motion om efterskänkande av vissa mjölkhandlanden P. M. Johansson påförda utskylder; och

nr 226, i anledning av väckt motion om vissa lönetillägg åt manliga lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 §, 20 § 1 mom. och 22 § i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kam-maren åtskildes kl. 5,16 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.